

**Verksamhetsplan med budget för 2023
samt ekonomisk plan 2024-2025**

Trygg och tillgänglig sjukvård i Region Örebro län

Moderata satsningar 2023

Beslutsförslag

Regionstyrelsen föreslår Regionfullmäktige besluta

att anta Moderaternas förslag till verksamhetsplan med budget 2023 och planeringsförutsättningar 2024-2025,

att fastställa budgetramar för 2023 för styrelsen och nämnderna i enlighet med driftbudgeten,

att fastställa skattesatsen för 2023 till 11,55 kr

Örebro den 27 maj 2022

Innehåll

Vi utvecklar Region Örebro län.....	5
Utmaningar för Region Örebro län 2023 och framåt.....	7
En Region fri från vårdköer	10
Effektivare arbetsätt - mer tid för patienter.....	12
Utveckling ger mer vård till fler.....	14
En Region med sikte på framtiden	18
En Region med fokus på tillväxt	21
Regionstyrelsen	23
Digitalisering.....	27
Hälsa- och sjukvårdsnämnd	29
Folktandvårdsnämnd.....	50
Forsknings- och utbildningsnämnd	55
Servicenämnd.....	56
Samhällsbyggnadsnämnd.....	60
Regional tillväxtnämnd.....	69
Kulturnämnd.....	74
Gemensam nämnd för företagshälsovård samt tolk- och översättarservice.....	77
Patientnämnd.....	79
Ekonomi.....	80
Budgetkalkyl	88
Investeringsbudget.....	92
Bolagsdirektiv	96

Vi utvecklar Region Örebro län

Moderaterna lägger en budget för en hälso- och sjukvård fri från väntetider och köer, för högre effektivitet och lägre kostnader, för att utveckla hälso- och sjukvården och där vårdens medarbetare får mer tid till patienter. För att komma tillrätta med hälso- och sjukvårdens problem behövs både kortsiktiga och långsiktiga strategiska lösningar. För att klara av de utmaningar och problem som finns behövs ordning och reda i ekonomin och en tydligare styrning. Vårdens medarbetare måste få mer tid till att möta patienter. De resurser och den kompetens som finns nyttjas då på bästa möjliga vis. Vi ser ett flertal framtida utmaningar, både på kort och på lång sikt. Dock ser vi också att dessa utmaningar går att hantera. Då behövs strukturerade satsningar och långsiktighet. Vi ser flera stora områden som Region Örebro län skulle behöva satsa på. Satsningarna måste göras både kort- och långsiktigt. Genom sådana satsningar kan vårt län bli ett län där fler vill bo och verka.

En region fri från vårdköer

Sjuka i vårt län har rätt till vård i tid. Region Örebro län är bland de sämsta regionerna i Sverige på att operera sjuka i tid. Det är ett stort misslyckande. Att snabbt få kontakt med sjukvården är det som ofta värderas högst av patienterna men trots det brister tillgängligheten där. Vi befinner oss i en situation där tusentals länsinvånare väntar på vård. Det är oacceptabelt. I moderaternas Örebro län ska vårdköerna bort och skattepengarna ska användas så effektivt som möjligt. Vårdens pengar ska gå till vård. Vårt mål är att Region Örebro läns verksamheter ska vara bland de bästa och mest välskötta i landet.

Effektivare arbetssätt - mer tid för patienter

Effektiviseringar inom befintliga verksamheter är nödvändiga och det finns stor potential för att förbättra resultat och produktivitet. Ska färre göra mer krävs att medarbetarna ges förutsättningar att jobba smartare och effektivare, med rätt verktyg, bra stöd och ett närvarande ledarskap. Andelen tid som används för direkt och indirekt patientarbete ska öka och andelen administration, byråkrati och kringarbete minska. Den administrativa bördan måste minskas. Det är också viktigt att jobba med effektiva flöden, logistik och produktionsplanering.

Utveckling ger mer vård till fler

Vårdens största uppgift är att ge patienterna en kvalitativ, god och säker vård på rätt vårdnivå med bästa möjliga effektivitet. Hög kvalitet innebär i längden lägre kostnader. Fler vårdgivare är också positivt för vårdens kvalitet och tillgänglighet. USÖ ska ges goda förutsättningar för att utveckla och upprätthålla kunskap inom området högspecialiserad vård. Samverkan mellan kommuner och region, användning av ny teknik för att utveckla nya arbetssätt samt förmågan att arbeta över traditionella gränserna är viktiga faktorer i arbetet med att utveckla den nära vården. Genom att förbättra folkhälsan och erbjuda tidiga insatser minskar risken för såväl psykisk som fysisk ohälsa.

En Region med sikte på framtiden

Hela länet ska vara attraktivt att bo och verka i. Detta blir möjligt med bra vägar, järnvägar och stabil uppkoppling. Kollektivtrafik ska inte ställs mot bilen. Infrastrukturen måste istället bygga på flera alternativa färdssätt. Infrastrukturen är ett redskap för att utveckla länet, skapa möten och nya samarbeten. Att binda samman Stockholm-Oslo med snabba tåg ger möjlighet till

sådan utveckling. För att skapa ett sammanhållet län där invånarna fritt och snabbt kan förflytta sig behövs bra och trygga vägar. Ett välfungerande vägnät är viktigt för såväl kollektivtrafiken, som för privatpersoner och för godstransporter. Bredband är en digital infrastruktur som ska finnas tillgänglig i hela länet, både i städer och på landsbygden. Strategiska miljö- och klimatsatsningar är viktiga för en hållbar utveckling. Naturen är en fantastisk resurs som ska förvaltas på ett hållbart sätt. De beslut som fattas ska därför vara långsiktiga och ta hänsyn till eventuell miljöpåverkan. Regionens verksamheter ska sträva efter minskade utsläpp och bidra till en mer hälsosam miljö.

En Region med fokus på tillväxt

För att klara framtidens sjukvårdskostnader krävs en hållbar tillväxt och för det krävs ett gynnsamt företagsklimat. Nyföretagandet måste öka i länet. Fler innovationer ska kommersialiseras och omsättas i företag och jobb. Samverkan mellan RÖL, universitetet, näringsliv och civila samhället behöver utvecklas. Politiken måste öppna för att fler privata aktörer kan etablera sig inom hälso- och sjukvården. Det bidrar till ökad företagsamhet, valfrihet för patienterna och det blir möjligt för vårdpersonal att välja arbetsgivare eller att etablera sig som företagare.

Utmaningar för Region Örebro län 2023 och framåt

Fler sjuka och längre köer

En av de största framtida utmaningarna är finansieringen av sjukvårdskostnaderna. En ökad psykisk ohälsa, en sämre folkhälsa än riket i stort och en ökad andel äldre invånare kräver uppmärksamhet och särskilda åtgärder. Trots vackra mål klarar inte Region Örebro län att hålla vårdgarantin eller att minska patienternas väntan i vårdköer – vare sig i primärvården eller i specialistvården, för förstagångsbesökare, återbesökare eller för kroniker. Region Örebro län har tillhört de sämre i landet när det gäller att klara operationer och nödvändiga behandlingar i tid.

Bristande effektivitet

Köerna till vården minskar inte och antalet vårdplatser på sjukhusen blir färre, detta trots att fler arbetar i hälso- och sjukvården. Problemen handlar inte enbart om resursbrister utan om hur resurserna används och prioriteras. Det handlar till stor del om brister i vårdens organisation, styrning och ledning.

Alltför mycket av medarbetarnas arbetstid läggs på annat än patientnära arbete. Dubbel- och trippeldokumentation, IT-system som stjäl tid, omfattande journalskrivande och motsvarande inläsning tar tid och skapar frustration. Varken medarbetarna eller det nära ledarskapet får det stöd och utrymme som behövs för att utveckla avdelningar och arbetsplatser.

Brister i kompetensförsörjningen inom vården

Idag arbetar fler läkare än någonsin tidigare i verksamheten. Trots detta saknas det läkare inom flera specialiteter. Vårdcentraler och sjukhus behöver i hög utsträckning anlita hyrläkare. Systemet med hyrläkare är kostsamt och leder till bristande kontinuitet för patienter och övriga medarbetare.

Tillgången till specialistutbildade sjuksköterskor möter inte det ökande behovet. När det gäller till exempel distriktssköterskor är behovet akut. Svårigheten att rekrytera och framför allt behålla sjuksköterskor gör att nyutbildade ofta mycket snabbt tvingas ta ett patientansvar de inte känner sig redo för. Det leder till att många upplever stress och otrygghet redan tidigt i anställningen, vilket i förlängningen kan resultera i att de lämnar vården helt.

Långvarig konsekvens av Covid-19

Pandemin påverkade många av Regionens verksamheter. Den planerade vården har fått stå tillbaka för att medarbetare och andra resurser skulle räcka till under den mest intensiva perioden. Många behandlingar och operationer i den planerade vården sköts upp vilket skapat en vårdskuld. Trots att staten ersätter kostnader för covidvård kommer kostnader för att jobba av vårdskulden kvarstå.

Ökad andel äldre i behov av bättre sjukvård

Allt fler lever friska längre, men med ökad ålder ökar också risken för sjukdom och därmed även behovet av vård. Multisjuklighet är vanligare bland äldre. En stor andel av samhällets samlade vårdkostnader går till vård och omsorg för multisjuka äldre. Vården måste klara att både ge fler sjukvård och att utveckla vården så den bättre passar den åldrande människan för att erbjuda en bättre kvalitet i äldrevården. Allt fler kommer att leva med kroniska sjukdomar som kräver behandling livet ut. För den patientgruppen är kontinuitet av stor vikt, vilket idag brister inom primärvården.

Patientsäkerheten brister

Varje år inträffar omkring 100 000 undvikbara vårdrelaterade skador i landet, varav cirka 3 000 leder till dödsfall. Vårdskadorna beräknas orsaka 600 000 extra vård dygn i landet. Stängda vårdplatser leder till att patienter ibland måste förläggas på avdelningar där de inte hör hemma medicinskt. Vid utlokalisering av patienter, så kallade satellitpatienter, är risken dubbelt så hög att drabbas av vårdskada. Det innebär också en högre press på vårdens medarbetare som måste vårda patienter som inte tillhör deras expertområde.

Sjukfrånvaro

Ett allvarligt problem är den höga sjukfrånvaron i Regionens egna verksamheter. Kvinnor har en betydligt högre sjukfrånvaro än män. Vissa verksamheter inom Region Örebro län har periodvis haft sjukfrånvaro på över 10 % vilket bör ses som en allvarlig varningssignal.

Föråldrade IT-system ger dåligt stöd i vården

De IT-system som ska stödja vårdens verksamheter innebär ofta problem för medarbetarna. Uppgifter behöver läggas in dubbelt eller mellanarkiveras på en lapp i fickan. Systemen ger inte det stöd till vårdens medarbetare som de skulle kunna göra. Istället riskerar de att bli en belastning som slukar värdefull tid.

För lite såld vård

USÖ behöver sälja mer högspecialiserad vård för att upprätthålla kompetensnivån och stå starka i konkurrensen om den högspecialiserade vården.

Framtidens sjukvård kräver investeringar

USÖ är ett av Sveriges sju universitetssjukhus, med ett tydligt uppdrag att bedriva och utveckla högspecialiserad vård. USÖ behöver utvecklas för att möta de krav som ställs på ett modernt universitetssjukhus med läkarutbildning. Det finns också behov av kontinuerliga investeringar för att hålla vårdcentraler, sjukhus och medicinsk teknik i gott skick vilket leder till ökade avskrivningskostnader.

En region som växer men inte överallt

Några av länets kommuner växer, med både inflyttning och barnafödande. I andra kommuner, som dessutom ofta har en hög andel äldre invånare, har befolkningen minskat. Arbetskraft, arbetstillfällen, företagande, vård- och omsorgsbehov och kommunikationer är

exempel på faktorer som påverkas. Länets ojämna befolkningsstruktur är en utmaning som påverkar tillväxten. En alltför liten del av länets ekonomi är öppen för företagande.

Bättre kommunikationer för tillväxt i hela länet

Med 65 procent av Sveriges befolkning inom 30 mils radie, mitt i mellan Oslo och Stockholm, har Örebro län möjlighet att bli ett naturligt logistiskt centrum. För att nå detta, och behålla en hållbar tillväxt i konkurrensen mellan Stockholmsregionen och Osloregionen har länet en utmaning i att verka för goda förbindelser i främst öst-västlig riktning. För att detta ska vara möjligt ska infrastrukturen i länet möjliggöra för snabbt resande och arbetspendling. Stambanan, Europavägarna, Stockholm-Oslo 2.55, och RV 50 är särskilt viktiga.

En Region fri från vårdköer

Region Örebro län (RÖL) har under flera år haft långa köer i vården. Vårdgarantin har inte klarats och vårdköerna har inte minskat. Det gäller såväl i primärvård som specialistvård och drabbar både förstagsbesök och återbesök. Vård i rätt tid minskar lidande för patienten, minskar kostnader för RÖL och ger ökade skatteintäkter. God vård förutsätter att vården är lättillgänglig och fri från väntetider som inte är medicinskt motiverade. Kan inte RÖL erbjuda vård i tid, ska vård köpas från andra vårdgivare.

Vård i tid och en sjukvård fri från köer

Vårdgarantin innebär att patienten ska garanteras kontakt med vårdcentral samma dag, en medicinsk bedömning inom 3 dagar om behov finns, besök inom specialistvården inom 90 dagar samt därefter få behandling och operation inom 90 dagar, det vill säga 0-3-90-90. Målet för RÖL ska vara att klara 0-3-30-30. Det är av största vikt att RÖL klarar att minska operationsköer.

Som patient ska man känna sig trygg med att vårdcentralen är tillgänglig och erbjuder vård samma dag som man söker den, oavsett om det handlar om en fysisk eller psykisk åkomma. Det ska finnas vårdcentraler som erbjuder varierade öppettider och som är tillgängliga även på kvällar och helger. Den psykosociala kompetensen inom primärvården ska stärkas i hela länet. Det innebär att patienter ska kunna söka vård för psykiska åkommor på sin vårdcentral och mötas av rätt kompetens där. Det ska exempelvis finnas kuratorer och psykologer på vårdcentralerna för att bättre klara och tidigt se, behandla och hantera lindrig psykisk problematik.

Den bristande tillgängligheten till vården för den som drabbas av psykisk ohälsa är ytterst allvarlig. Inom psykiatri är det viktigt med snabba insatser, inte minst när det gäller barn och unga. Alla ska få den vård de behöver, när de behöver den.

Stärkt primärvård

För att öka tillgängligheten och förbättra kvaliteten för mångbesökarna ska vården arbeta med aktiv hälsostyrning. Omkring 5 procent av patienterna använder mer än 50 procent av sjukvårdens resurser. Det är till största delen multisjuka äldre med stora vård- och omsorgsbehov. En stärkt primärvård och fler mobila vårdteam kan bidra till bättre vård samtidigt som det frigör resurser bland annat på akutmottagningarna. Särskilda äldrevårdsmottagningar i de respektive länsdelarna samt införandet av en sjuksköterskemottagning skulle leda till ytterligare personcentrering.

Länets sjukhus som en gemensam resurs

Inom Region Örebro län finns tre sjukhus, Universitetssjukhuset i Örebro, Karlskoga lasarett och Lindesbergs lasarett. Alla tre sjukhus är viktiga kuggjul för den specialiserade och högspecialiserade vården i länet. Att Region Örebro län, som relativt liten region, kan erbjuda tre sjukhus är en styrka som vi ska beakta och ta tillvara på. En viktig del i arbetet för ökad tillgänglighet är att RÖLs tre sjukhus, samtliga kliniker och enheter, genomför en väl fungerande produktionsplanering. Som en del i produktionsplanen ingår Capio Läkargruppen.

Rekrytera och behåll fler läkare och sjuksköterskor

Primärvården har under flera år ersatt fasta allmänläkare med hyrläkare, vilket är kostsamt och leder till dålig kontinuitet och effektivitet. Samma situation finns inom fler specialiteter. En ökad rekrytering av rätt kompetens är avgörande för en god vård, och en god arbetsmiljö avgörande för att medarbetarna stannar kvar. Trots att fler sjuksköterskor utbildas och anställs så upplevs det ändå som det finns en sjuksköterskebrist. Därför måste Regionen ändra både på vem som gör vad inom olika välfärdsområden, men också vilka kompetenser som utnyttjas. Ett område som inte får glömmas bort är tandvården, även här kommer det råda brist på personal.

Vårdutbildade medarbetare ska få ägna sig åt patienter, inte åt administrativa sysslor. Det kan handla om vårdadministratörer som avlastar sjuksköterskor men även om vårdlogistik och produktionsplanerare som bidrar med ny kompetens om hur patientens väg genom vården kan bli bättre och effektivare. Det behövs också fler och bättre digitala lösningar som underlättar arbetet inom hälso- och sjukvården.

Mer tid till patienter, mindre till byråkrati

Vårdens medarbetare ska ägna sin tid till patientnära arbete. Hälso- och sjukvården måste fortsätta utveckla och använda verktyg och metoder för att rätt kompetens finns på rätt plats och att kompetens nyttjas på bästa möjliga sätt. Det är nödvändigt att ständigt arbeta med effektivisering av administration, planering och dokumentation. Med system som underlättar vardagen stärks patientsäkerheten samtidigt som vården blir effektivare och mer tillgänglig. Rekrytering av rätt kompetens är avgörande för framtidens vård. Varje medarbetare ska arbeta på toppen av sin kompetens.

Digitala verktyg för bättre tillgänglighet

Digitaliseringen och ny teknik har stor betydelse för vårdens utveckling. Under pandemin har behovet av god teknik och möjligheter att använda digitala lösningar blivit allt tydligare. Den digitala vården blir allt mer populär bland länets invånare. Antalet patienter som söker vård via framför allt privata digitala aktörerna har ökat markant de senaste åren. Regionens digitala primärvårdsmottagning behöver utvecklas ytterligare. Fler digitala besök är ett bra verktyg för att snabbt kunna ge vård och samtidigt korta köerna.

Effektivare arbetssätt - mer tid för patienter

Region Örebro län behöver ständigt arbeta med och bli bättre på effektivisering. Det behövs enklare och smartare sätt att utföra arbetsuppgifter, med rätt verktyg, bra stöd och närvarande ledarskap. Det är viktigt att öka andelen tid som används för direkt och indirekt patientarbete och minska andelen administration, byråkrati och kringarbete. Det är också viktigt att jobba med effektiva flöden, logistik och produktionsplanering. Det ska vara tydligt att så mycket som möjligt av ansvar och befogenheter ska ligga på verksamheterna.

Mer tid för patienter

Rätt medarbetare, eller rätt team av medarbetare med rätt kompetens, ska möta patienten. Detta kräver vidare att rätt och tillräcklig information ges om patienten, att stödsystemen är effektiva och lättarbetade samt att bra beslutsstöd med aktuell kunskap finns tillgängliga. Dubbel- och trippeldokumentationen ska avvecklas, och informationssystemen ska i första hand byggas för att underlätta patientmötet. Det är också viktigt att patienten upplever sig delaktig och inkluderad eftersom denne har avgörande information och även möjlighet att med egna insatser påverka vårdens resultat.

Utveckla vården för dem med störst behov

En av de patientgrupper där svensk sjukvård har stora brister är de mest sjuka äldre, med flera olika diagnoser. Den gruppen består av ca 5% av patienterna och kräver ca 50 % av sjukvårdens resurser. Bättre omhändertagande av patienter i den gruppen, bättre samordning mellan äldreomsorg, hemsjukvård och sjukvård och bättre vårdprocesser kan både förbättra livskvalitet för dessa patienter och samtidigt leda till bättre effektivitet.

Öka samarbetet

Samarbete och samverkan både i sjukvårdsregionen och Regionen ska förbättras och fördjupas. Rollfördelning och specialisering kan ge högre medicinsk kvalitet och patientsäkerhet samt ge mer och bättre vård för pengarna.

För att utveckla samarbetet krävs bättre redovisning och utvärdering, både av den medicinska kvaliteten och av kostnaderna. Redovisningen av den medicinska kvaliteten måste utvecklas så att de olika klinikernas resultat blir lättförståeliga, tydliga, transparenta och jämförbara. Detsamma gäller den ekonomiska redovisningen. Det blir då lättare att ställa rätt krav, och det ger en möjlighet att utifrån styrkor och svagheter specialisera och utveckla nischer på kliniker och sjukhus, med ett samlat större patientunderlag, vilket även borde underlätta rekrytering av rätt kompetens.

Bättre IT- och andra stödsystem

Det är viktigt att ständigt arbeta med effektivisering av administration, planering och dokumentation. Bättre, mer anpassade stödsystem och stödverktyg är avgörande för en bättre tillgänglighet och hög effektivitet. Vården ska ha IT-system som underlättar vardagen och samtidigt stärker patientsäkerheten. Sådana system gör det också möjligt att arbeta med varningssignaler och påminnelser, vilket minskar risken för skador och fel. Under kommande år introduceras flera nya IT-system i vården och det är viktigt att följa upp arbetet för att säkerställa att de uppfyller de behov som finns.

Köer kostar

Vård i rätt tid minskar lidande för patienten och minskar kostnader för sjukvården. Uteblivna besök är outnyttjade resurser. Det är ett problem som finns över hela linjen och försvårar planering och behandling för både patienter och verksamheter. Arbetet med att minska antalet uteblivna besök ska fortsätta. Genom att ta fram rutiner och nya system för bokning, avbokning samt påminnelser kan sena återbud och uteblivna besök minskas.

Inga vårdskador eller vårdrelaterade infektioner

Vården ska ha väl utvecklade system och rutiner så att behandlingar inte leder till att patienter utsätts för skador. Ett långsiktigt säkerhetsarbete för att eliminera risken för vårdrelaterade skador och infektioner ska bedrivas.

Förebyggande arbete och tidig upptäckt

Genom förebyggande arbete kan fysisk och psykisk ohälsa och sjukdom undvikas. I de fall det inte går att undvika är istället tidig upptäckt och behandling i ett tidigt skede mycket viktigt. Det innebär minskat lidande för den som är drabbat samtidigt som mer resurser kan avsättas till de som behöver sjukvård. Förebyggande arbete och tidigt upptäckt av ohälsa är positivt för individen men har också samhällsekonomiska fördelar då antalet sjukskrivningar kan minskas och färre behöver bli långtidssjukskrivna.

Utveckling ger mer vård till fler

Vårdens största uppgift är att ge patienten en god och säker vård, som ges på rätt vårdnivå med bästa möjliga effektivitet. Under flera år har RÖL misslyckats med att hålla vårdgarantin. Ökad valfrihet, fler vårdgivare och effektivare användning av vårdens kapacitet och resurser är verktyg som ska användas för att åtgärda dessa problem.

Utveckla universitetssjukvården och den högspecialiserade vården

Universitetssjukhuset i Örebro (USÖ) tillsammans med Lindesberg lasarett, Karlskoga lasarett, Capio Läkargruppen och länets vårdcentraler erbjuder länets patienter sjukvård av hög kvalitet. Flera delar bör utvecklas till universitetssjukvårdsenheter med den akademiska status som krävs.

För länets utveckling och för invånarna i Örebro län är USÖs fortsatta utveckling av stor vikt. USÖ ska ges goda förutsättningar för att utveckla och upprätthålla kunskap inom området högspecialiserad vård. Det kräver också ändamålsenliga byggnader, som exempelvis H-huset och förnyelse av medicinsk teknik.

Det är nödvändigt att ligga i framkant vad gäller klinisk forskning och produktion av högspecialiserad vård och att öppna för möjligheten att sälja vård utanför de geografiska och administrativa gränser man hittills verkat inom. Mer såld vård ger både bättre ekonomi och utvecklingskraft för USÖ.

Utveckla den nära sjukvården

Vården behöver komma närmare patienten och på ett bättre sätt möta den demografiska utvecklingen och invånarnas behov. En mer tillgänglig och närmare vård kan i kombination med förändrade arbetssätt innebära att resurserna används mer effektivt. Närhet handlar inte bara om geografisk närhet utan också om närhet i form av kontinuitet, trygghet, tillgänglighet och samordning. Här spelar den digitala vården en viktig roll. Samverkan mellan kommuner och region, användning av ny teknik för att utveckla nya arbetssätt samt förmågan att arbeta över traditionella gränserna är viktiga faktorer i arbetet med att utveckla den nära vården.

Utveckla forskning och medicinsk teknik

Universitetssjukhus måste upprätthålla en hög utbildnings- och forskningsnivå. Det ska finnas goda möjligheter för såväl kvinnor som män att kombinera sin tjänst med studier och forskning. Centralt i sammanhanget är begreppet universitetssjukvård som betecknar de delar av hälso- och sjukvården som har forskning, utbildning och utveckling som del av kärnverksamhet.

Universitetssjukhus ska ligga i den medicinska utvecklingens framkant. Med hjälp av medicinsk teknik kan patienter erbjudas en effektiv och patientsäker vård. Den medicinska tekniken förbättras och utvecklas ständigt, därför behöver det finnas ekonomiskt utrymme för investeringar inom medicinsk teknik.

Utveckla ledarskapet

Ledarskapet är avgörande för att skapa en flexibel, väl fungerade organisation som håller hög kvalitet inom givna ekonomiska ramar. Utveckling och effektivitet måste gå hand i hand. Det kräver ett ledarskap som fokuserar på delaktighet och som är väl rustat att leda en organisation och dess medarbetare i förändring. Sjukvårdens ledare ska ges förutsättningar att utvecklas så att de kan möta dagens och framtidens medarbetare med moderna och effektiva arbetsformer.

Regionens ledare måste också vara lyhörda och främja delaktighet och inflytande från medarbetarna. Det är de som jobbar inom en verksamhet som bäst vet hur verksamheten fungerar och var det finns behov av förbättring och alternativa arbetssätt. Det är också viktigt att man som ledare vågar och tillåts pröva förändringar i arbetssätt och verksamhetsstruktur för att öka effektivitet och produktivitet.

Utveckla hälso- och sjukvården för äldre

RÖL ska ligga i framkant när det gäller god äldrevård. Ett geriatriskt centrum ska etableras, där vård och omsorg som rör äldre patienter kan utvecklas. En seniorhälsa för de som är 70 år och äldre, med uppdrag att erbjuda regelbundna hälsokontroller och hälsosamtal ska etableras. Ytterligare verktyg för att förbättra hälso- och sjukvården för äldre är fler äldremottagningar. Ett annat är mobila vårdteam. Samverkan mellan sjukvården och kommunerna ska förbättras.

Utveckla det förebyggande arbetet

Den enskilde individen har det primära ansvaret för sin egen hälsa, men hälso- och sjukvård måste grundas på insikten att hälsofrämjande och förebyggande investeringar reducerar lidande och framtida välfärdskostnader. Genom att förbättra folkhälsan och erbjuda tidiga insatser minskar risken för såväl psykisk som fysisk ohälsa. RÖL ska medverka till och skapa förutsättningar för en bättre folkhälsa. Ju fler som mår bra, desto mer resurser kan avsättas till de som behöver sjukvård.

Utveckla valfriheten genom goda möjligheter till nya etableringar

Valfrihet för patienten ska prägla vårdens utformning. Fler vårdgivare är positivt för vårdens kvalitet, för patientens möjlighet att välja vård och för personalens möjlighet att välja arbetsgivare. Idag är det i stort sett omöjligt för såväl väletablerade som nya aktörer att starta upp ny vårdverksamhet i länet.

Idag finns vårdval endast inom två områden, val av vårdcentral inom primärvården och val av psykoterapeut inom specialistvården. Vårdvalet ska utvecklas och införas inom fler områden för att öka valfriheten. Information om vården och vårdgivare i länet ska utvecklas så att medborgare och patienter kan ta del av vilken vård som erbjuds och finns tillgänglig.

Flexibla lösningar är en förutsättning för god tillgänglighet. Det innebär utbud av både större och mindre vårdcentraler samt vårdcentraler med särskild inriktning. Vårdcentraler ska drivas och följas så de är konkurrenskraftiga och erbjuder patienten en god vård.

Inom hälso- och sjukvårdsområdet vill moderaterna under mandatperioden 2023-2026 satsa på:

- Garanterad kontakt med vårdcentralen samma dag patienten söker vård
- Kvälls- och helgöppna vårdcentraler
- Fasta läkare på alla vårdcentraler
- Fler kuratorer och psykologer på alla vårdcentraler
- Att preventivt och hälsofrämjande arbete prioriteras
- Ökat antal privata vårdcentraler
- Särskilda äldrevårdsmottagningar i varje länsdel
- Sjuksköterskemottagning för mer personcentrerad vård
- Inför en specialistutbildning för sjuksköterskor inom intensivvård
- Kontaktperson för äldre, vilken kan vägleda genom vården
- Möjlighet till direktinläggning av multisjuka äldre
- Att fortsätta utveckla och rusta samtliga tre sjukhus i länet
- Mer såld högspecialiserad vård
- Att USÖ ligger i den medicinska utvecklingens framkant
- Ökat antal vårdplatser i slutenvården
- Tre fullvärdiga akutsjukhus i Örebro län
- Snabb hjälp vid psykisk ohälsa
- Införande av vårdval BUP
- En särskild äldrepsykiatri
- Snabbare diagnos och hjälp till kvinnor som lider av endometrios
- HPV-vaccinering till unga vuxna kvinnor som inte fått vaccinet under sin skolgång
- Att erbjuda screening för livmoderhalscancer till kvinnor som idag passerat den övre åldersgränsen för det nationella screeningprogrammet
- Två förlossningsmottagningar i länet
- Tidig upptäckt och behandling av förlossningsskador
- Att se över möjligheten till barnmorskeutbildning vid Örebro universitet
- Att erbjuda screening för prostatacancer så snart tillräckligt bra testmetoder finns tillgängliga
- Utveckling av Regionens digitala primärvårdsmottagning
- Kortare köer till hälso- och sjukvården, bland annat genom att arbeta bort vårdskulden
- Hög och uppdaterad krisberedskap inom Regionens verksamheter

För effektivare verksamhet vill moderaterna under mandatperioden 2023-2026 satsa på:

- Aktiv produktionsplanering
- Minskad byråkrati genom att ta bort all dubbeladministration
- Minskad administrativ börda genom fler och bättre digitala verktyg för medarbetarna i syfte att skapa effektivare arbetssätt

För att vårdens medarbetare ska få bättre arbetsvillkor och för att fler ska söka sig till och vilja stanna i vården i Region Örebro län vill moderaterna under mandatperioden 2023-2026 satsa på:

- Större möjlighet för medarbetarna att påverka arbetstider och arbetsuppgifter
- Att vårdutbildade medarbetare får ägna mer tid åt patienter
- Fler och bättre digitala lösningar för vårdens medarbetare
- Att utreda möjligheten till betald utbildning för undersköterskor som vill utbilda sig till sjuksköterskor
- Utvecklat handledarskap och mentorskap inom vården
- Fler VFU-platser
- Ledarskapsutbildning för alla som börjar en chefstjänst
- Karriärtjänster för specialistsjuksköterskor
- Försöksverksamhet där olika schema- och skiftläggningar prövas
- Arbetstider som är förenliga med privat- och familjeliv och möjliggöra återhämtning
- Fler och enklare vägar in till arbete i hälso- och sjukvården
- Utökad kameraövervakning vid akutmottagningarna för en tryggare arbetsmiljö
- Möjligheten för ambulanspersonal att använda skyddsväst vid utryckning
- Möjligheten för ordningsvakter att bära kroppskamera
- Första linjens chefer för ett nära ledarskap

En Region med sikte på framtiden

Region Örebro län ska vara ett attraktivt län där näringsliv, infrastruktur, kollektivtrafik och bostadsförsörjningen utvecklas i samklang med invånarnas behov och levnadsvanor.

En sammanknuten region för möten och nya samarbeten

Samhällsbyggandet ska ske i samverkan mellan RÖL, kommunerna, näringslivet och den civila sektorn. Infrastruktur, transport och kommunikationssystem handlar om mer än att ta sig från en plats till en annan. De gör det möjligt för personer att mötas, arbeta, studera och besöka nya platser. Möten, såväl fysiska som digitala, skapar nya samarbeten och utveckling.

Infrastruktur för att möjliggöra regional utveckling

Infrastruktur i form av vägar, järnvägar, flygplats och kollektivtrafik är viktiga verktyg för att möjliggöra regional utveckling. Det handlar både om ökade möjligheter till arbetspendling och om goda förutsättningar för företagsetableringar. Bilen är ett viktigt färdmedel som måste tas i beaktande i samhälls- och infrastrukturplaneringen av städer och tätorter. Det är också viktigt att behålla den 90km/h-standard som idag finns på många av länets vägar. En sänkning av hastighetsbegränsningen riskerar att förlänga transporttider och försvåra för pendlare att åka.

Bind samman Stockholm – Oslo 2.55 via Örebro

En god förbindelse mellan Stockholm och Oslo är av stor vikt för länet. Regionens aktiva arbete med förbindelsen Stockholm – Oslo 2.55 via Örebro ska vara fortsatt prioriterat. RÖL ska aktivt delta i arbetet för att trygga en långsiktig utveckling av såväl tillväxt som regional förstoring av arbetsmarknaden. På sikt ska det finnas snabbtågsförbindelse med stopp i till exempel Karlstad, Karlskoga, Örebro och Västerås.

Långsiktigt hållbara drivmedel

Det är angeläget att RÖL har en långsiktig drivmedelstrategi som anger ramar inför kommande upphandlingar av trafik. Som kollektivtrafikmyndighet ska RÖL bistå medborgarna med kollektivtrafik som i största möjliga grad är både miljövänlig och kostnadseffektiv. Kollektivtrafiken ska minska klimatpåverkan för resandet i Örebro län. Teknik och forskning som minskar klimatpåverkan ska premieras.

RÖL ska vara klimatneutralt

Vid all verksamhet ska klimatbelastningen tas i beaktning. RÖL är en stor arbetsgivare och en betydelsefull upphandlare av varor och tjänster, vilket ska nyttjas för att få till stånd förbättringar gällande transporter, material och tjänster för att nå målet för klimatneutralitet.

Teknikutveckling

Den snabba teknikutveckling som sker idag kräver att RÖL tar del i de förbättringar och effektiviseringar som med teknikens hjälp blir möjliga. Möjligheten till digital kommunikation och digitala mötesplatser gör att fysiska avstånd får mindre betydelse.

Detta är verktyg som med fördel kan användas i många delar av verksamheten, inte minst i hälso- och sjukvården.

Inom samhällsbyggnadsområdet vill moderaterna under mandatperioden 2023-2026 satsa på:

- Utökad antal pendlarparkeringar för bil och cykel i länet
- Möjligheten att transportera cykel i kollektivtrafiken
- En utveckling av kollektivtrafiken i länet, där landsbygdens behov tas i beaktande
- Utbyggnation av kollektivtrafiken i tätorterna, anpassad efter stadens behov vad gäller utbud, avgångar och turtäthet
- En 24-h gräns för sanering av klotter och skadegörelse i kollektivtrafiksystemet
- Utökad antal kameror och trygghetsvakter vid behov för en tryggare kollektivtrafik
- En utredning för att kartlägga vilka vägar i länet som har eftersatt underhåll
- Att kostnaden för infrastrukturprojekt inte blir dyrare än nödvändigt, för effektivare användning av skattemedel
- Stärkt underhåll av vägar och säkerställa en bra vinterväghållning i rätt tid med plogning, sandning och saltning
- Beställningar och upphandlingar som i första hand sker med schyssta villkor av transportörerna, exempelvis med Fair transport-anslutna åkerier
- Kontinuerlig uppföljning när det gäller avtal med aktörer som regionen tecknat
- Stärkt samverkan med länets kommuner och lämpliga myndigheter samt organisationer i syfte att trygga rastplatser och nattparkeringar
- Att skapa ytterligare nattparkeringar på strategisk placering i länet, tillsammans med relevanta aktörer
- Tillämpning av trygghetsskapande åtgärder på rastplatser och parkeringar med exempelvis kameror, utökad belysning och bra sanitära faciliteter, i samarbete med andra aktörer
- Att regionen tillsammans med andra aktörer ska underlätta och påskynda arbetet med tillståndprocesser och översiktsplaner vid förändringar och byggnationer
- Att tillfartsvägar till och från flygplatsen håller god kvalitet
- Att använda Örebro Airport i marknadsföringen av länets turistmål, tillsammans med länets kommuner, för att stärka turismnäringen
- Upprättandet av en regional hållregn- och dricksvattenförsörjningsplan där även kvalitén på vattnet ingår, så att gifter och övergödning bevakas
- Klimatanpassningsplan för att möta de konsekvenser som uppstår till följd av extremväder
- En pålitlig fossilfri basproduktion av energi i länet

En Region med fokus på tillväxt

Region Örebro län ska kännetecknas av entreprenörskap, högkvalitativa utbildningsmöjligheter och en stark arbetsmarknad där fler företag startar och kan växa och där innovationer skapas. Där jobben växer fram får också medborgarna utrymme att växa.

Entreprenörskap, företagsamhet och innovationer

Ett starkt fokus på entreprenörskapsfrämjande insatser och en fortsatt satsning på ett innovationssystem är nödvändigt. Ett kliv framåt har tagits i att få ihop ett sammanhängande innovationssystem, men mer måste göras. Politiken ska verka för att länet ska bli attraktivare för sådd- och riskkapital.

Nyföretagandet måste öka i länet. Fler innovationer ska kommersialiseras och omsättas i företag och jobb. Viktiga aktörer inom området är exempelvis ALMI, Inkubera, Ung Företagsamhet och NyföretagarCentrum. Fler nya företag, innovationer och jobb är viktiga för att länet ska klara stora samhällsutmaningar som utanförskap och integration.

Den offentliga sektorn ska minska till förmån för en större privat- och civil sektor.

Fler privata aktörer i vård och omsorg

Politiken måste öppna för att fler privata aktörer kan etablera sig inom hälso- och sjukvården. Det bidrar till ökad företagsamhet, valfrihet för patienterna och det blir möjligt för vårdpersonal att välja arbetsgivare eller att etablera sig som företagare.

Det ska vara lätt för vårdgivare att etablera sig i länet, både inom primärvården och inom specialistvården. Genom lagen om valfrihet (LOV) ökar patienternas valfrihet och tillgång till vård, vilket kräver förändring och utveckling av vårdvalssystemet. Fler läkare och sjuksköterskor behöver etablera sig i länet. Idag är intresset av att etablera sig som vårdgivare i Örebro län oroande lågt. Ett krångligt och omodernt regelverk i kombination med en avvisande attityd leder till att entreprenörer inom vården inte väljer att etablera sig i länet.

Gröna näringar, landsbygdsutveckling och social ekonomi

Dagens klimatutmaningar innebär möjligheter för näringslivet att utveckla och erbjuda klimatsmarta lösningar. Den gröna omställningen innebär nya marknadsmöjligheter även i Örebro län. De gröna näringarna har en stor roll i att förse länet med förnybart bränsle.

En regional livsmedelsstrategi skapar förutsättningar för ökade mervärden i hela livsmedelskedjan och ger tillväxt i länet. Örebro län är rikt på natur- och kulturmiljöer som erbjuder upplevelser och rekreation. Besöksnäringen lämpar sig för utvecklingsarbete i samverkan med den gröna näringen och måltidsbranschen.

Utbildning, integration och kompetensförsörjning

Utbildningsnivån i länet ska höjas för att säkerställa kompetensförsörjningen till företag och offentlig sektor. Det är nödvändigt att hela utbildningssystemet stärks så att fler elever går ut grundskolan med godkända betyg och i högre grad söker sig vidare till högre studier.

Inom det regionala tillväxtområdet vill moderaterna under mandatperioden 2023-2026 satsa på:

- En borte tidsgräns för den handläggningstid som Regionen förfogar över
- Tydliga mål för företags- och innovationsklimatet i Örebroregionen
- Förutsättningar för ändamålsenlig rådgivning för de som vill starta företag och för de som står inför nya utmaningar med sina företag
- Att locka den kompetens som utbildas på Örebro universitet att stanna i Örebro regionen
- Stärkta och vidareutvecklade satsningar på regionens innovationssystem.
- En innovationsfond som alla som arbetar inom regionfinansierade verksamheter ska kunna söka medel från, oavsett yrkeskategori och befattning
- Vidareutveckling av arbetet med att implementera och göra verklighet av lösningarna som kan vara både produkter, tjänster och idéer
- Att locka investerare till regionens start-ups och tillväxtbolag.
- Möjligheten att belöna de vars forskningsresultat kommersialiseras och premiera samverkan mellan lärosäten, näringsliv och offentliga verksamheter.
- En trygghetsjour för lokala handlares säkerhet och trygghet
- Att underlätta för företag som har väl utvecklade nya koncept för trygghet för företagare att få fäste på marknaden.
- Tillvaratagande av äldres kompetens genom att skapa bättre möjligheter till en mer flexibel anställning efter pensionsålder
- Stärkt vuxenutbildningen för alla medborgare i länet för öka möjligheten till arbete fram till och efter pensionsåldern
- Stärkt samverkan mellan vuxenutbildningen och näringslivet
- Stärkt samverkan mellan arbetsmarknadsutbildningarna, näringslivet och SFI

Regionstyrelsen

Region Örebro län är en av länets största arbetsgivare med ansvar för drygt 10 000 medarbetares arbetsmiljö och trivsel. En av Regionens största utmaningar är kompetensförsörjning. Brist på personal har inneburit ökad arbetsbelastning och stressnivå hos flera yrkeskategorier. RÖL ska vara en attraktiv arbetsgivare där medarbetare trivs, kan utvecklas och mår bra.

Vården ska vara en trygg arbetsplats

Som anställd i Region Örebro län ska man känna sig delaktig och lyssnad på. Det ska också finnas möjligheter att utvecklas på sin arbetsplats och personalens mående och hälsa ska prioriteras. Verksamheterna ska drivas framåt genom ett inspirerande ledarskap och engagemang hos personalen. Vårdutbildade medarbetare ska ägna merparten av sin tid till patientnära arbete. Arbetsuppgifter som inte förutsätter vårdkompetens kan utföras av medarbetare som inte är vårdutbildade.

Regionen behöver arbeta med flera saker för att bli en attraktivare arbetsgivare. Det är viktigt att utveckla arbetsvillkoren. Sjukvårdens verksamheter och avdelningar ser olika ut och har olika behov. Därför behöver de enheter som vill, tillåtas pröva annan schema- och skiftläggning. Det är också viktigt att ständigt arbeta med effektivisering av administration, planering och dokumentation för att ge mer tid till patienten.

Ledarskap

Ett tydligt och utvecklande lokalt ledarskap är nyckeln till en väl fungerande arbetsplats. Det är viktigt att såväl nya som befintliga ledare får stöd och mandat att utveckla, förändra och förbättra sina verksamheter för ett bättre arbetsklimat och rutiner för patienter. RÖL ska ha ledare som kan möta utmaningar med moderna och effektiva arbetsformer i en rörlig och flexibel organisation. Detta förutsätter tillgång till rätt verktyg och bra stöd. Den goda ledaren ser, guidar och involverar medarbetarna och utvecklar arbetsplatsen.

Regionstyrelsen och övriga nämnder får i uppdrag: att ta fram en strategi för att utveckla ledarskapet på alla nivåer

Regionstyrelsen får i uppdrag: att införa en ledarskapsutbildning för alla som tillträder en tjänst som första linjens chef

Rekrytera och behåll personal

Trots kraftigt ökade resurser till sjukvården är det fortfarande alltför många sjuka som får vänta alltför länge på nödvändig operation eller behandling. Kostnaderna i verksamheterna har tillåtits stiga mer än vad resurserna har ökat. En stor del av de ökade kostnaderna beror på en kraftig ökning av medarbetare, en ökning som inte motsvaras av en växande befolkning. Ändå råder det akut brist på läkare och sjuksköterskor inom vissa områden.

Primärvården har under flera år behövt ersätta fasta allmänläkare med hyrläkare, vilket är kostsamt och innebär försämrad kontinuitet. Försämrad kontinuitet finns inom fler områden. Ett viktigt fokus ska vara att se till att medarbetare trivs, mår bra och har utrymme att utvecklas. Region Örebro län behöver behålla och rekrytera fler läkare,

sjuusköterskor, specialistsjuusköterskor i hälso- och sjukvården samt fler medarbetare inom tandvården så att luckorna kan fyllas där kompetens saknas. Erfarenhet inom vårdyrket ska premieras.

Bättre och effektivare schemaläggning

Hög och stigande sjukfrånvaro samt svårigheter att rekrytera både läkare, sjuusköterskor och andra grupper av medarbetare innebär en ökad belastning på RÖLs medarbetare. Ett problem är att arbetstiderna ofta är svåra att kombinera med familjeliv och möjlighet till återhämtning efter arbetsdagens slut.

Det är viktigt att utveckla arbetsvillkoren inom sjukvården. Olika verksamheter i sjukvården har olika behov. Därför behöver de enheter som vill, tillåtas pröva annan schema- och skiftläggning. Det är också viktigt att ge verksamheterna tid att följa och utvärdera en sådan försöksverksamhet. Ibland kan det handla om flera år. Schemaläggning ska tillämpas så att de resurser som finns nyttjas på bästa möjliga vis avseende både effektivitet, produktivitet och ett hållbart arbetsliv.

Regionstyrelsen och Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att arbeta mer med individuell och lokalt verksamhetsanpassad schemaläggning för ett mer hållbart arbetsliv för vårdens medarbetare

Vårdutbildade medarbetare ska arbeta med patienter

Mål: Samtliga medarbetare ska arbeta på toppen av sin kompetens

Vårdutbildade medarbetare ska ägna merparten av sin tid till patientnära arbete. Arbetsuppgifter som inte förutsätter vårdkompetens kan utföras av medarbetare som inte är vårdutbildade. Produktiviteten måste öka om Regionen ska klara de utmaningar som verksamheterna står inför. Det är viktigt att minska den administrativa bördan för vårdens medarbetare för att öka andelen tid som ägnas åt patientarbete. Ett nära ledarskap som lyfter produktivitet är nödvändigt. Det behövs ett systematiskt och övergripande arbete för att höja produktivitet och effektivitet vilket ger mer vård med oförändrade resurser.

Det är viktigt att ständigt arbeta med effektivisering av administration, planering och dokumentation. Bättre, mer anpassade stödsystem och stödverktyg är avgörande för en bättre tillgänglighet. Vården ska ha IT-system som underlättar vardagen och stärker patientsäkerheten samtidigt. Sådana system gör det också möjligt att arbeta med varningssignaler och påminnelser, vilket minskar risken för skador och fel.

Regionstyrelsen och Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att utreda och lägga förslag på hur andelen patientnära tid kan öka genom att effektivisera administration, dokumentation och stödsystem

Öka antalet specialistsjuusköterskor

Vi behöver möta rekryteringsbehovet av specialistsjuusköterskor som finns inom såväl sjukhusvården som den nära vården. Genom att öka möjligheten för sjuusköterskor att vidareutbilda sig i Örebro län ser vi till att fler tar steget och blir specialistutbildade sjuusköterskor.

Inte minst inom regionens intensivvård har det under de senaste åren blivit allt mer uppenbart att det finns stora problem med rekrytering av specialistsjuksköterskor. Orsakerna till detta är många men en av anledningarna är att vi som enda län med universitetssjukhus saknar specialistsjuksköterskeutbildning med inriktning mot intensivvård. En sådan utbildning skulle vara ett välkommet tillskott till redan befintliga utbildningar som regionen erbjuder. Om den finns i Örebro skulle förhoppningsvis några fler grundutbildade sjuksköterskor i länet vilja ta steget att bli intensivvårdssjuksköterskor. Det skulle på några års sikt kunna vara en av flera pusselbitar för att kunna säkerställa en välfungerande intensivvård i Örebro län.

RÖL ska erbjuda utbildningstjänster som ett steg för den framtida kompetensförsörjningen inom bland annat psykiatri, geriatrik och anestesi.

Karriärtjänster för specialistsjuksköterskor

För att uppvärdera utbildning och premiera de skickligaste specialistsjuksköterskorna ska RÖL införa karriärtjänster. En karriärtjänst ska ha specifika kriterier, som exempelvis att hålla sig uppdaterad kring aktuell forskning, vara drivande i utvecklingsarbete på arbetsplatsen och stötta kollegor i utvecklingsarbetet. En sådan tjänst ska också innebära ett extra lönelöft utöver ordinarie löneöversyn.

Regionstyrelsen och Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att införa karriärtjänster för specialistsjuksköterskor

Kompetensöverföring och mentorskap i vården

Att handleda studenter under utbildning är en viktig uppgift för vården och vårdens medarbetare. De kliniska färdigheterna som vårddyrket kräver kan medarbetaren endast tillskansa sig genom praktisk övning. Ett gott handledarskap har betydelse för såväl studenternas utbildningsresultat som deras framtida professionsutövande. Handledarskap och mentorer krävs också för att ge nyutbildad vårdpersonal och nyanlända med vårdutbildning en god introduktion. En grupp som särskilt bör uppmuntras att ta sig an handledaruppdraget är medarbetare som börjar närma sig slutet av yrkeskarriären. Handledarskapet kan vara både ett sätt att utveckla yrkesrollen och att överföra värdefull kompetens till nya medarbetare.

Regionstyrelsen får i uppdrag att: utveckla handledarskapet/mentorskapet inom vården

Ökad valfrihet i hälso- och sjukvården

Mål: Fler privata vårdgivare ska etablera sig i länet

För att kunna erbjuda alla länets patienter en bra hälso- och sjukvård som är fri från väntetider ska sjukvården vara öppen för nya lösningar. Det ska bli lättare för vårdgivare att etablera sig i länet, såväl inom primärvården som i den öppna specialistvården. Det avser bland annat specialiteter som gynekologi, internmedicin, geriatrik, psykiatri, rehabilitering, logopedi och fysioterapi.

Förändrad politisk attityd och utveckling av vårdvalssystemet krävs för att vårdgivare ska vilja etablera sig i länet. Primärvårdens uppdrag kan delas av fler genom att möjliggöra för

drift av mindre enheter. Kravet på kvalitet och kompetens ska vara desamma oavsett vårdgivare och ersättningarna ska vara av sådan storlek att verksamheterna klarar av sina uppdrag.

Regionstyrelsen får i uppdrag: att ta fram regelverk för lämpliga verksamhetsområden inom specialistvården som kan omfattas av lagen om valfrihetssystem (LOV)

Regionstyrelsen får i uppdrag: att reformera regelverket och ersättningssystemet i krav- och kvalitetsboken med syfte att göra det möjligt att etablera mindre enheter inom primärvården

Medarbetare som forskar

Det ska finnas goda möjligheter för både kvinnor och män att kombinera sin tjänst med studier och forskning. Universitetssjukvård kräver att hög kompetensnivå upprätthålls. RÖL har ett strategiskt ansvar att ta för att säkra tillgången på kompetens så att fler sjuksköterskor väljer att vidareutbilda sig. Det är avgörande att läkarstudenter väljer Örebro som studieort och erbjuds en bra AT- och ST-tjänstgöring i RÖL. Det ger en god grund för det framtida rekryteringsbehovet. Det behöver också skapas ett mer attraktivt klimat för specialistutbildning och forskning med bättre och tryggare anställningsförutsättningar och tydliga lönepåslag.

Ytterligare satsningar för att tillsätta forskartjänster inom närsjukvården är nödvändiga för att höja statusen på våra vårdcentraler. Forskningen har ett egenvärde men den är också avgörande för bemanning och rekrytering av sjukvårdspersonal. Verksamheten måste i större utsträckning efterfråga disputerad personal. Det handlar om läkare såväl som om kuratorer, sjuksköterskor och sjukgymnaster och andra som disputerat och vill forska. Det är nödvändigt för att upprätthålla vårdcentraler som uppfyller kriterierna för universitetssjukvård, för att behålla läkarutbildningen.

Jämställd vård

Mål: Vården ska vara jämställd

Könsuppdelad statistik är långt ifrån självklar i beslutsunderlag. Analyser som ska göras av ett besluts inverkan på jämställdhet saknar ofta någon djupare substans. Det leder till att oreflekterade föreställningar och förväntningar på behov får vägleda prioriteringar.

De insatser som genom åren genomförts i Regionens verksamheter har ofta haft formen av projekt beroende av nationella ekonomiska bidrag. Brister har identifierats och förändringar har genomförts för just det som den studien omfattade. Däremot saknas en systematisering av jämställdhetsarbetet. Bättre rutiner och verktyg behöver skapas för att jämställdhet ska bli en naturlig del i det kontinuerliga utvecklingsarbetet.

Digitalisering

Digitaliseringen och ny teknik har stor betydelse för vårdens utveckling. Rätt genomfört ska en sådan verksamhetsutveckling bidra till effektivare arbetsätt, effektivare vård och smartare tjänster både för patienter och medarbetare inom vården. I det privata näringslivet utvecklas ny teknik snabbt och digitaliseringen ligger i framkant. Medborgarna idag har höga förväntningar även på den offentliga förvaltningen när det kommer till ny teknik och digitalisering.

Användandet av ny teknik och möjligheten till digital vård ger en mer patientcentrerad, effektiv och tillgänglig hälso- och sjukvård. Patienten ges ökad delaktighet i sin egen behandling, enklare tillgång till sin journal, och digitala verktyg för att kommunicera med och möta vården. Digital vård ställer höga krav på säkerhet som klarar av informationsdelningen mellan vårdens olika delar och med patienten. Vårdens medarbetare kan, via olika e-hälsolösningar ges bättre verktyg och tillgång till snabb information och beslutsstöd.

Digitala vårdmöten och digitala bokningar

Region Örebro län har genom olika piloter och projekt etablerat digital vårdcentral, digitala återbesök och digital ungdomsmottagning med positiva resultat. Vårdcentraler, mottagningar och kliniker använder sig i olika omfattning av möjlighet till digitala bokningar av besök och digitala vårdmöten. De senaste årens pandemi har ökat såväl patienters som medarbetares efterfrågan och förändringsvilja vilket ska tas till vara. Utveckling bör gå mot ett utvecklat och mer likvärdigt utbud av digitala tjänster hos Regionens samtliga vårdinrättningar.

Effektivare arbetsätt

Mål: Digitalisering är ett verktyg för att förbättra arbetsmiljön

Ett nytt journalsystem införs i Regionen under 2022 och 2023. En stor brist har tidigare varit att systemen inte kommunicerar med varandra. I det nya journalsystemet ska det vara möjligt att kommunicera mellan såväl sjukhus, vårdcentraler och Regioner.

Det finns många och stora utmaningar när det kommer till ny digital teknik inom vården. Nya tekniska lösningar och verktyg är en del men framför allt ligger utmaningen i att utveckla nya sätt att arbeta, nya sätt att möta patienterna, utmaning i hänsynen och samspelet till arbetsmiljön. Digital diktering är ett exempel på hur digitala verktyg kan underlätta i arbetet.

Under 2020 och 2021 blev behovet av god teknik och möjligheter att använda digitala lösningar vid möten och utbildningar blivit allt tydligare. Utvecklingen behöver fortsätta för att hitta funktionella verktyg som motsvarar behoven. Det finns stora effektiviseringsmöjligheter genom att hålla möten och utbildningar digitalt. Fler digitala möten innebär att Regionen och kommunen spara in resurser som annars läggs på resor och restid. Färre resor leder också till mindre utsläpp och minskad miljöpåverkan.

Samtliga nämnden får i uppdrag: att vid införandet av digitala tjänster inom den egna verksamheten säkerställa att de är användarvänliga och leder till ökad effektivitet

Regionstyrelsen får i uppdrag: att flera möten och utbildningar ska ha möjlighet till digitalt deltagande

Patientperspektiv

Ur ett patientperspektiv är det angeläget att Regionen har välfungerande system för information om hälso- och sjukvården. Länet ska ha lättillgänglig information. Det handlar bland annat om hälsotips, egenvård, hur man kommer i kontakt med sjukvården, hur man gör sitt vårdval och åtkomst till sin journal. Informationen ska vara tillgänglig digitalt på ett användarvänligt sätt. Ett syfte med informationen är att stärka medborgarens egenmakt. 1177 Vårdguiden behöver fortsatt utvecklas för att på ett bättre sätt inkludera patienten i sin vårdprocess och öka egenvården. Digitalt först är även en princip som säger att digitala tjänster, när det är möjligt och relevant ska vara förstahandsval i den offentliga sektorns kontakter med privatpersoner och företag. Alla kan eller vill dock inte utnyttja de digitala möjligheterna. Det är viktigt att hälso- och sjukvården är tillgänglig även för dem.

Regionstyrelsen och samtliga nämnder får i uppdrag: att ta fram och genomföra aktiviteter utifrån principen "digitalt först"

Regionstyrelsen får i uppdrag: att fortsätta utveckla fler digitala tjänster

Regionstyrelsen får i uppdrag: att säkerställa att hälso- och sjukvården och dess information kommer alla till del.

Regionstyrelsen får i uppdrag: att fortsätta utveckla Regionens digitala mottagning

Medborgarperspektiv

Inom den offentliga förvaltningen kan digitaliseringen skapa mycket stora välfärdsvinster i form av snabbare kontakt mellan myndigheter och medborgare, effektivare handläggning och färre fel. Möjligheten att tillhandahålla öppna data genom e-arkiv skapar nya möjligheter till insyn och uppföljning, både för myndigheterna, medierna och enskilda medborgare. Att begära ut en allmän handling bör kunna automatiseras till en mycket högre grad än hur det är nu. Offentliga handlingar och uppgifter behöver vara tillgängliga på medborgarnas villkor. Vi vill tillgängliggöra offentliga handlingar så att de är medborgare och företag till gagn, samtidigt som medborgarnas integritet självfallet aldrig får äventyras.

Regionstyrelsen får i uppdrag: att tillgängliggöra offentliga handlingar och data digitalt för medborgare genom självbetjäning.

Hälso- och sjukvårdsnämnd

Mål: God hälsa och vård på lika villkor för länets invånare

Hälso- och sjukvården är till för patienterna

Vården ska finnas när du behöver den och ges utifrån dina behov. Du ska känna dig trygg om du blir sjuk. Hälsa- och sjukvården ska vara personcentrerad. Patienten ska alltid komma i första hand och patientens ställning i vården måste stärkas. Det innebär att patienten som individ och inte bara sjukdomen ska vara i fokus vid vård och behandling.

Vårdens främsta uppgift är att ge kvalitativ och god hälso- och sjukvård på rätt vårdnivå med bästa möjliga effektivitet. Sjukvården ska arbeta strukturerat och sammanhållet med kunskapsstyrning. Kunskapsbaserad vård med god kvalitet ger patienterna jämlik vård på lika villkor. En del patienter söker akut för sjukvård och omhändertagande av skada eller hastigt insjuknande och andra patienter återkommer under långvarig sjukdom, kronisk sjukdom eller som multisjuk.

Varje person som kommer till somatisk eller psykiatrisk vård ska bemötas med respekt. Vården, inklusive hälsofrämjande och förebyggande insatser, ska ta sin utgångspunkt i patientens upplevelse av situationen och utgå från individen. Patienten ska informeras om egenvård och om vilka behandlingsmetoder som finns. Ett gott bemötande och god tillgänglighet är en förutsättning för en god vård. Patienten ska känna sig trygg och ha rätt till inflytande och delaktighet i behandlingsprocessen från planering till uppföljning.

Förebyggande hälso- och sjukvård

Mål: minskade hälsoklyftor och en friskare befolkning

Mål: felbehandlingar, undvikbara vårdskador och vårdrelaterade infektioner ska inte förekomma

Region Örebro län behöver en tydlig och samlad strategi för ett långsiktigt förebyggande och hälsofrämjande arbete. En stor del av hälso- och sjukvårdens insatser och resurser läggs idag på att behandla kroniska sjukdomar. Ohälsosamma levnadsvanor, rökning, alkohol och stillasittande är några av orsakerna till att många drabbas. Det finns exempel på regioner som jobbar aktivt med att lyfta upp och belysa det förebyggande arbetet, vissa regioner erbjuder hälsosamtal och hälsoundersökningar samtidigt som andra arbetar med upplysning och informationsarbete. Det finns anledning att titta på hur andra regioner arbetar med frågan som ett steg i vår egen Regions utvecklingsarbete.

Regionen har en viktig uppgift i att öka kunskapen om hur man som patient förebygger ohälsa och kroniska sjukdomar. Det preventiva arbetet bör prioriteras högre med ett tydligt politiskt stöd. Förebyggande och hälsofrämjande arbete måste ses som ett långsiktigt arbete. Effekten kan vara svår att mäta på kort sikt vilket kan leda till att arbetet inte får lika hög status som andra kortsiktiga insatser där resultatet kan mätas relativt snabbt. Däremot kan effekterna på lång sikt, både för befolkningen och för regionens verksamheter, leda till bättre hälsa och minskade kostnader.

Den enskilde individen har det primära ansvaret för sin egen hälsa. Sund kosthållning, motion och hälsofrämjande aktiviteter måste ligga på var och ens ansvar att upprätthålla.

Sjukvården ska vara vägledande och genom information och råd om förebyggande och hälsofrämjande aktiviteter och åtgärder bidra till en friskare befolkning. Hälsofrämjande och förebyggande investeringar i närtid kommer att reducera framtida välfärdskostnader. En god och jämlik hälsa är en förutsättning för långsiktig och hållbar tillväxt, vilket ger bättre förutsättningar för att klara välfärden. Barn och ungas livssituation i länet följs regelbundet i "Liv och hälsa ung". Dessa undersökningar ska fortsättningsvis i än högre grad användas som underlag för beslut som rör barn och unga. Vi ska inte heller underskatta föreningslivets möjlighet till positiv inverkan på hälsa, kost och motion. Det finns anledning att se över hur Regionen i större omfattning kan samarbeta med föreningslivet för att få fler att välja en hälsosam livsstil. Det finns också anledning att titta på digitala verktyg som exempelvis appar och webbaserade redskap, i arbetet med att få fler länsinvånare att välja att leva hälsosammare.

Flera regioner erbjuder idag förebyggande hälsosamtal utifrån vilken åldersgrupp man tillhör. I regioner där man har infört denna typ av hälsosamtal har man genom studier kunnat visa på lägre dödlighet. Denna typ av hälsosamtal bör på sikt införas i Region Örebro län. En utveckling av de digitala möjligheterna kopplat till ett sådant arbete bör göras. Det finns flera intressanta projekt och initiativ som syftar till att ta fram digitala verktyg i sjukvården, bland annat för att öka medvetenheten och kunskapen om en hälsofrämjande livsstil.

Projektet MeHealth drivs av studenter på Linköpings universitet i samarbete med Region Östergötland. I region Östergötland erbjuder man just nu regelbundna hälsosamtal till 40-, 50-, 60- och 70-åringar för att främja hälsa och förebygga sjukdomar. Samtalen erbjuds var tionde år. Mellan dessa tillfällen ansvarar individen själv för att upprätthålla goda levnadsvanor. Det projektet ska syfta till är att underlätta för invånarna att leva hälsosamt och behålla en god livsstil mellan dessa samtalstillfällen bland annat genom att samla och följa olika data om allt från levnadsvanor och kostvanor till vikt och motion. Den här datan kan sedan individen följa och på olika sätt agera utifrån tillsammans med sjukvården. Det här är ett av flera exempel på vilka möjligheter och fördelar digitala verktyg kan få om man använder det på rätt sätt. Den här typen av projekt är angelägna att följa och lära av.

Alla patienter ska garanteras en trygg och säker vård

Vården ska ha väl utvecklade system och rutiner så att behandlingar inte leder till att patienter utsätts för skador. Ett långsiktigt säkerhetsarbete för att eliminera risken för vårdrelaterade skador och infektioner ska bedrivas.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att ge hälso- och sjukvårdspersonal möjlighet att vidareutveckla sin kompetens i hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att utreda möjligheten att införa digitala hälsosamtal för relevanta åldersgrupper.

Nära vård

Mål: Primärvården ska utgöra basen för hälso- och sjukvård

Under flera år har ett stort omställningsarbete inom vården pågått i hela Sverige. Mer vård ska utföras nära medborgaren och mer resurser ska omfördelas från sjukhusen till

primärvården och den nära vården. Syftet med omställningsarbetet är bland annat att göra vården mer tillgänglig och personcentrerad. Närsjukvård omfattar allt ifrån hälsofrämjande, förebyggande insatser och tidig upptäckt av sjukdom, till omvårdnad och rehabilitering. Invånarnas tillgång till hälso- och sjukvård med god tillgänglighet och hög kvalitet och kontinuitet ska säkerställas. Resurserna till primärvården behöver öka för att den verkligen ska kunna utgöra basen av regionens hälso- och sjukvård. Detta är en nödvändig åtgärd om Region Örebro län på riktigt ska kunna ställa om till nära vård. Den nära vårdens betydelse och uppdrag kommer att bli allt större i framtiden. Den kommunala vården, primärvården, akutsjukvården och öppenvård inom specialiserad sjukvård tillsammans med 1177 Vårdguidens tjänster är alla viktiga komponenter för utvecklingen av den nära vården.

Nära vård kräver att Regionen ökar takten i den digitala omställningen. På detta sätt kan vården bli mer personcentrerad och effektiv. Den nära vården och utbudet av vård och tjänster inom hälso- och sjukvården måste ständigt utvidgas, definieras och utvecklas för att kunna möta invånarnas behov. I Region Örebro län finns förmåga till omställning. Inte minst västra länsdelen har visat prov på viljan och kraften att utvecklas. Vi behöver också vidga våra vyer och se möjligheter i exempelvis filialer och mindre enheter samt en ökad samverkan för att erbjuda enklare vårdinsatser på länets mindre orter.

Länets vårdcentraler ska vara basen för hälso- och sjukvården

Vårdcentralerna är grunden i den nära vården och de ska finnas nära patienterna oavsett om du bor i staden eller på landsbygden. Som patient ska man känna sig trygg med att vårdcentralen är tillgänglig och erbjuder vård samma dag som man söker den, oavsett om du har en fysisk eller psykisk åkomma. Det ska finnas vårdcentraler som erbjuder varierade öppettider och som är tillgängliga även på kvällar och helger. Som första linjens somatiska och psykiatriska insats är vårdcentralen ofta medborgarnas första kontakt med sjukvården. Vårdcentralerna har också det medicinska ansvaret för patienter som är färdigbehandlade inom specialistvården.

Det är hos vårdcentralerna som medborgarna oftast söker sin vård och behandling först, därför måste telefontillgängligheten förbättras och vara likvärdig i hela regionen. Det handlar också om att t.ex. kunna erbjuda besökstider på kvällar och helger, ha dropp-in mottagning samt tidsbokning på nätet för att anpassa tillgängligheten efter individens behov. En lättillgänglig primärvård minskar belastningen på den specialiserade vården genom att kunna göra rätt vårdnivå nåbar i större omfattning. Utvecklingen av verksamheterna ska drivas framåt genom att nyttja de egna interna goda exemplen som en grund för hur andra delar kan organisera sig mest effektivt samt främja ett inspirerande ledarskap och engagemang hos personalen.

Det är viktigt att det finns fasta läkare på alla vårdcentraler. Rekryteringsproblemen vad gäller läkare innebär att många vårdcentraler idag är beroende av hyrläkare, vilket är kostsamt och framförallt leder till bristande kontinuitet för både övrig personal och för patienterna. Incitamenten för att öka antalet fasta läkare ska öka. En fast läkarkontakt kan också ansvara för patienten genom hela vårdprocessen, vilket skapar kontinuitet och trygghet.

Det psykosociala uppdraget ska tydliggöras och omfatta människan genom hela livet. Den psykosociala kompetensen inom primärvården ska stärkas i hela länet. Detta för att bättre klara att tidigt se, behandla och hantera lindrig psykisk problematik. Därigenom erbjuds patienten snabbare kontakt med sjukvården. Det besparar även regionen onödig

remisshantering och kostsamma bedömningar av patienter som egentligen inte kräver specialistvård.

Regionens vårdcentraler ska drivas så att de är konkurrenskraftiga. Då krävs en god arbetsmiljö, välutvecklade IT-system och andra stöd som gör att vårdens medarbetare får mer tid för patienten. Det ska vara möjligt för varje verksamhetschef att tillsammans med övriga medarbetare utveckla sin verksamhet och anpassa mottagningarna efter medborgarnas behov. Vi behöver tydliggöra chefernas roll och mandat över vårdcentralerna och ge dem bättre verktyg att forma verksamheten efter patientens behov. Regionens vårdcentraler ska också erbjuda mer varierade öppettider så att patienter exempelvis kan göra besök kvällstid. Kvällsöppna vårdcentraler kan hjälpa till att avlasta länets akutmottagningar som ofta är hårt belastade.

I flera regioner har man skapat sjuksköterskemottagningar för att göra vården mer personcentrerad och trygg för exempelvis patienter med kroniska sjukdomar som har regelbunden kontakt med vården. Likaså för cancerpatienter har sådana mottagningar visat sig vara viktiga och bidragit med trygghet både före, under och efter behandling

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att utveckla och stärka primärvården.

Hälso- och sjukvårdsnämnden och regionstyrelsen får i uppdrag: att utveckla och stärka den psykosociala kompetensen så att den finns tillgänglig på alla länets vårdcentraler

Regionstyrelsen och Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att införa kvällsöppna vårdcentraler i länets kommuner.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att ge förvaltningen i uppdrag att utforma ett systematiskt arbete kring spridning av goda exempel inom den nära vården

Regionstyrelsen och Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att utreda möjligheten att öppna sjuksköterskemottagningar.

Tillgängligheten i vården

Mål: Sjuka ska få vård i tid

Mål: Länets invånare ska erbjudas kontakt, besök och behandling inom vårdgarantin

RÖL klarar inte av att hålla vårdgarantin. Det gäller både primärvård och specialistvård och drabbar både förstagsbesökare och kroniker. Vård i rätt tid minskar lidande för patienten och minskar kostnader för sjukvården. God vård förutsätter att vården är lättillgänglig och fri från väntetider. Om RÖL inte klarar vårdgarantin ska vård köpas från andra vårdgivare.

En patient har rätt att få kontakt med sin vårdcentral samma dag enligt vårdgarantin. Flera vårdcentraler har svårt att klara telefontillgängligheten, vilket leder till att patienter inte har möjlighet att boka tid. Det är också stor variation i tillgängligheten mellan vårdcentralerna i länet vilket kan leda till en ojämlig vård. Patienter efterfrågar i ökad grad enkla digitala vägar för att komma i kontakt med vården. Det senaste årets pandemi ökar också kravet på att i högre takt göra digitala vårdmöten och digitala bokningar möjliga. Det ökar

tillgängligheten och kan samtidigt avlasta traditionella sätt att komma i kontakt med vården. Tillgången till digitala tjänster ska vara likvärdig över Regionens alla vårdinrättningar. Patienten ska garanteras kontakt med vårdcentral samma dag, en medicinsk bedömning inom 3 dagar om behov finns, besök inom specialistvården inom 90 dagar samt därefter få behandling och operation inom 90 dagar, det vill säga 0-3-90-90. Ett första steg måste vara att klara den nationella vårdgarantin men på några års sikt ska RÖL klara 0-3-30-30. Region Örebro län bör införa en information- och bemötandegaranti. En sådan garanti skulle säkerställa att patienten får tydlig information och stöd i sin sjukdomsprocess. Den vårdsökande ska vid varje vårdkontakt få besked om när och var nästa vårdkontakt kommer att ske. Om patienten då anser att väntetiden till behandling eller besök till den specialiserade vården är för lång ska vårdkontakt hos annan vårdgivare erbjudas och ordnas. Patienten ska ha rätt till en skriven behandlingsplan som är tydlig och begriplig för patienten. Vården ska också kontinuerligt mäta och följa upp patientens upplevelse av vården.

Kömiljarden har åter införts i syfte att patienter inte ska behöva vänta på vård. I RÖL är köerna långa till operation och en minskning av köerna uteblir. I december 2020 hade drygt 2900 personer väntat mer än 90 dagar på operation. RÖL ska fortsätta att utveckla former för att ta bort patienters väntan, både på operation samt andra åtgärder, för att nå kömiljardens krav.

Hälso- och sjukvårdsnämnden och regionstyrelsen får i uppdrag: att samarbeta och upphandla vårdavtal med andra vårdgivare för att nå kömiljardens krav. Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att: införa en informations- och bemötandegaranti inom hälso- och sjukvården

Den pandemirelaterade vårdskulden

Mål: Hälso- och sjukvården bedrivs på ett effektivt

Mål: RÖL placerar sig bland de effektivaste regionerna i landet

Många behandlingar och operationer i den planerade vården har skjutits upp till följd av Coronapandemin och de resurser pandemin tagit i anspråk. Det har skapat en stor vårdskuld. De totala kostnaderna både för pandemin och för den vårdskuld som skapats är i dagsläget svår att beräkna. Det är också troligt att ytterligare kostnader tillkommer i samband med bland annat Covid-19 rehabilitering.

Regionen måste nu fokusera på att arbeta av vårdskulden. Region Örebro län bör ta fram en handlingsplan för hur organisationen ska hantera vårdskulden och de långa operationsköerna. Handlingsplanen bör innehålla kvalitativa och kvantitativa mål som är tidsatta och mätbara. Coronapandemin har även fått konsekvenser för cancervården. Enligt flera rapporter har antalet upptäckta cancerfall minskat under Coronapandemin. Trots att cancervården varit prioriterad och på många sätt välfungerande i Region Örebro län kan man se att invånarna tvekat att söka vård och delta i screening på grund av rädsla att bli smittad och för att man inte vill belasta vården. Under perioden januari till oktober 2020 hade antalet rapporterade tumörer minskat med ca 10 % jämfört med samma period 2019. I Regionalt cancercentrums (RCC) senaste rapport från mars 2021 om pandemins påverkan på cancervården ser man tydliga kopplingar mellan ökat antal upptäckta fall och förändrade sökmönster, vilket riskerar att få stora konsekvenser på vården och kommande

patienter när väl pandemin är över. Risken finns att patienternas prognoser är sämre och att det därmed blir en ökad sjuklighet och dödlighet bland cancerpatienterna.

Region Örebro län bör samarbeta tillsammans med övriga regioner i Mellansverige och samordna sina resurser när det kommer till cancervården, både vad gäller operationer men även i screening och behandling. Detta för att minska risken för uppskjuten cancervård och dess konsekvenser.

Uteblivna besök är outnyttjade resurser. Det är ett problem som finns över hela linjen och försvårar planering och behandling för både patienter och verksamheter. År 2019 registrerades 15 914 uteblivna besök inom vården i Region Örebro län till en beräknad kostnad av cirka 36 miljoner kronor. Troligen är kostnaden för uteblivna besök mycket högre. Arbetet med att fortsätta minska antalet uteblivna besök ska fortlöpa och utvecklas. Genom att i patientsamverkan ta fram rutiner för bokning, avbokning samt påminnelser kan sena återbud och uteblivna besök minska. Den digitala tekniken ska användas.

Effektiviteten och produktiviteten i sjukvården måste öka. Värdet, kvalitén och effektiviteten i vården skapas i mötet mellan patienten och vårdens medarbetare. Detta förutsätter att tillräcklig tid ges till mötet med patienten och att patienten ges god information före, under och efter mötet. Det kräver också att patienten görs delaktig eftersom denne har avgörande information och även möjlighet att med egna insatser påverka vårdens resultat. Det behövs ett systematiskt arbete för att öka andelen klinisk tid med patienter, minska onödig administration och utveckla arbetssätt och stödsystem så att vårdens medarbetare får rätt verktyg för att kunna arbeta så effektivt som möjligt.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att organisationen snarast ska vidta åtgärder för att vårdskulden och de långa operationsköerna ska opereras bort.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att möjliggöra fler besökstider i vården och minska antalet uteblivna besök.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att utveckla digitala bokningar och vårdmöten så att de blir tillgängliga och likvärdiga hos Regionens alla vårdinrättningar.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att öka andelen klinisk tid för vårdens medarbetare.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att ta fram relevanta effektivitetsmått och jämförelsetal.

Ordning och reda i ekonomin

Hälso- och sjukvården i Region Örebro län har länge brottats med stora underskott. Budgeten har inte fungerat som ett styrdokument för verksamheterna och regionens ekonomisystem är inte anpassade till att på ett lättöverskådligt sätt följa verksamheternas kostnader och eventuella budgetavvikelser. Den här otydligheten har också lett till att vissa verksamheter är felbudgeterade och redan från start kämpar med en budget som inte går ihop. Av samma anledning blir det också svårt att se vilka verksamheter som faktiskt är kostnadseffektiva.

Ordning och reda i ekonomin är grunden för att klara sjukvården. Det ska vara självklart för sjukvårdens ledare att budgeten ska vara styrande i verksamheten. Region Örebro län bör arbeta för att utveckla budgeten till ett tydligt styrdokument och rusta och utbilda sjukvårdens ledare att arbeta efter den principen.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att utbilda och rusta sjukvårdens ledare i ekonomistyrning

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att ta fram tydliga målbilder för länets tre sjukhus

Tre sjukhus – en trygghet för länets invånare

Mål: Region Örebro län ska ha tre fullvärdiga akutsjukhus.

Mål: Region Örebro län ska ha ett starkt Universitetssjukhus.

Inom Region Örebro län finns tre sjukhus, Universitetssjukhuset i Örebro, Karlskoga lasarett och Lindesbergs lasarett. Alla tre sjukhus är viktiga kugghjul för den specialiserade och högspecialiserade vården i länet. Att Region Örebro län, som relativt liten region, kan erbjuda tre sjukhus är en styrka och en trygghet för länets invånare, som vi ska beakta och ta tillvara på. Genom att fortsätta utveckla och rusta våra tre sjukhus kan Region Örebro län erbjuda en god och tillgänglig vård för våra länsinvånare.

Region Örebro län ska arbeta för att upprätthålla ett starkt universitetssjukhus, det är av stor vikt för länets utveckling och för dess invånare. Det handlar både om ändamålsenliga byggnader om förnyelse av medicinsk teknik. Det handlar också om att skapa förutsättningar att utveckla och upprätthålla kunskap inom området högspecialiserad vård i syfte att få fler uppdrag att utföra och även sälja mer vård. För att garantera länets invånare kvalitet och kontinuitet måste USÖ tillsammans med Karlskoga lasarett och Lindesbergs lasarett producera och fortsätta sälja mer vård.

En viktig del i arbetet för ökad tillgänglighet är att Region Örebro läns tre sjukhus, med samtliga kliniker och enheter, genomför en väl fungerande produktionsplanering. Som en del i produktionsplanen ingår också Capiro Läkargruppen. Universitetssjukhuset ska ligga i den medicinska utvecklingens framkant. Med hjälp av medicinsk teknik kan patienter erbjudas en effektiv och patientsäker vård. Den medicinska tekniken förbättras och utvecklas ständigt, därför behöver det finnas ekonomiskt utrymme för investeringar inom medicinsk teknik.

För Moderaterna är det viktigt att du som patient har rätt till bra vård var du än bor. Basen i hälso- och sjukvården utgörs av primärvården. Genom en god samverkan med den specialiserade vården på sjukhusen skapas en trygg och patientsäker vård som finns nära dig, antingen på vårdcentralen, på ditt närmsta sjukhus eller i hemmet.

Länet ska ha tre fullvärdiga akutsjukhus. Det är rimligt att även patienter med enklare åkommor kan få hjälp med dessa vid länets samtliga tre akutmottagningar under dygnets alla timmar. Akutsjukvård är sjukvårdstjänster som hanterar akuta och oplanerade patienter med sjukdomar eller skador som ofta kräver en omgående vårdinsats. Viss akutsjukvård, exempelvis vid svåra trauman, kräver mycket omfattande insatser från den högspecialiserade vården. Akuten är dessutom den enda ingången till sjukvården nattetid.

Regionen bör utreda möjligheten att stärka akutmottagningarna med specialistutbildade akutläkare för att kunna möta de akuta behoven. Detta skulle också bidra till en förstärkning av kompetensen på länets akutmottagningar.

Kompetensförsörjning

Organisationsförändringar, ojämn löneutveckling och försämrade arbetsmiljö har orsakat personalflykt inom organisationen. Idag finns stora skillnader gällande löneutveckling mellan nyexaminerade och erfarna specialistsjuksköterskor. För att bibehålla erfaren kompetens och få befintlig vårdpersonal att stanna kvar i organisationen behöver RÖL se över löneutveckling, arbetsvillkor samt premiera erfaren personal. Vi behöver förbättra arbetsmiljön på alla tre sjukhus för att skapa en välmående organisation.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att patienter kan få hjälp vid länets samtliga tre akutmottagningar dygnet runt, året om.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att bevara och utveckla länets tre sjukhus som fullvärdiga akutsjukhus.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att ta fram förslag på hur RÖL kan premiera erfaren vårdpersonal för att bibehålla kompetens inom organisationen.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att stärka akutmottagningarna med specialistutbildade akutläkare.

Fortsatt utveckling av specialiserad och högspecialiserad vård

För länets utveckling och dess invånare är det viktigt att RÖL kan upprätthålla ett universitetssjukhus som har kraft att konkurrera med landets övriga u. Det handlar både om ändamålsenliga byggnader, som exempelvis H-huset och om förnyelse av medicinsk teknik. Det handlar också om att skapa förutsättningar att utveckla och upprätthålla kunskap inom området högspecialiserad vård i syfte att få fler uppdrag att utföra och även sälja mer vård. För att garantera länets invånare kvalitet och kontinuitet måste USÖ tillsammans med Karlskoga lasarett och Lindesbergs lasarett producera och fortsätta sälja mer vård.
Capio Läkargruppen

Capio läkargruppen är en stor tillgång för vår regionala sjukvård. Region Örebro län har idag vårdavtal med Capio vilket innebär att alla remisser som skickas in till specialistvården fördelas mellan länets olika kliniker, däribland Capio Läkargruppen. Samarbetet har varit fördelaktigt för regionen och bidragit till ökad tillgänglighet och kortare köer inom vissa områden. Region bör utveckla avtalet ytterligare med Capio läkargruppen och göra dem till en än mer naturlig del av Region Örebro läns hälso- och sjukvård.

Regionstyrelsen får i uppdrag: att utöka Region Örebro läns vårdavtal med Capio Läkargruppen

Det nära ledarskapet

I Region Örebro län, med gemensam sjukvårdsorganisation och tre sjukhus som ska samverka, är ett bra lokalt ledarskap många gånger avgörande för att verksamheten ska fungera. Det nära ledarskapet måste utvecklas och stärkas och såväl nya som befintliga ledare måste ges stöd i ett sådant utvecklingsarbete. Den ekonomiska uppföljningen och arbetet med budget i balans ska vara en prioritet likaså resurseffektiv produktionsplanering och schemaläggning

Länskliniker

I organisationsförändringen av sjukvården i länet har den samlade sjukvårdsorganisationen delvis organiserats i länskliniker. Syftet med länskliniker har varit att ge länets patienter bättre förutsättningar för jämlik vård genom samlade hälso- och sjukvårdskompetenser med målet att underlätta rekrytering av medarbetare inom dessa specialiteter, förbättra förutsättningarna för forskning samt skapa en jämnare arbetsbelastning genom förbättrade möjligheter till produktionsplanering. Omorganiseringen till länskliniker har dock lett till stora problem i organisationen såsom personalflykt, försämrad arbetsmiljö, ökat behov av ambulanstransporter samt bristande tilltro till ledningen. Hälso- och sjukvårdsorganisationen bör utreda och utvärdera befintlig länskliniksorganisation och de konsekvenser organisationsförändringen orsakat ur ett arbetsmiljö-, kvalitets-, och effektivitetsperspektiv samt även kostnadsmässigt.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att i den fortsatta utvecklingen och omorganiseringen av sjukvården arbeta fram tydliga konsekvensanalyser.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att utreda och utvärdera befintlig länskliniksorganisation innan fler

Högspecialiserad vård och medicinsk teknik

Mål: Region Örebro läns sjukvård ska ligga i den medicinska utvecklingens framkant

Andelen såld högspecialiserad vård måste öka för att stärka USÖs position som universitetssjukhus. Det stärker också USÖ som attraktiv arbetsplats och ger bättre ekonomi och utvecklingskraft. Det kräver en fortsatt hög kvalitet, tillgänglighet och kostnadskontroll. Etablering i nationella och internationella nätverk för högspecialiserad vård ökar Regionens förutsättningar för att sälja vård. RÖL ska också aktivt delta i utvecklingsarbetet av det europeiska sjukvårdssamarbetet. Långsiktig planering och tydliga visioner för den högspecialiserade vården är nödvändiga om RÖL ska erbjuda högspecialiserad vård nationellt. Långsiktiga strategier och tydlig planering behövs för att säkerställa läkarutbildningen.

Medicinsk teknik gör det möjligt för RÖL att erbjuda patienter en effektiv och patientsäker vård. Därför ska det finnas ekonomiskt utrymme för nya medicekniska investeringar. Huset på Universitetssjukhuset i Örebro är en framtidsinriktad förnyelse för länets invånare som bidrar till att klara att möta kommande behov inom hälso- och sjukvårdsområdet, däribland målen för den högspecialiserade vården. Att bygga upp högspecialiserad vård är en långsiktig process som initialt kan vara en kostsam investering. Att våga göra sådana

investeringar är en förutsättning för att kunna bedriva universitetssjukvård och för att vara i framkant inom den högspecialiserade vården.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att ta fram en plan för utveckling och investering i medicinsk teknik

Konkurrensen inom den högspecialiserade vården är stor. Därför är det viktigt att strategiskt välja ut områden där USÖ har möjlighet att konkurrera. Områden som trauma och trombektomi vid stroke är exempel där USÖ stärker sin roll. USÖ har idag ett uppbyggt

Traumacenter

I sjukvårdsregion Mellansverige finns stora skillnader i medicinsk kvalitet, tillgänglighet och kostnader. Genom att fördela planerad sällanvård mellan varandra kan kvaliteten och tillgängligheten förbättras samtidigt som kostnaden blir lägre. I likhet med den nivåstrukturering som sker inom cancervården, där olika behandlingar koncentreras till färre sjukhus för att nå bättre vårdresultat kan samarbetet i sjukvårdsregionen Uppsala-Örebro förbättras och fördjupas. För att utveckla samarbetet krävs bättre redovisning och utvärdering, både av den medicinska kvaliteten och av kostnaderna.

Redovisningen av den medicinska kvaliteten måste utvecklas så att de olika klinikernas resultat blir lättförståeliga, tydliga, transparenta och jämförbara. Detsamma gäller den ekonomiska redovisningen. Det blir då lättare att ställa rätt krav, och det ger en möjlighet att utifrån styrkor och svagheter specialisera och utveckla nischer på kliniker och sjukhus, med ett samlat större patientunderlag, vilket även borde underlätta rekrytering av rätt kompetens.

Målsättningen är att erbjuda en god och jämlik vård såväl i sjukvårdsregion Mellansverige som i resten av landet. Den mest specialiserade vården, som kräver stora resurser och särskild kompetens, sköts med fördel på sjukvårdsregionens två universitetssjukhus. De är viktiga för vårdens utveckling och som centrum för utbildning och forskning. Runt den högspecialiserade vården finns avtal som reglerar samarbetet.

Cancervård

RÖL arbetar med standardiserade vårdförlopp inom cancervården. Det innebär att patienterna får en snabbare vårdprocess. I takt med den medicinska utvecklingen kan fler liv räddas. Efter en avslutad behandling får många patienter en existentiell kris samtidigt som samhället förväntar sig att de ska återgå till sitt vanliga liv. Därför är det viktigt att det finns en god eftervård och olika former av rehabilitering. Samhällsvinsterna av en förbättrad cancerrehabilitering är stora, inte minst för unga som har många års arbete, familjebildande och föreningsliv framför sig. Ingen patient ska behöva möta den så kallade cancerbaksmällan utan stöd.

Prostatacancer är Sveriges vanligaste cancerform. Socialstyrelsen har tidigare inte rekommenderat hälso- och sjukvården att erbjuda screening för prostatacancer med PSA prov till män 50–70 år. Socialstyrelsen har även gjort bedömningen att screening för prostatacancer med enbart PSA-prov inte bör erbjudas, eftersom nyttan inte tydligt överväger de negativa konsekvenserna och felmarginalen blir för stor. Under senare år har det dock tillkommit fler tester som skulle kunna komplettera PSA-provet och därigenom minska andelen män som behöver genomgå vävnadsprover efter PSA-testning vilket skulle minska överdiagnostik. Det vetenskapliga underlaget för dessa tester behöver kompletteras

och resultaten från pågående studier behöver vägas in. Region Örebro län bör noga följa utvecklingen av detta och så snart tillräckligt bra testmöjligheter finns tillgängliga börja arbeta med screening för prostatacancer.

Hälso- och sjukvården får i uppdrag: att utvärdera Coronapandemins påverkan på cancervården i Region Örebro län

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att samarbeta med regionerna i Sjukvårdsregion Mellansverige när det kommer till uppskjuten cancervård.

Hälso- och sjukvården får i uppdrag: att införa screening för prostatacancer till alla män så snart bra testmöjligheter finns.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att utveckla och förbättra rehabilitering och uppföljning av cancerpatienter efter avslutad behandling.

Hälso- och sjukvård för barn och föräldrar

Hälsoläget för barn och unga i Sverige är generellt gott. Utmaningen är att skillnaderna i livsvillkor och hälsa mellan olika grupper i samhället har ökat de senaste årtiondena. Barn som växer upp i utsatta miljöer riskerar i högre utsträckning få en sämre hälsa, såväl fysiskt som psykiskt. Barn som växer upp i socioekonomiskt svaga områden har också en sämre språkutveckling. I Örebro län syns stora regionala skillnader. Föräldrarna är de som har störst påverkan på sina barns uppväxt och hälsa.

Föräldrar ska ges stöd och råd för att minska risken för ohälsa hos barn. Föräldraskapsstöd, hälsosamtal, möjlighet att delta i föräldragrupper (fysiska såväl som digitala) och hembesök av en barnmorska är några viktiga stödfunktioner och mötesplatser för föräldrar. Ett tidigt hembesök ska erbjudas till alla nyblivna föräldrar. I enlighet med socialstyrelsens rekommendationer ska ytterligare ett hembesök erbjudas när barnet är ca åtta månader. Idag finns familjecentraler eller liknade verksamhet i alla länets kommuner. Däremot finns inte familjecentraler knutna till alla BVC varför det inte finns en naturlig koppling för alla familjer. Familjecentraler kan samlokaliseras med exempelvis öppen förskola, mödrahälsovård och socialtjänst för att utgöra en viktig funktion för såväl barn som föräldrar samt bidrar till trygghet och kontinuitet. Region Örebro län bör fortsätta att arbeta för fler familjecentraler i vårt län.

Psykisk ohälsa bland barn och ungdomar ska uppmärksammas extra. Föräldrastödet, stödet till syskon och vänner måste stärkas runt barn och unga med psykisk ohälsa, missbruk och debuterande psykisk sjukdom. Ungdomsmottagningen spelar en viktig roll och ska ges rätt förutsättningar för att effektivt kunna sprida information, möta ungdomar och bedriva verksamhet i hela länet året om. Region Örebro län och några av länets kommuner har påbörjat ett arbete baserat på Skottlandsmodellen. Modellen innebär ett ökat samarbete mellan skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård för att på ett bättre sätt fånga upp och ge bättre stöd till barn och ungdomar med behov. Region Örebro har valt att kalla arbetet Tillsammans för alla barns bästa (TABB). Det finns ett stort behov av att utveckla samarbetet med det civila samhället inom hälso- och sjukvården, inte minst runt familjer med svårt sjuka barn som behöver stöd och hjälp på olika sätt för att komma igenom sjukdomsperioden. Patient- och anhörigorganisationerna måste i högre grad involveras i arbetet med svårt sjuka barn.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att säkerställa att hembesök erbjuds till alla nyblivna föräldrar, oavsett socioekonomisk status, minst två gånger under barnets första levnadsår.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att arbeta för fler familjecentraler knutna till BVC i länet.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att utveckla TABB i ett bredare spektrum samt att involvera och samarbeta med fler av länets kommuner.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att undersöka hur patient- och anhörigorganisationer kan involveras i högre grad i arbetet med svårt sjuka barn.

Äldres liv och hälsa

Mål: Äldre ska garanteras en trygg och säker vård av hög kvalitet.

Hela Europa präglas av en växande äldre befolkning. Många över 65 år både kan och vill fortsätta att arbeta och många äldre är oberoende av hjälp trots en hög ålder. Det är positivt att allt fler lever friska längre men med åldrande ökar också risken för sjuklighet, kroniska sjukdomar och funktionsnedsättning. Det är viktigt att de äldre får tillgång till rätt vård och behandling. Det handlar om ett värdigt liv och livskvalitet. Det är nödvändigt att ha en helhetssyn på den äldres hälsa, vilket kräver god samverkan med berörda aktörer för att kunna erbjuda den äldre patienten en kvalitativ, god och säker vård.

Omkring 5 procent av patienterna använder mer än 50 procent av sjukvårdens resurser. Det är till största delen multisjuka äldre med stora vård- och omsorgsbehov. Vården ska utvecklas så att den bättre möter multisjuka äldres behov. Multisjuka äldre patienter med många olika diagnoser får sällan optimal vård eftersom hälso- och sjukvården inte ser helhetsbilden utan istället fokuserar på en specifik diagnos åt gången. Detta leder också till onödigt höga kostnader. Genom att istället fokusera på helhetsbilden kan vården för dessa patienter bli bättre samtidigt som vårdens resurser kan användas på ett effektivare sätt. Ett sådant arbete förutsätter också bättre samverkan mellan hälso- och sjukvården och den kommunala äldreomsorgen. För att öka tillgängligheten och förbättra kvaliteten för mångbesökarna i vården ska Regionen arbeta med aktiv hälsostyrning. Mångbesökare på akuten ska identifieras tidigt och erbjudas rätt behandling. Det är extra viktigt att vården för den som ofta är sjuk samordnas bättre.

Anhöriga glöms ofta bort när man talar om äldre i vården eller äldrevården. Anhöriga ska ges möjlighet att kommunicera digitalt med vården, på ett sätt som är integritets- och patientsäkert för den äldre. Bristen på fasta läkare på vårdcentralerna drabbar särskilt äldre patienter med kroniska sjukdomar. Sjukhusvården är inte utformad för att passa äldre patienter med många sjukdomar och flera olika diagnoser. Sjuksköterskor i äldreomsorgen måste få bättre möjligheter att komma i kontakt med läkare för att kunna ge den äldre patienten rätt hjälp och vård på plats.

Erfarenheterna från covid-vården måste beaktas. Under pandemin visade det sig att äldre som bor på särskilt boende inte fått vård och behandling utifrån den enskildes behov vid misstänkt eller konstaterad covid-smitta, att det funnits brister i vården i livets slutskede och brister i journalföringen. Det visade sig tidigt under pandemin att äldre var en mycket skör grupp och att Regionen misslyckades med att ge dem en god och värdig vård. Det är

viktigt att lärdomar och erfarenheter från pandemin tas tillvara för att sköra äldre patienter ska kunna garanteras en trygg och säker vård.

Örebro län ska ligga i framkant när det gäller äldres hälsa. Nätverket för äldreforskning och vårdutveckling kan vara grunden för ett geriatriskt centrum, en arena där vård och omsorg som rör äldre patienter samordnas. Där samlas kunskap, beprövad erfarenhet och forskning under ett och samma tak. Där utvecklas geriatrik, gerontologi och kunskapen om multisjuka äldre ur ett helhetsperspektiv. Kunskap och insikt om diagnoser, vård- och omsorgsbehov, behandling och läkemedel ska bli tillgänglig för vård- och omsorgspersonal. Arbetet ska också överbrygga brister i kommunikation och informationsöverföringen mellan olika aktörer och öka tilltron till varandra. Fler medarbetare inom primärvården med geriatrisk och gerontologisk kompetens skapar goda förutsättningar för att öka kvaliteten i äldrevården. För såväl förebyggande friskvårdsfaktorer som bekämpande av ohälsa och sjukdom hos äldre är utvecklingen av ett geriatriskt centrum betydelsefull.

Närsjukvården ska fokusera på uppgiften att utveckla lösningar för att erbjuda den ökade andelen äldre medborgare en kvalitativ, god vård. Överlag måste den geriatriska kompetensen stärkas inom den nära hälso- och sjukvården för att möta det ökade vårdbehovet hos äldre. Det är viktigt att länets vårdcentraler kan möta äldre patienters behov på ett lämpligt sätt. Geriatriker och specialistsjuksköterskor med geriatrisk kompetens på vårdcentralerna kan både förbättra omhändertagandet av äldre och minska trycket på akutsjukvården.

En särskild äldrevårdsmottagning ska finnas i varje länsdel. Dessa mottagningar ska samordnas med utvecklingen av mobila team som vårdar äldre i hemmet. Tills dess att äldrevårdsmottagningar finns i samtliga fyra länsdelar ska samverkan med sjukhusens geriatriska kompetens stärkas och underlättas.

Rådgivning genom digitala geriatriska konsulter är ett steg i att stärka den geriatriska kompetensen i hela länets primärvård. Det går att förebygga flera av de psykiska och somatiska besvär och sjukdomar som drabbar äldre. Från 70 års ålder ska "seniorhälsa" erbjudas, vilket innebär hälsosamtal och hälsoundersökningar, med tillhörande hälsoplaner för att tidigt upptäcka och förebygga ohälsa.

Den omfattande läkemedelsanvändningen bland äldre ökar risken för biverkningar som leder till sjukhusinläggningar. Cirka 60 procent av läkemedelsorsakad akutsjukvård bedöms vara möjliga att förebygga. Alltför många patienter över 75 år behandlas med olämpliga läkemedel. Vissa läkemedel kan utlösa psykiska och somatiska besvär som en biverkning, samtidigt som andra läkemedel inte är lämpliga att användas tillsammans, vilket och kan leda till biverkningar. Läkemedelsgenomgångar ska göras för patienter med många läkemedel för att säkerställa rätt medicinering.

Äldre med psykisk ohälsa ska särskilt uppmärksammas. Över en fjärdedel av de äldre känner sig ensamma, vilket kan leda till depression. Det krävs kunskap om hur psykisk ohälsa tar sig uttryck hos äldre. Det har hänt att äldre som varit uttorkade och drabbats av förvirring har betraktats som psykiskt sjuka, medan de som faktiskt lider av depressioner och psykisk sjukdom inte fått den hjälp de behöver. Äldre med psykisk sjukdom ska få adekvat vård och omsorg, i synnerhet under perioder när den psykiska hälsan vacklar mer än vanligt.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att ge förvaltningen i uppdrag att formalisera vården av äldre utifrån erhållna erfarenheter från Corona-pandemin.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att etablera ett geriatriskt centrum.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att införa äldrevårdsmottagningar i varje länsdel.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: erbjuda "Seniorhälsa" för att förbättra omhändertagandet av äldre på länets vårdcentraler

Kvinnosjukvård

Mål: Öka kunskapen om kvinnors sjukdomar.

Mål: Kvinnosjukvården ska utvecklas och förbättras.

Mål: Alla kvinnor i länet ska tillförsäkras en trygg förlossning

Kvinnosjukvård sker idag på länets samtliga tre sjukhus. Kvinnosjukvården omfattar alltifrån gynekologisk mottagning, vårdavdelning och operation till specialistmödravård, förlossning, BB och fertilitetsenheten. Kvinnosjukvårdens tillgänglighet och kvalitet i kombination med ett professionellt och respektfullt bemötande är en betydelsefull parameter för en jämlik och jämställd hälso- och sjukvård. Långvarig smärta är en av de största orsakerna till långtidssjukskrivning. Fler kvinnor än män lider av långvarig smärta. Smärta ses ofta som skaderelaterad men smärta kan även vara en sjukdom i sig. En av tio kvinnor i fertil ålder beräknas ha endometriosis, en östrogenberoende sjukdom.

Det tar ibland upp till nio år innan kvinnor får rätt diagnos vilket är helt oacceptabelt. Kvinnors smärta ska tas på allvar och det krävs ett kunskapslyft om kvinnosjukdomar inom primärvård och elevhälsa. Ofta börjar besvären i tonåren, det är därför viktigt att elevhälsan redan då kan hjälpa elever med symptom som kan misstänkas vara endometriosis. Elevhälsan och primärvården i region Örebro län bör därför ha skriftliga rutiner för handläggning av misstänkt endometriosis för att skapa en trygg vårdkedja för rätt diagnos och snabb behandling.

Ca. 500 kvinnor i Sverige insjuknar i Livmoderhalscancer varje år. Nästan alla fall av livmoderhalscancer orsakas av HPV. HPV-vaccinering är oerhört viktigt och bör erbjudas till kvinnor mellan 23 och 26 år vid sin första screening och som inte erbjudits detta under skolgång. Vaccin har tidigare hjälpt oss utrota många sjukdomar, det är även möjligt för livmoderhalscancer.

Region Örebro län bör även erbjuda screening för kvinnor som i dag passerat den övre åldersgränsen för det nationella screeningprogrammet. Risken för livmoderhalscancer är störst för äldre kvinnor som inte deltagit i screeningprogrammet under längre tid och bör därför få delta i programmet oavsett ålder.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att säkerställa kvinnor som lider av endometriosis får diagnos och hjälp snabbare.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att erbjuda HPV-vaccinering till unga vuxna kvinnor som inte fått vaccinet under sin skolgång

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att erbjuda screening för livmoderhalscancer till kvinnor som idag passerat den övre åldersgränsen för det nationella screeningprogrammet

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att utreda Regionens befintliga migränvård för att ta fram nya evidensbaserade metoder för att förbättra migränvården

Förlossningsvård

Mål: Öka tryggheten för länets födande kvinnor genom två förlossningsavdelningar öppna dygnet runt, året om.

Mål: Minska risken för förlossningsskador.

Många kvinnor efterfrågar en större kontinuitet i mödrahälsovården och vill gärna ha samma barnmorska under graviditeten som vid förlossningen och tiden därefter. För kvinnor som lider av förlossningsrädsla är detta en trygghet som bör kunna möjliggöras genom att erbjuda samma barnmorska i så stor utsträckning som möjligt. Stängningen av Karlskoga BB har skapat stor oro bland personal, invånare och näringsliv. Närheten till förlossningsvården är avgörande för patienternas trygghet. Situationen inom förlossningsvården har varit mycket ansträngd och stängningen av förlossningsverksamheten vid Karlskoga lasarett har också fått konsekvenser för förlossningsverksamheten på USÖ som nu får ta emot fler födande kvinnor.

Det är viktigt att förlossningsverksamheten där noga och kontinuerligt följs upp för att alla födande kvinnor i länet ska få en trygg och säker förlossning. Förlossningsvården i region Örebro län ska vara nära, jämlik, trygg och framförallt patientsäker både för kvinnor och barn. Kvinnorna i vårt län har rätt till valfrihet och att i möjligaste mån planera hur de vill ha sin förlossning. Sveriges förlossningskris är ett faktum och fler vårdplatser behövs, så även i vårt län. I vår region har kvinnor med partner tidigare haft förmånen att tryggt välja mellan två förlossningsavdelningar, vi Moderater vill återöppna Karlskoga förlossning och ha länets två förlossningsavdelningar öppna dygnet runt, året om.

Ingen kvinna ska känna oro för att bli hemskickad eller ut på vägarna p.g.a. platsbrist. Region Örebro län har haft förmånen att ha två välfungerande förlossningsavdelningar. Bildandet av en gemensam länsklirik gällande länets kvinnosjukvård medförde dock sommarstängningar och tillslut stängdes Karlskoga BB sommaren 2019. Detta har orsakat ett ökat tryck på förlossningsavdelningen på USÖ och bidragit till färre vårdplatser inom länets förlossningsvård. Region Örebro län har erhållit stora summor i statliga medel öronmärkta för förlossningsvård och trots detta har man prioriterat att inte återöppna förlossningen i Karlskoga.

Länets födande kvinnor ska ha möjlighet till trygghet och valfrihet, vi behöver länets två förlossningsavdelningar öppna dygnet runt, året om. Ingen kvinna ska behöva vara rädd för att inte få plats eller att hennes partner inte får stanna kvar, när det är dags att föda. Region Örebro län ska arbeta för att minimera förlossningsskador och en framtida inkontinens för de som ändå drabbas av förlossningsskador.

Flertalet kvinnor vittnar om att deras förlossningsskador inte har tagits på allvar och att det tagit flera år innan de fått rätt behandling. En viktig del för att ge kvinnor med dessa skador

en fullgod vård är att det finns specialistvård att tillgå med kompetens för förlossningsskador och som kan hantera både vanliga och ovanliga skador. Generellt blir resultatet mycket bättre om skadorna behandlas direkt och inte efter flera år. Därför är det viktigt att förlossningsskador både uppmärksammas och behandlas tidigt. Varje nyförlöst kvinna ska få möjligheten att bedömas och behandlas av kompetent kirurg avseende eventuell skada på slutmuskeln.

Barnmorskorna i förlossningsvården i region Örebro län arbetar under högt tryck och ofta stressade situationer. Att satsa på en betald specialistutbildning till barnmorska för sjuksköterskor skulle öka möjligheterna till att säkra kompetensförsörjningen till mödra- och förlossningsvården som i sin tur bidrar till minskad arbetsbelastning för länets barnmorskor. Region Örebro län bör också föra samtal med Örebro universitet för att se över möjligheten till en barnmorskeutbildning i Örebro.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att ta fram en långsiktig strategi för hur länets förlossningsvård och neonatalvård ska organiseras.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att upprätta en handlingsplan för att förbättra arbetsmiljö och säkra kompetensförsörjningen inom länets förlossningsvård.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att utreda möjligheten att införa "en barnmorska per födande".

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att säkerställa att länet har två förlossningsavdelningar öppna - dygnet runt, året om.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att snarast återöppna Karlskoga förlossning och BB.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att utreda möjligheterna och arbeta för en barnmorskeutbildning vid Örebro universitet.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att säkerställa att varje nyförlöst kvinna med förlossningsskador får möjlighet att bedömas av specialistkompetens.

Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld

Enligt Brottsförebyggande rådet finns det ett stort mörkertal vad gäller våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, samt könsstympning. Alla vårdens medarbetare har en stor uppgift i att fånga upp vad som hänt när länsinvånarna söker vård. För detta behövs kunskap och förnyad kunskap när samhället förändras och att fler tar mod till sig och pratar med vården. Det är även viktigt att uppmärksamma våld i samkönade relationer, våld i nära relationer mellan äldre, samt barn som utsätter/utsätts för- eller bevittnar våld eller övergrepp.

Mot hedersrelaterat våld och förtryck krävs särskilda kunskaper och åtgärder. Kunskapen om, och kompetensen att, upptäcka och möta/motverka hedersrelaterat våld och förtryck ska systematiskt stärkas och utvecklas på alla instanser. RÖL har ansvar både för att ge ett professionellt bemötande, vård och omsorg till flickor och kvinnor som är könsstympade och för att förebygga könsstympning genom att uppmärksamma flickor som riskerar att utsättas för detta.

För att möta behoven hos både de som utsätts för våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck krävs en utvecklad samverkan mellan regionen, kommuner, berörda myndigheter och civila samhället, där man jobbar aktivt och effektivt gemensamt på ett noga samordnat sätt. Det ska finnas snabba vägar till hjälp, vård och behandling för alla inblandade, utsatta och förövare, inkluderat uppföljning. Regionen ska bidra med kunskap och skapa långsiktiga förutsättningar för civila organisationer som gör stora insatser för dessa utsatta grupper. Regionen ska jobba både för att förhindra att fler kvinnor utsätts för könsstypning och förebyggande mot hedersrelaterat våld och förtryck. Tidiga insatser är avgörande.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att: Skapa ett system för att vårdens medarbetare ska kunna identifiera och anmäla våld i nära relationer, misstänkt hedersrelaterat våld och förtryck samt könsstypning.

Hälso- och sjukvården får i uppdrag att: Sprida kunskap och samordna åtgärder som verkar förebyggande inom kommuner, berörda myndigheter och civila samhället.

Psykiatri

Mål: Personer med psykisk ohälsa ska få vård och behandling i tid

Mål: Inga självmord ska ske i Örebro län

Psykisk ohälsa är ett växande folkhälsoproblem. Det är framför allt depressioner, ångestsjukdomar och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som ökar. Enligt Socialstyrelsen upplever en av fyra vuxna psykisk ohälsa någon gång under sin livstid. Psykiatrin ska samarbeta med primärvården, länets kommuner, det civila samhället och aktörer som verkar i privat regi. Det ska gå snabbt att få kontakt med kurator, psykolog och psykiatriker. Därför ska den psykosomatiska kompetensen stärkas över hela linjen. Genom ett utökat samarbete kan den psykiatriska vården bli bättre, tryggare och mer tillgänglig.

Den psykiatriska vården påverkas negativt av bristen på personal, vilket i sin tur påverkar tillgängligheten för patienterna. Trots att bristen varit tydlig länge är tillgängligheten fortfarande en av psykiatrins största utmaningar. Psykiatrin behöver förbättras för att säkerställa att länets invånare får det stöd de behöver.

Produktionsfokus

Strukturella förändringar behöver göras inom psykiatrin i syfte att bättre kunna möta det behov av psykiatrisk vård som finns. Sådana förändringar behöver särskilt beakta effektivt resursutnyttjande och identifiering av produktionsstörningar kopplat till både intern och extern samordning. Användningen av vårdens resurser måste aktivt styras och planeras. Produktionsmål måste införas och tydligare definieras till dagens uppdrag. Ett effektiviserat vårdflöde leder till ett förbättrat resursutnyttjande, vilket kan korta köerna och göra att fler patienter får vård snabbare. Regionen har inget egenintresse i att all psykiatri ska bedrivas i Regionens egen regi. Därför behöver möjligheterna till intraprenader och upphandlingar av psykiatritjänster från andra aktörer också ses över.

Primärvårdens roll

För att Primärvården, ska klara sin roll som första linjens psykiatri, och kunna möta upp och tidigt behandla och hantera lindrig psykisk problematik måste den kompetensförstärkas. En omgående bedömning av patienter utan behov av specialistvård gör att fler patienter snabbare kan få rätt behandling på rätt vårdnivå.

Primärvården behöver kompetens- och resursförstärkas för uppdraget som första linjens psykiatri. Detta för att möta upp och tidigt behandla/ hantera lindrig psykisk problematik, exempelvis onormal trötthet, sömnsvårigheter samt olika former av depression och ångesttillstånd etc, som ryms inom begreppet lindriga och medelsvåra psykosociala problem. Det ska inrättas psykosociala team inom primärvården, på vårdcentral där relevanta professioner samlas för att bemöta psykosociala problem ur ett helhetsgrepp. I denna omställning ska en översyn av aktuella överenskommelser och uppdrag mellan primärvård och specialistvård psykiatri ses över mot ett tydligt gränssnitt med patientens behov i fokus.

Rättspsykiatri

Den rättspsykiatriska verksamheten ska ägnas en särskild översyn med huvudfokus på att klarlägga möjligheterna till en utveckling av den rättspsykiatriska kliniken, samt huruvida verksamheten helt eller delvis, kan bedrivas intäktsfinansierad. Till detta ska också behovsanalys genomföras gällande vårdplatser för rättspsykiatriska verksamheter på nationell nivå, samt samarbetsavtal med regioner som har intagna placerade på kriminalvårdsanstalter geografiskt placerade i länen och där rättspsykiatrisk vård är aktuellt.

Psykiatri för barn och unga (BUP)

Ansvar för välfärdens stödfunktioner är utspritt vilket ofta leder till att barn hamnar mellan lagar och myndigheter. För att minska risken för ohälsa krävs tidiga insatser utifrån varje barns behov. Idag finns brister i samverkan med kommunerna. En förutsättning är att hälso- och sjukvården har en god samverkan med kommunerna i länet, främst skola och socialtjänst. En tydlig väg in till vården ska finnas.

De senaste åren har trycket på BUP ökat kraftigt, vilket framförallt är kopplat till det ökade antalet neuropsykiatriska utredningar. För barn och unga med psykisk ohälsa eller som är i behov av neuropsykiatrisk utredning är det viktigt med snabba vårdprocesser. Region Örebro län har idag avtal med en privat aktör vad gäller utredningsuppdrag. Det är rimligt att ytterligare upphandlingar görs för att fler barn och unga snabbare ska kunna få en utredning gjord.

Första linjen

Psykiatrien måste som helhet utöka sin följsamhet efter patientens behov och mindre fastna i oflexibla verksamhetsområden. Ett stort fokus för barn- och ungdomspsykiatriens öppenvård, måste ligga på utökad samverkan, såväl internt som externt. Med en länsövergripande förtätad samverkan, kompetensutveckling och kunskapsutbyte mellan BUP, primärvården, skolhälsovård och länets socialtjänst kan förebyggande och rätt hjälp sättas in snabbare. Barn och ungas psykiska ohälsa är både primärvårdens och specialistvårdens uppdrag. För att fler barn och unga ska må bra krävs effektiv samverkan

och bärkraftiga samverkansstrukturer, avtal och rutiner. Det gäller från den politiska styrningen till verksamhetens förebyggande och upptäckande arbete och möjligheter att ge tidiga specialiserade insatser till barn som behöver vård och stöd. BUP ska ha bred kompetens för att möta barn och unga med komplexa behov.

Vårdval BUP

Regionen ska inte ha ett egenintresse i att all barn- och ungdomspsykiatri måste drivas i egen regi. Att upphandla delar av barn- och ungdomspsykiatri från andra aktörer kan öka tillgängligheten och korta köerna. Vårdval BUP ska införas inom Region Örebro län, vilket ger privata vårdgivare möjlighet att ansöka om att få bedriva verksamhet inom Vårdval BUP.

Det livsviktiga partnerskapet mellan patient och vårdpersonal måste tryggas och därför måste vårdpersonalens nödvändiga, men också onödiga kringarbete, klarläggas för att prioritera patientmötet. En barn- och ungdomspsykiatri med hög tillgänglighet ökar möjligheterna till en lyckad skolgång och förbättrar förutsättningarna för en socialt fungerande vardag men kanske framförallt minskar lidandet för den drabbade individen och dess närstående.

Suicidprevention

Alltför många självmord sker varje år i Örebro län. Region Örebro län ska arbeta för ökad livslust och minskad psykisk ohälsa, ett län där ingen väljer att ta sitt liv. Det ska finnas en psykiatrisk akutambulans för personer om står i begrepp att ta sitt liv och för psykiskt sjuka som behöver akuthjälp. En sjuk person ska inte mötas av enbart polis, det är inte värdigt. En psykiatrisk akutambulans kan erbjuda bättre akutvård till personer med svår akut psykisk problematik och samtidigt höja kvalitén på den psykiatriska akutsjukvården. Ökad samverkan mellan regionen, kommuner och intresseföreningar mot psykisk ohälsa och suicid är av stor vikt.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att genomföra en särskild översyn av den rättspsykiatriska verksamheten med fokus på möjligheter till utveckling samt möjlighet för verksamheten att bedrivas via finansiella intäkter.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att göra strukturella förändringar i syfte att bättre kunna möta det ökande behovet av psykiatrisk vård.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att inrätta psykosociala team inom primärvården

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att genomföra ytterligare upphandling av neuropsykiatriska utredningar.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att förbättra och utöka samverkan med länets kommuner, för tidiga insatser som främjar barn och ungas hälsa.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att införa vårdval BUP.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att arbeta med att öka antalet patientbesök per behandlare.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att säkerställa att köer inte förekommer till barn- och ungdomspsykiatri.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att etablera en psykiatrisk akutambulans

Hjälpmedel

Alla har rätt till ett självständigt liv och att själv kunna bestämma över hur vardagen skall utformas. Personer med funktionsnedsättning ska ges samma möjlighet som andra att vara aktiva, kunna göra egna val och vara delaktiga i samhället. Det är allt fler barn i länet som får en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning diagnostiserad. Bättre och tidigare samverkan med skola och förskola, psykiatri och primärvård är nödvändig.

Habiliterings-, rehabiliterings- och utredningsapparaten är komplex, men med tydligare vägledning genom systemet för familjer och andra aktörer kan verksamhetens resurser utnyttjas bättre och fler kan få den hjälp de behöver och har rätt till. Det krävs en bättre dialog mellan habiliteringen och den som behöver hjälp. Särskilda åtgärder behöver vidtas för att minska omfattningen av uteblivna besök. Det individuella behovet ska tillmötesgåas och individuella lösningar skapas i högre grad.

Nya, bättre och mer effektiva hjälpmedel utvecklas ständigt genom den moderna forskning och utveckling som bedrivs inom habiliteringsområdet. Hjälpmedelssortimentet ska kontinuerligt ses över och äldre hjälpmedel bytas mot modernare och bättre. Samtidigt ska Regionen sträva efter att vidga möjligheterna för privata aktörer inom rehabilitering och habilitering att etablera sig i länet. En viktig förutsättning för delaktiga och jämlika livsvillkor för de personer som lever med funktionsnedsättning är rätten till effektiva, användarvänliga och tillgängliga hjälpmedel.

Regionen ska se till varje patients individuella behov av hjälpmedel och skapa individuella lösningar därefter. Det ska vara möjligt att välja hjälpmedel som inte finns inom Regionens utbud. Personer ska kunna välja det hjälpmedel som bäst motsvarar det egna behovet. Om kostnaden för hjälpmedlet är högre än motsvarande hjälpmedel som erbjuds av Regionen får personen själv betala mellanskillnaden och stå för reparationer och service. Osakliga skillnader mellan vilka som får vilket hjälpmedel får inte förekomma. Det är viktigt att ha en behovsbaserad, jämlik och jämställd utdelning av hjälpmedel i hela länet. Aktiv tillämpning av Gender budgeting är ett sätt att få bättre kunskap om hur habiliterings insatser och resurser fördelas på kvinnor respektive män.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att införa fritt val av hjälpmedel.

Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att se över det nya avgiftssystemet för hjälpmedel.

Missbruksvården

Mål: Örebro län ska vara narkotikafritt.

Missbruket av alkohol, narkotika och läkemedel ökar. Kvinnor och män inom alla socioekonomiska grupper finns i riskgruppen för att hamna i ett missbruk. Missbruksvården ska ses över, med särskilt fokus på gravida kvinnor och äldre. Regionen ska verka för att den samlade kunskapen och kompetensen som finns vid Beroendecentrum används i samverkan med andra aktörer för att förebygga missbruk. Långa väntetider i vården riskerar att skapa missbruk av läkemedel, vilket kan bli bestående.

Det finns kopplingar mellan psykisk ohälsa, neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och användande av narkotika. Narkotikamissbruk ska bekämpas människovärdigt. Det finns flera redskap för att arbeta mot narkotikamissbruk och dess verkningar för individ och samhälle. Beroendecentrum ska erbjuda öppet intag till öppenvården. Utan prövning och helt anonymt ska den som vill bryta med sitt missbruk, ges möjlighet att göra det. Det öppna intaget innebär att det går att ringa direkt till öppenvården och få hjälp, utan att först behöva ta kontakt med socialen och söka bistånd. Ett redskap för att minska smittspridning och skapa nya kontaktvägar till sjukvården är ett sprututbytesprogram.

Allt fler unga provar och använder droger av olika slag. En mer utbredd tillåtande syn samt tillgängligheten av bland annat nätdroger skapar en känsla av legitimitet för bruk av cannabis, syntetiska droger och dopingpreparat bland ungdomar i hela länet. Maria Ungdom som startades förra året tillsammans med Örebro kommun är en plats för ungdomar med narkotikaproblem och deras anhöriga som kan komma dit för råd och stöd, behandling och drogtest. Denna verksamhet bör utvecklas och samarbeta med fler av länets kommuner. Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att möjliggöra och upprätta fler samarbeten med länets kommuner gällande Maria Ungdom.

Folktandvårdsnämnd

Om munhälsa

En god munhälsa är väsentligt för människans välmående och tänderna fyller en viktig estetisk funktion som stärker självkänslan. En frisk mun är viktigt för välbefinnandet. Att kunna äta och njuta av en god måltid utan problem är viktig både för livskvalitén och ur ett socialt perspektiv. Ohälsa i munnen kan ge upphov till näringsbrist och sänkt immunförsvar på grund av ätsvårigheter, det kan även leda till social distansering. En regelbunden och förebyggande tandvård är en viktig framgångsfaktor för god munhälsa.

I dagens tandvårdssystem finns flertalet olika tandvårdsstöd, både statliga och regionala och det är av stor vikt att patienter informeras om dessa av sin behandlare. Vi har även avgiftsfri tandvård för barn och unga. Bättre information om tandvårdssystemet är en viktig del i att förebygga och bibehålla god munhälsa. Folktandvården arbetar även med abonnemangsavtal – Frisktandvårdsavtal. Tandstatus fastställs och ett avtal upprättas med en månatlig summa som betalas av patienten och Folktandvården kallar regelbundet till kontroller. Frisktandvårdsavtal ska utformas för att uppmuntra till ändrade levnadsvanor i syfte att uppnå en bättre munhälsa. Folktandvården har ca.27 000 Friskvårdsavtal och det är av stor vikt att de anpassas till de premieintäkter vi har idag.

Tandvårdens framtida utmaningar

Urbanisering, demografi och glesbygdsproblematik är en del av tandvårdens utmaningar som även benämns av flertalet andra områden inom hälso- och sjukvården. Folktandvården behöver arbeta mer aktivt för att vara en attraktiv arbetsgivare och locka medarbetare till hela länet. Genom att erbjuda varierade arbetsuppgifter och förutsättningar, goda arbetsvillkor, tillgång till erfarna tandläkare för nyexaminerade samt möjlighet till fortbildning ökar man incitamenten för tandläkare att verka även i länets glesbygd. För privata aktörer är fri etableringsrätt, fri prissättning och kostnadstäckning väsentliga delar för deras möjligheter att verka i glesbygdsområden.

Många tandläkare är unga, nyexaminerade och saknar erfarenhet. Vi behöver se över arbetsvillkor och lönesättning för att behålla erfaren tandläkarkompetens samt etableringsstöd för de som vill verka utanför staden.

Som Folktandvården är organiserad idag har inte klinikerna i samtliga kommuner öppet alla veckans dagar, tandläkarna är inte heller alltid anställda på de kliniker de arbetar på vilket gör det svårt att utläsa kostnader och intäkter kopplat till budget. Samtidigt går mycket tid åt att resa mellan kliniker på arbetstid som motsvarar flera heltidstjänster.

En större samverkan måste till mellan privata och offentliga tandvården för att tillgodose länets behov. Genom att ge tandvården dessa möjligheter ökar vi kvalitet och kontinuitet även i våra mindre kommuner. Folktandvården behöver öka sin täckningsgrad för att få balans mellan intäkter och kostnader.

Folktandvårdsnämnden får i uppdrag: att öka sin effektivitet och produktivitet så att man når riksnittet vad gäller kostnadsnivå.

Folktandvårdsnämnden får i uppdrag: att utöka samverkan med privata aktörer för förbättrad tillgänglighet och kompetensförsörjning i länets mindre kommuner

Folktandvårdsnämnden får i uppdrag: att arbeta bort vårdskulden inom Folktandvården.

Folktandvårdsnämnden får i uppdrag: att förbättra metoden samt öka transparensen gällande kostnader och intäkter per klinik.

Folktandvården får i uppdrag: att införa etableringsstöd för tandläkare som väljer att arbeta eller/och bosätta sig i länets glesbygdskommuner.

Folktandvårdsnämnden får i uppdrag: att utreda Folktandvårdens samtliga kliniker genom extern revision ur arbetsmiljö-, effektivitets- och kvalitetsperspektiv.

Folktandvårdsnämnden får i uppdrag: att öka andelen patienter färdigbehandlade på ett besök.

Arbetsmiljö

Sjukfrånvaron inom Folktandvården ligger fortsatt på höga nivåer. Ett samlat arbete för att motverka och förebygga hög sjukfrånvaro och hög personalomsättning i tandvårdsteamerna är av stor vikt för att behålla våra medarbetare och skapa en god och trygg arbetsmiljö.

Folktandvårdsnämnden får i uppdrag: att utreda arbetsmiljön inom Folktandvården samt vad som ligger till grund för hög sjukfrånvaro.

Folktandvårdsnämnden får i uppdrag: att undersöka möjligheten att starta en Tandhygienistutbildning i Örebro län.

Folktandvårdsnämnden får i uppdrag: att se över löneutvecklingsmodellen för tandläkare, tandsköterskor och tandhygienister.

Utbildning och forskning

Behovet av tandvård kommer att öka i framtiden och stort fokus bör ligga på det förebyggande arbetet. Idag råder brist på tandhygienister vars huvuduppgift är att arbeta med förebyggande tandvård och i framtiden har Folktandvården strategiskt sett behov av fler tandhygienister än tandläkare. Socioekonomiskt svaga grupper, personer som lider av psykisk ohälsa, utrikesfödda och äldre är grupper som har stora behov av tandvårdsinsatser och ska nås genom förebyggande insatser och ökad tillgänglighet. För att möta det framtida kompetensförsörjningsbehovet av främst tandhygienister ska RÖL arbeta för att en tandhygienistutbildning av hög kvalitet startas även i Örebro län.

Folktandvården i Region Örebro län är en av Sveriges största aktörer när det gäller specialistutbildning av tandläkare. Att satsa på odontologisk forskning lokalt kan bl.a. hjälpa till att tillgodose behovet av undervisande personer till befintliga och kommande utbildningar. Förutom resurser krävs ett aktivt samverkansarbete inom såväl vård som utbildning och forskning både regionalt och nationellt. Folktandvården ska vara väl representerade på den nationella odontologiska arenan.

Tillgänglighet och digitalisering

Det är avgörande för länets ökade och förändrade befolkningsunderlag att Folk tandvården fortsätter vara en flexibel verksamhet genom att anpassa verksamheternas utformning och lokalisering utifrån de behov som uppstår. Det kan bland annat innebära fler mobila lösningar liksom nya utvecklade arbetssätt genom digitalisering. Folk tandvården har bl.a. utökat tillgängligheten genom att öppna en digital mottagning där patienter kan få rådgivning och hjälp med besvär som inte kräver fysisk undersökning. Folk tandvården arbetar med SMS-utskick till patienter där patienten själv kan boka in sin tid. Patienter som anmält att de kan komma med kort varsel skickas SMS för att på så vis försöka fylla tider som blivit lediga till följd av sena avbokningar. Det är en bra och viktigt del i produktivetsarbetet. En utveckling av digitala lösningar och minskning av telefonsamtal bör vara en betydande del i tillgänglighetsarbetet för att öka produktivitet och effektivitet.

Folk tandvården Direkt har prövats under två år på Folk tandvården Lindesberg med syftet att ställa om från resurseffektiv till flödeseffektiv verksamhetsstyrning. För att möjliggöra omställningen användes verksamhetsstödet Hygga Flow som använts för tidsbokning, planering av resurser samt hjälpt till att skapa större möjligheter för flexibilitet och att effektivt ta tillvara på möjlig tid för behandling. Projektet visar goda resultat gällande arbetsmiljö, patientnöjdhet, flödeseffektivitet och ekonomi. Arbetsmodellen Folk tandvården Direkt kan med fördel implementeras på flera av länets större kliniker.

Folk tandvårdsnämnden får i uppdrag: att implementera arbetsmodellen Folk tandvården Direkt på länets större kliniker.

God munhälsa hos barn och unga

Nyblivna föräldrar erbjuds information om munhygien och goda kostvanor för att barnet ska få en bra start i livet. I vissa av länets orter och områden är det viktigt att etablera förstärkta tandvårdssatsningar för barn i förskola och skola. Folk tandvårdens folkhälsoenhet arbetar i samverkan med familjecentraler aktivt med insatser i socioekonomiskt utsatta områden där barn och ungas tandhälsa konstateras vara sämre.

Viva Tanden i Vivalla är en mötesplats för råd och stöd avseende barns munhälsa och är ett projekt som gett mycket goda resultat. Glada Tanden är ett annat projekt som folkhälsoenheten driver tillsammans med några av länets förskolor där man arbetar med daglig tandborstning med fluortandkräm. Projektet Glada Tanden bör utökas till att vara länsövergripande och samtliga förskolor i länet bör erbjudas möjlighet att delta i projektet. Detta görs genom samverkan med utbildningsförvaltning och nämnd i respektive kommun.

Folk tandvården ska stötta och uppmuntra länets förskolor, grundskolor och gymnasieskolor att organisera allmänna och regelbundna fluorsköljningar för att förebygga dålig munhälsa. Folkhälsan anordnar allmänna munhälsofrämjande aktiviteter mestadels centralt. Fluorsköljningar och tandvårdsrelaterade aktiviteter bör genomföras i länets samtliga kommuner. Uppsökande verksamhet genom mobila team på gymnasieskolor för att fånga upp de unga som inte kommer till klinikerna kan även det vara en del i det förebyggande arbetet.

Fler digitala verktyg för att intressera barn och unga för en god munhälsa bör tas fram. Appen "Rocka Munnen" är en rolig och omtyckt app där barnen lär sig hur man borstar tänderna till svängig musik och sedan kan spela ett spel.

Folk tandvårdsnämnden får i uppdrag: att i samverkan med länets kommuner införa Glada Tandem som ett länsövergripande projekt.

Folk tandvårdsnämnden får i uppdrag: att uppdraga till förvaltningen att redovisa resultaten av pågående projekt genom regelbundna uppföljningar.

Folk tandvårdsnämnden får i uppdrag: att genomföra uppsökande verksamhet med mobila team på länets gymnasieskolor.

Folk tandvårdsnämnden får i uppdrag: att anordna munhälsofrämjande aktiviteter i hela länet.

En god munhälsa för äldre

För äldre är en god munhälsa av högsta vikt för det allmänna hälsotillståndet. En dålig munhälsa kan orsaka infektioner i munnen men även i andra delar av kroppen. Allt fler äldre har idag många av sina egna tänder kvar, ofta med omfattande lagningar och komplicerade tandersättningar. Hos dessa äldre är kraven på daglig munvård höga och kontakt med tandvården behövs regelbundet. Regionen är skyldig att erbjuda nödvändig tandvård och kostnadsfri munhälsobedömning för personer med omfattande vård- och omsorgsbehov genom uppsökande verksamhet.

Kunskaps Centrum för Äldres Munhälsa (KCÄM) har ett tredelat uppdrag: att agera som en samlad enhet i Regionen för frågor rörande äldres munhälsa och tandvård, att fungera som kunskapsmässigt internt och externt stöd och att samverka med andra huvudmän och privata aktörer. KCÄM ska arbeta uppsökande mot länets äldre som har-, eller ligger i riskzonen för att utveckla dålig munhälsa. Det är viktigt att utveckla en nära och väl fungerande samverkan mellan KCÄM, akademien och kommunala vård- och omsorgsaktörer. De viktigaste områdena kring samverkan rör utbildning och kunskapsförstärkning kring äldres munhälsa för vård- och omsorgspersonal och mobila flexibla uppsökande behandlingsinsatser.

Folk tandvården kan hjälpa patienter att upptäcka osteoporos. Normalt så bildas lika mycket ben som det bryts ner hos en yngre frisk människa och mängden benmassa blir oförändrad. Under klimakteriet, när kvinnors östrogenbildning minskar i äggstockarna, ökar benomsättningen med en dominans av bennedbrytande celler. Osteoporos uppkommer när vi får en obalans i benvävnaden så att mer ben bryts ner än vad som bildas. Tandvården har här en viktig roll att vid röntgen tidigt upptäcka förekomsten av eller risk för kommande osteoporos, benskörhet. För att möjliggöra detta så måste det kliniska arbetet förändras med en metod där osteoporos screening ingår, framförallt för kvinnor över 50 år eller som befinner sig i klimakteriet. Vinsten med att använda röntgenbilder som tas inom tandvården är att bedömningen av osteoporos inte innebär någon extra belastning, vare sig i pengar eller i stråldoser.

Folk tandvårdsnämnden får uppdrag: att införa tätare besök av tandhygienist på länets äldreboenden.

Folktandvårdsnämnden får uppdrag: att införa tätare besök av tandhygienist på länets äldreboenden.

Folktandvårdsnämnden får i uppdrag: att införa screening för osteoporos, främst gällande kvinnor över 50 år eller som befinner sig i menopaus, klimakteriet.

Forsknings- och utbildningsnämnd

Mål: Region Örebro läns ska verka för ökad forskning som är relevanta för den verksamhet som Regionen bedriver

Region Örebro län ska lyfta de forskningsområden som är nödvändiga för att stärka Regionens position i framtida diskussioner om nivåstrukturering och skapa förutsättningar för Regionens verksamheter inom hälso- och sjukvården att implementera forskningsresultat. Det är också viktigt att våga lyfta områden där andra inte forskat, där Region Örebro län kan vara unikt och bli framstående såväl nationellt som internationellt. Framstående forskning är en förutsättning för ett framgångsrikt universitetssjukhus.

Forsknings- och utbildningsnämnden får i uppdrag: att lyfta de forskningsområden som är viktiga för att stärka Region Örebro läns position nationellt

Läkarutbildningen, sjuksköterskeutbildningen, samt andra akademiska vårdutbildningar på Örebro Universitet är viktiga tillväxtfaktorer för länet. De ska ligga högt i kvalitetsmätningar och jämförelser för att klara av konkurrensen.

Övriga universitetsutbildningar som kopplas till forskning ska ges förutsättningar att utvecklas optimalt för att positionera Örebro som forskningscentrum. Vi har såväl psykologprogrammet som socionomprogrammet och påbyggnadsutbildningen för hälso- och sjukvårdskurator som har stark koppling till Region Örebro Län. Även forskning inom e-hälsa och digital vård är av stor relevans för Regionen.

Region Örebro län ska förknippas med hög kvalitet och goda villkor för att kunna rekrytera skickliga medarbetare och handledare, och för att locka studenter att söka sig till länet. Det ska finnas goda möjligheter för fler yrkeskategorier att kombinera sin tjänst med studier och forskning. Universitetssjukvård betecknar de delar av hälso- och sjukvården som har forskning, utbildning och utveckling som kärnverksamhet vid sidan av vårdproduktion.

Regionen ska arbeta för att ha vårdcentraler som uppnår akademisk status. För att klara detta är det viktigt att utveckla fler universitetssjukvårdsenheter med den formella akademiska status som krävs nationellt. Såväl läkare som kuratorer, sjuksköterskor och sjukgymnaster och andra som disputerat och vill forska ska efterfrågas.

Forsknings- och utbildningsnämnden får i uppdrag: att ta fram en strategi för att öka antalet disputerade medarbetare

Forsknings- och utbildningsnämnden får i uppdrag: att verka för kommersialisering av forskningsresultat

Servicenämnd

Servicenämnden har bland andra uppgifter ansvaret för den interna servicen inom organisationen och därmed ansvaret för det interna miljöarbetet. Regionservice har en viktig funktion, som möjliggör Regionens övriga verksamheter bland annat genom hantering av IT och medicinsk teknik. Om inte en operationssal städas, förbrukningsmaterial fylls på och vatten och värme fungerar så kan inga operationer genomföras. Det finns dock inget egenvärde i att regionen ska ha varje funktion i egen regi. Snarare är det en konkurrenshämmande faktor att regionen driver exempelvis tryckeri, budverksamhet och restaurang.

IT

Mål: Region Örebro län ska ha hög IT-säkerhet

IT är i stora stycken en nyckelfråga vad gäller effektivisering, säkerhet och miljö. Vi måste ha beredskap, resurser och kunskap för att kunna dra nytta av teknikutvecklingen. Tekniken gör det t.ex. möjligt att använda stationer för incheckning i samband med vårdbesök. Regionens IT-system ska kännetecknas av användarvänlighet och lättillgänglighet. En genomgång av befintliga datasystem och dessas syfte, funktion och möjlighet till integration med andra system behöver göras. Ett arbete med digital incheckning på vårdcentraler har redan inletts men vi ser ett stort behov av att möjliggöra detta på fler vårdcentraler och mottagning för att frigöra resurser till vården.

Servicenämnden får i uppdrag: att aktivt arbeta med införandet av digitala lösningar

Region Örebro län ska i så stor omfattning som möjligt använda digitala handlingar i sitt interna arbete, på alla nivåer. Vår inriktning gällande IT är att samarbeta med övriga Regioner vid införande av program och system och i första hand använda, av andra, utvecklade produkter.

Sedan några år tillbaka arbetar Region Örebro län med vårdnära tjänster, vilket innebär att varje medarbetare ska arbeta på toppen av sin kompetens. Det ska leda till ökad produktivitet och kvalitet och minskade kostnader. Tyvärr har det visats sig att införandet av vårdnära service i vissa fall inneburit ökade kostnader för personal istället för att vara kostnadsneutral. Arbetet behöver därför kontinuerligt följas och utvärderas för att se att man når önskat resultat.

Region Örebro län ska i så hög grad som möjligt vara klimatneutral, och vid all verksamhet ska klimatbelastningen beaktas. Hela verksamheten ska fortsätta att utveckla sitt miljöarbete och bidra till att de övergripande målen och delmålen i programmet nås samt verka för att Region Örebro län blir en ledande aktör i det miljöstrategiska arbetet. Viktigt vid upphandling av livsmedel är att den görs uppdelat, mellan olika varor eller varugrupper. Detta för att göra det möjligt för mindre leverantörer att utgöra konkurrenskraftiga alternativ. Uppdelad upphandling ökar möjligheten att leva upp till ambitionerna i programmet för hållbar utveckling genom att till exempel ställa miljömässiga och etiska krav samt att dessutom kräva att upphandlade animalier producerats i enlighet med svensk djurskyddslagstiftning.

Servicenämnden får i uppdrag: att under 2023 göra en översyn av Regionservice i syfte att konkurrensutsätta delar av verksamheten

Servicenämnden får i uppdrag: att utreda energieffektiviteten i Regionens egna fastigheter

Fordonspark och parkeringar

Region Örebro län förvaltar idag sin egen fordonspark. Fordonsparken finns för att Regionens medarbetare på ett smidigt sätt ska kunna förflytta sig inom regionen. Till största del används bilarna under kontorstid. Det innebär att regionens bilar ofta står oanvända stora delar av vardagsdygnet och på helger. Regionen borde istället för att ha en egen fordonspark kunna hyra bilar av privata aktörer. Det finns flera exempel på kommuner och myndigheter som använder sig av privata bilpoolsföretag. Region Örebro län ska vid upphandling kräva säkra och miljövänliga fordon av hög kvalitet.

Servicenämnden får i uppdrag: att lägga ut en större del av RÖLs fordonspark än idag på entreprenad

Teknikutvecklingen går fort. Det är nödvändigt att Regionen följer med för att ta till vara nya och energieffektiviserande lösningar. Ett gott och långsiktigt samarbete med länets kommuner är nödvändigt. Den långsiktiga drivmedelsstrategin ska visa hur Region Örebro län ska uppmuntra till användandet av miljöklassade fordon för att minimera miljöpåverkan. På parkeringarna ska det finnas laddningsmöjligheter för elbilar.

Servicenämnden får i uppdrag: att erbjuda privata aktörer möjligheten att placera laddstolpar på Regionens parkeringar

Universitetssjukhuset i Örebro har nyligen fått ett nytt parkeringshus som inneburit en klar förbättring gällande parkeringssituationen för de anställda på sjukhuset. Det finns dock fortfarande en del problem att ta tag i gällande parkeringsfrågan som helhet i regionen, bland annat gällande möjlighet till köp av dag- och veckokort för personalen. Skattemässiga hinder finns angående dessa alternativ men borde kunna avhjälpas med möjlighet till förmånsbeskattning av personal som vill ha dag- eller veckokort.

Servicenämnden får i uppdrag att införa möjlighet för personal att köpa dag- och veckoparkeringskort

Region Örebro län ska verka aktivt för att verksamhetens transporter görs med användning av alternativa drivmedel, t.ex. biogas. Den biogas som används ska i första hand vara lokalt producerad. Region Örebro län ska också påbörja införandet av elfordon inom den egna verksamheten.

Servicenämnden får i uppdrag: att utreda införande av elbilar för transporter mellan olika verksamheter.

Region Örebro län har ett stort antal bilar som varje dag körs av våra medarbetare. För att öka trafiksäkerheten ska Regionen i kommande upphandlingar ha som krav att fordonen är utrustade med alkolås.

Servicenämnden får i uppdrag: att delegera till serviceförvaltningen att i kommande upphandlingar av fordon inkl upphandling av externt utförda transporter, ställa krav på alkolås i fordonen. Undantag för utryckningsfordon ska göras.

Konst

Regionen förvaltar och köper in lös konst för att utsmycka regionens publika utrymmen såsom entréer, väntrum, korridorer, grupp- och samtalsrum, konferensrum samt personalrum. Konstsamlingen består av ca 17 000 konstverk men det register där konsten är registrerad är inte uppdaterat och flera konstverk kan vara felplacerade eller helt enkelt försvunna. En del av konsten är lagerställd i förråd och har varit det över lång tid. Varken den lagerställda konsten eller Regionens konstregister är tillgängligt för medborgarna. Eftersom konsten är inköpt med skattemedel och ägs av det offentliga behöver den på ett bättre sätt komma medborgarna till handa. Konst som inte anses lämplig att använda inom regionen som utsmyckning bör avyttras.

Servicenämnden får i uppdrag: att utvärdera Region Örebro läns konstinnehav och utarbeta förslag på hur konsten kan göras mer tillgänglig.

Byggnader

Servicenämnden förvaltar idag Regionens fastigheter såsom sjukhusen, flertalet vårdcentraler, regionkansliet m.fl. Då Regionen står inför stora investeringar ökar också behovet av resurser till dessa investeringar. Det är mycket glädjande att se idéer om flytt av regionkansliet till ny plats. På så sätt kan resurser frigöras. Det är av yttersta vikt att Regionen vid en eventuell försäljning av regionkansliets nuvarande lokaler får så mycket betalt som möjligt för dessa.

Region Örebro län både förvaltar och köper in konst till att utsmycka regionens offentliga utrymmen. För fastighetsinvesteringar som överstiger 5 miljoner har regeln varit att 1% av totala kostnaden går till byggnadsanknuten konst. Konstnärlig utsmyckning bidrar till ett mervärde för besökare och medarbetare i regionen men i rådande ekonomiska läge finns mycket litet utrymme för större konstinvesteringar. Det är rimligt att befintlig konst i första hand används. 1%-regeln bör därför tillfälligt avskaffas och istället bör maximalt 0,25% av ett byggprojekts kostnad finansiera konst.

Servicenämnden får i uppdrag: att säkerställa att Regionen får så mycket betalt som möjligt vid en försäljning av regionkansliets nuvarande lokaler

Servicenämnden får i uppdrag att minska konstens andel av kostnaden vid nybyggnation över 5 miljoner till 0,25%

Region Örebro län ska enbart äga och förvalta fastigheter som är ändamålsenliga för Regionens egen verksamhet. Vid om- och nybyggnation ska hög energieffektivitet eftersträvas.

Beredskap för allvarliga händelser

Region Örebro län äger fastigheter som inrymmer skyddsrum. Det är viktigt att Regionen kontinuerligt ser över och underhåller dessa enligt de bestämmelser som finns, inte minst nu när vi ser oroligheter och krig i Europa.

Region Örebro län driver en verksamhet som är beroende av rinnande vatten och elektricitet. Därför måste Regionen hela tiden aktivt jobba med krishanteringsplaner samt se över den utrustning och de förutsättningar som finns för att bedriva verksamhet även om den normala vattenförsörjningen uteblir eller längre strömavbrott uppstår. Det handlar bland annat om alternativ vattenförsörjning och bränslereserver för generatorer.

Servicenämnden får i uppdrag: att säkerställa att Region Örebro läns krisberedskap är hög och hålls uppdaterad

Regionen behöver också ha beredskapslager av sjukvårdsmateriel och mat. Regionen måste kunna klara av att fortsätta bedriva verksamhet även om leveranser uteblir under en tid.

Samhällsbyggnadsnämnd

Nämnden för samhällsbyggnad ansvarar för frågor som berör infrastruktur för transporter och kommunikation, kollektivtrafik, samhällsplanering samt miljö, energi och klimat på regional nivå. En av nämndens viktigaste uppgift är att skapa en positiv och hållbar samhällsutveckling för alla invånare i regionen, oavsett var du bor i länet.

Nämnden arbetar strategiskt för ett sammanhållet län och utgör kollektivtrafikmyndighet och bevakar länets plats i omvärlden. Ett nära samarbete med andra regioner och med statliga myndigheter är en förutsättning för länets utveckling. Nämnden ska verka för att stimulera nya innovativa idéer och initiativ.

Samhällsplanering

Samhällsplaneringen är ett viktigt redskap för en god regional tillväxt och utveckling. En viktig del är att beakta dynamiken mellan stad och landsbygd. Bostadsplanering och näringsliv är centrala frågor för den regionala samhällsplaneringen och ska inkludera privata aktörer tillsammans med länets kommuner och regionen.

Det är viktigt med en övergripande bild över behoven. Då kan bostäder och nya vårdcentraler byggas på väl valda områden som främjar både de enskilda kommunerna och länets tillväxt. Goda, moderna kommunikationer med bra tillgång till kollektivtrafik och hög standard på vägnätet är förutsättningar för att länet ska utvecklas och hålla samman. Både buss, bil och tåg är viktiga för länets utveckling och för att resandet i länet fortsatt ska vara attraktivt, inte minst när det gäller studie- och arbetspendling. Vi ställer oss däremot kritiska till att buss och tåg är skrivet som motpol till bilen. Bilen behövs och är viktig, både för de som bor på landsbygden och för företagare inom flertalet branscher, även för att familjer ska kunna få ihop vardagspusslet. Det är också en frihetsaspekt om var man vill bo och leva inom regionen. Allt fler bilar går över från fossila till fossilfria, politikens uppgift är inte att bestämma hur människor ska ta sig fram utan möjliggöra att ta sig fram på ett energieffektivt sätt under sin resa från punkt A till punkt B. Det är viktigt att behålla den 90km/h-standard som idag finns på många av länets vägar. En sänkning av hastighetsbegränsningen riskerar att förlänga transporttider och försvåra för pendlare att åka. Bilen är ett viktigt färdmedel som måste tas i beaktande i samhälls- och infrastrukturplaneringen av städer och tätorter. Fotgängare, cyklar och fordon ska alla ges möjlighet till nödvändigt utrymme i våra tätorter och städer.

Bredband

Ett stabilt och leveranssäkert bredband är avgörande för ett län i framkant. Örebro län ligger idag långt fram gällande utbyggnaden av fiber, jämfört med andra län, men en bit från de mål som är uppsatta regionalt och nationellt. Bredbandsutbyggnaden är viktig för företag och privatpersoner som bor och verkar på landsbygden samtidigt som det är viktigt ur en kris och beredskapssynpunkt. Därför är det viktigt att bredbandsutbyggnaden i länet fortsätter. Nedläggningen av kopparnätet bör följas nogsamt för att möta behoven som uppstår, i takt med nedmonteringen, med andra alternativ.

Regionen har i uppdrag att verka för övergripande samordning, samverkan och samarbete mellan aktörer verksamma i länet av betydelse för bredbandsutbyggnaden. För det fortsatta utbyggandet av det finmaskiga bredbandsnätet har en bredbandskoordinator anställts. Tillsammans med Länsstyrelsen ska koordinatören arbeta vidare mot målet att 100 procent av länets hushåll och företag har bra stabil bredbandsuppkoppling. Detta ser vi positivt på,

men koordinatören bör även undersöka och sammanställa rapport på hur läget ser ut i respektive kommun och vilka alternativ som finns att tillgå i de olika kommunerna. Även landsbygd och mindre orter ska ha tillgång till effektiv och snabb datatrafik som klarar framtida behov.

Samtidigt är det viktigt att inse att ett bra och väl fungerande bredband är en vital och livsviktig del av samhällsinfrastrukturen på samma sätt som man ser på till exempel vägar, järnvägar och eldistribution. Bra bredband är, och kommer att fortsätta vara en utomordentligt viktig aspekt för en positiv samhällsutveckling i hela regionen.

I ett flertal lägen kan det vara aktuellt att även titta på andra möjligheter, till exempel radiolänk eller 5G-lösningar som komplement eller ersättning till fiberanslutning. Det är också viktigt att ta hänsyn till att ett flertal hushåll inte har tillgång till något annat än bredband via kopparnätet, där nedmontering pågår. Här krävs återigen kontinuerlig uppföljning på vilka åtgärder som görs till drabbade områden.

Det är av stor vikt att regionen följer den nationella planen för kopparnedläggningen, det påverkar inte minst privatpersoner och företagare på landsbygden, men är också viktig i civilförsvares och säkerhetssynpunkt. Leveranssäker uppkoppling är i många fall helt avgörande för privatpersoner, företag och samhällsfunktioner, speciellt i krissammanhang. Alla ska ha tillgång till ett stabilt och väl fungerande bredband.

Samhällsbyggnadsnämnden får i uppdrag: att arbeta för att alla länets hushåll och företag ska ha en bra och stabil bredbandsuppkoppling.

Samhällsbyggnadsnämnden får i uppdrag: att kontinuerligt följa upp nedläggningen av kopparnätet i regionen, men också uppföljning på möjligheter till alternativ.

Logistikregion

Mål: Örebro län ska vara det självklara valet vid logistiketableringar samt vara en av Sveriges bästa knutpunkter för åkerinäringen

Vi vill se ett samlat grepp kring infrastrukturens utveckling i länet, sammankopplat med nationella investeringar, för att på så sätt åtgärda de problem som finns med en effektiv användning av våra gemensamma skattemedel.

Örebro län har en central position i landet vad gäller transporter på järnväg, på väg och via flyg. Hallsberg är en av de viktigaste noderna för gods på järnväg i Sverige och norra Europa. Örebro län ska fortsätta vara en nationell knutpunkt för landets godsflöden och godstrafiken ska vara säker. Hallsberg har pekats ut som en av de viktigaste punkterna för Skandinavien-Medelhavet-korridoren (Scan Med). Det får konsekvenser för godstrafiken och Hallsbergs rangerbangård, som behöver byggas ut. Vidare ska arbetet fortsätta med att utveckla länets nodposition för intermodala transporter, där man lastar om mellan olika transportslag. Som logistikregion passerar stora mängder gods Örebro län varje dag. I framtiden väntas godstrafiken öka kraftigt genom utbyggande av järnvägarna, med ny teknik och effektivare tågkörning med bland annat längre tåg kan en del läggas på järnväg, det är dock inte möjligt att lägga hela ökningen av godstrafik på järnvägsnätet.

Efterfrågan på järnvägstrafik är mycket stor utmed Bergslagsbanan. För att klara en ökad andel gods på järnväg i norr-, södergående riktning behöver Bergslagsbanan mellan

Borlänge och Frövi fortsätta att utvecklas och förstärkas. Detta är ett led i att klara försörjningen av de kombiterminaler som flyttar gods mellan lastbil och järnväg. Åkerinäringen är en viktig sektor för länet, och med miljövänliga innovationer minskar miljöpåverkan även för gods på väg. Det är viktigt att i framtida planering även ta med förutsättningar för de transporter som sker på väg för att vara ett centrum även för gods på väg. Det är positivt att både RV 50, som är länets mest belastade godsväg, och E20 byggs om till mötesfria vägar. Många av länets vägar har fått sänkt hastighet, ofta i följd av bristande underhåll och investeringar. Det bristande vägunderhållet drabbar företagsetableringar och expansioner men påverkar även godstransporterna på väg negativt. Vägnätet i länet måste prioriteras för att stärka åkerinäringen och säkra vägnätet för gods- och persontrafik.

Det är viktigt att kilometerskatt inte införs för åkerinäringen, eftersom den inte leder till positiva miljömässiga effekter och dessutom försvagar den inhemska konkurrenskraften gentemot utländska fordon och förare – vilket är en av de viktigaste sakfrågorna att motverka för att svenska åkerier ska kunna utvecklas.

Örebro län ska vara en trygg logistikregion där chaufförer kan stanna för att rasta, utan att stöta på våld, droger eller andra typer av kriminalitet. För att förebygga kriminalitet och säkerställa att länet har trygga rastplatser ska samverkan initieras med länets kommuner och polisen. Region Örebro län är inne i långtgående samtal med Trafikverket om att bli elvägpilot mellan Örebro och Hallsberg. Det är en viktig del, av flera, i omställningen till fossilfria drivmedel för gods på väg.

Samhällsbyggnadsnämnden får i uppdrag: att se till att Regionen medverkar i försök med el-vägar

Samhällsbyggnadsnämnden får i uppdrag: att verka för att utveckla Hallsbergs rangerbangård för att stärka regionens position som logistikregion

Frövi bangård

En viktig satsning för att kunna lägga över mer gods från lastbil till järnväg är utvecklingen av Frövi bangård. Bakgrunden är bland annat att Billerud Korsnäs planerar för en expansion av verksamheten i Frövifors pappersbruk. Den planerade produktionsökningen innebär på sikt en fördubbling av antalet tågagnar till och från Frövi varje vecka. För att möjliggöra för transporterna att gå på järnväg - istället för i lastbil, behöver bangården byggas ut. Idag får kortare godståg gå från Frövi ner till Hallsberg för att växlas ihop till längre tåg. Utökar man spåren i Frövi kan så att man kan lasta fullängdståg så ökar kapaciteten och Hallsberg avlastas. Upprustningen och ombyggnad av Frövi bangård ingår som ett projekt i Trafikverkets nationella plan för transportsystemet 2018 - 2029.

Mälardalsrådet - En bättre sits

En Bättre Sits är ett brett transportpolitiskt samarbete mellan de sju länen Stockholm, Uppsala, Västmanland, Örebro, Sörmland, Östergötland och Gotland. Länsplaneupprättare, kollektivtrafikmyndigheter och kommuner arbetar tillsammans för en sammanhållen, hållbar region med infrastruktur och kollektivtrafik som underlättar människors vardag. Med rätt nationella investeringar kan Stockholm-Mälardalsregionen utveckla infrastrukturen, möjliggöra fler bostäder och skapa bättre förutsättningar för transporter och resor i Sverige.

Stockholm-Mälardalenregionen har i första hand behov av att öka tillgängligheten i de storregionala stråken in mot Stockholm, men även mellan Stockholms stadskärnor och regionstäderna. Ytterligare ett behov är att åstadkomma en mer effektiv godshantering. Nyligen antogs en ny systemanalys, ett samlat dokument i regionerna, där prioriteras bland annat ombyggnad av spår genom Örebro samt spårområdet på Västerås central för att klara utökade resenärflöden och frigöra kapacitet för gods.

Stockholm-Oslo 2.55

Tågförbindelsen Stockholm-Oslo 2.55 är en prioriterad infrastruktursatsning för länets utveckling. Därför är det viktigt att regionen är en aktiv part i arbetet genom det gemensamma bolaget Stockholm-Oslo 2.55. I dag tar en tågresor mellan Oslo och Stockholm drygt fem timmar och därför väljer majoriteten av resenärerna flyget mellan huvudstäderna. Stråket är ett av Sveriges befolkningsrikaste med 3,4 miljoner människor fördelat på 50 kommuner och åtta arbetsmarknadsområden. En bättre järnvägsförbindelse är avgörande för ett nytt hållbart resande, en starkare tillväxt och utveckling i hela Mellansverige. Det skulle gynna arbetspendling och därmed företagsamheten i vårt län.

Botniska korridoren

Region Örebro län deltar i samarbetet med en rad andra regioner inom den Botniska korridoren, som med järnväg knyter samman norra och mellersta Sverige med Europa. Den utgör också Sveriges enda järnvägsanslutning till Finland.

Botniska korridoren länkar samman de norra regionerna med vår regions viktiga järnvägsnav - Hallsberg. Botniska korridoren är den främsta godstransportleden från Haparanda i norr till Örebro--Hallsberg och Arlanda--Stockholm i söder.

Det är viktigt för hela länet att Region Örebro län fortsatt finns med i samarbetet och verkar för vår roll som viktigt järnvägslogistiskt län in i framtiden.

Vägar

Det finns flera vägar som är särskilt viktiga för länet. Dessa vägar behöver underhållas och utvecklas för näringslivet, persontrafiken och för att länet ska behålla och klara av godstrafiken. Det rör bland annat E20, E18, RV50, RV51 och RV63 som är särskilt viktiga. Regionen ska verka för en fortsatt utveckling av vägarna. Det är också mycket viktigt att trafikflödet på genomfartslederna E18, E20 och Rv 50 fungerar bra och håller god säkerhet.

Vissa vägar har under många år haft bristande underhåll och kan därmed hämma företagsutvecklingen i länet. Godstransporter ska på ett tryggt sätt kunna framföras i regionens vägnät.

Samhällsbyggnadsnämnden får i uppdrag: att arbeta för att behålla 90 km/h-standard på relevanta vägar i länet

Samhällsbyggnadsnämnden får i uppdrag: att tillsammans med länets kommuner kartlägga vägar med bristande underhåll som hindrar företagare att etablera eller expandera sina verksamheter

Rastplatser och nattparkering

För att stärka vår attraktion som logistikregion behövs trygga platser att stanna på. Det gäller både rastplatser och nattparkering. Tyvärr har även åkerinringen som helhet, anställda och fordon, drabbats av den ökade kriminaliteten med en växande otrygghet som följd. Dieselstölder, våld och drogförsäljning och andra brott är tyvärr vardag på många platser. För att förebygga kriminalitet och säkerställa att länet har trygga rastplatser ska samverkan initieras med länets kommuner och polisen.

Kollektivtrafik

Mål: Resandet med kollektivtrafiken ska öka

För att skapa ett sammanhållet län där invånarna fritt och snabbt kan röra sig från en punkt till en annan har kollektivtrafiken en viktig roll. Kollektivtrafiken behövs både inom, och mellan kommunerna och till omgivande strategiska målpunkter. Moderaterna vill se en utbyggnad av kollektivtrafiken i länet. I ett sammanhållet län måste invånarna kunna förflytta sig snabbt både inom länet och över länsgränsen. Kollektivtrafiken ska anpassas till de behov som uppstår i takt med att samhället utvecklas. Så långt det är möjligt ska det finnas kollektivtrafik att tillgå i hela länet, men i vissa glesbefolkade områden i länet är det inte möjligt med regelbunden kollektivtrafik.

För att fler ska välja att använda kollektivtrafiken måste länets invånare se tydliga vinster i att använda sig av den. Miljövänliga färdmedel är ett viktigt incitament för att få fler att välja kollektivt, det behöver även finnas andra vinster. Det ska gå att lita på att bussar och tåg kommer i tid, att det är trygga färdmedel, att det är prisvärt och att de stannar på strategiskt genomtänkta platser anpassade efter arbetsplatser och andra viktiga knutpunkter. För att fler ska pendla längre sträckor krävs bra möjligheter att kunna arbeta och studera, t.ex. stabila nätverk och laddningsmöjligheter vid alla säten. För att göra kollektivtrafiken mer attraktiv bör även 3-, 6- och 12-timmarbiljetter införas.

Moderaterna tror inte att nuvarande BRT-utbyggnad i Örebro kommer att fungera som en lösning på en effektiv kollektivtrafik och en bra trafiklösning. Särskilt eftersom övriga fordon får framkomlighetsproblem allt eftersom staden växer.

Det behövs en bred trafikstrategi, som inte bara tar hänsyn till stadstrafik, utan också till ett växande behov av tillgänglig länstrafik i takt med att länet växer och fler fordon nyttjar gemensamma vägar. Regionen arbetar i enlighet med Tåg- och Expressbusstrategin med att knyta ihop noderna i länet. Strategin innebär nya lösningar, bland annat expressbussar till och från Örebro för de kommuner som inte har järnvägskommunikation. Strategin sträcker sig till 2030, regionen ska fortsätta det påbörjade arbetet för att förenkla för rörligheten inom länet.

Det delägda bolaget Svealandstrafiken har tagit över delar av busstrafiken i Region Örebro län. Nämnden bör kontinuerligt granska att kostnaderna är konkurrenskraftiga. Moderaterna ser inte heller att det finns något egenvärde i att Regionen ska vara ägare av Svealandstrafik.

Ökad trygghet när du reser kollektivt

Ingen ska behöva vara rädd att gå till skolan, affären eller ensam hem från busshållplatsen eller perrongen på tågstationen. Regionen har ett ansvar att skapa trivsamma miljöer för kollektivtrafikens resenärer. Det gäller både på busshållplatser och tågplattformar men tryggheten ska även vara en självklarhet under resan. Regionen bör således införa de åtgärder som krävs för att främja en ökad trygghet för att stärka attraktiviteten och kundernas nöjdhet av resan. Exempel på åtgärder kan vara att klotter och skadegörelser snabbt åtgärdas för att förhindra ytterligare förstörelse, men också kameror, trygghetsvakter och upplysta hållplatser. Trygghet är en av våra viktigaste jämställdhetsfrågor.

Arbeta när du reser

För att stärka attraktiviteten att resa kollektivt bör det finnas tillgång till internet, laddmöjligheter för teknisk utrustning och att resenärer sitter bekvämt under längre resor med tåg och buss. Det möjliggör att fler kan arbeta- och studera samtidigt som de reser vilket skapar ytterligare incitament att resa med kollektivtrafik, och bör således ge en ökad kundnöjdhet. För att arbetspendling med kollektivtrafiken ska vara tilltalande måste kollektivtrafiken också vara punktlig och pålitlig.

Kollektivtrafikens kostnader

Regionens kostnader för kollektivtrafiken har ökat drastiskt. En extern översyn av verksamheten behöver göras för att identifiera vilka effektiviseringsmöjligheter som finns. En viktig del i det arbetet är bland annat att se över vilka trafikerade stråk där det idag finns en kommersiell aktör som också bedriver trafik i form av buss. Att omfördela trafiken från dessa linjer skulle gynna både de kommersiella krafterna som finns samtidigt som regionen skulle kunna spara pengar utan att resenärer påverkas i allt för stor utsträckning. Det skulle också bidra till att dörrar öppnas för att privata aktörer även ser nyttan på andra sträckor. Regionen bör också se över dubbeltrafiken i egen regi. Under vissa tider på dygnet finns det både bussar och tåg som trafikerar samma sträckor och därmed "konkurrerar" med varandra, en effektivare organisation skulle bidra till en ökad bekvämlighet för resenärer då mer resurser kan användas i utveckling och underhåll av fordon.

Samhällsbyggnadsnämnden får i uppdrag: att öka Länstrafikens självfinansieringsgrad med målet 60 %

Samhällsbyggnadsnämnden får i uppdrag: att se över vilka trafikerade stråk där det nu finns dubbeltrafik i syfte att minimera dessa

Kollektivtrafiken – Återstart efter pandemin

Många resenärer har, efter uppmaningar från myndigheter, slutat åka buss och tåg under pandemin. Samtidigt är det en stor del av befolkningen som arbetar hemifrån. Vi behöver vara förberedda när pandemin är över. Dels för att locka tillbaka vana kollektivtrafikresenärer men också för att fler ska vilja åka buss och tåg i Örebro län, på fritiden samt till skolan och jobbet. Vi vill därför rikta ett utökat fokus på flertalet kampanjer vars syfte är att locka tillbaka resenärer.

Samhällsbyggnadsnämnden får i uppdrag: Att ta fram en kampanjplanering för att locka tillbaka resenärer efter Covid-19

Upphandlingar

De beställningar och upphandlingar av transporter som offentliga organisationer i länet gör ska ske på sunda villkor där lagar och regler följs. Upphandlade transportörer ska också ta ett socialt ansvar för sina medarbetare, tänka energieffektivt, aktivt arbeta med trafiksäkerheten på sina fordon. Makten för hållbara transporter ligger till stor del hos beställaren, det är därför av stor vikt att Region Örebro län bidrar i det arbetet.

Tågstopp på mindre orter

Kommuner tillsammans med regioner, grannkommuner och länstrafiken planerar och ansvarar för kollektivtrafiken. Idag arbetas det i många kommuner och regioner med effektivisering av kollektivtrafiken och strategiska placeringar av hållplatser och stationer. Att arbeta utifrån dessa aspekter för att nå en hållbar och effektiv kollektivtrafik är ett bra tillvägagångssätt inne i städer och täta områden. Dock uppstår problem om samma strategiska tillvägagångssätt med fokus på befolkningstäthet och reseunderlag följs i mindre orter. Därför behövs andra strategiska tillvägagångssätt när kollektivtrafiken på landsbygden planeras.

Pendlarparkeringar för cykel och bil

Region Örebro län bör tillsammans med länets kommuner utöka antalet pendlarparkeringar för möjligheten att först resa med bil eller cykel, för att sedan åka med den allmänna kollektivtrafiken, ska bli så bra som möjligt. Med pendlarparkeringar för både bil och cykel ökar även attraktiviteten för kollektivtrafiken, det ska vara lätt och smidigt att transportera sig i Örebro län och även att parkera bilen i anslutning till länets tågstationer. En annan del som är viktig är möjligheten att transportera sin cykel på bussen och tåget finns, det i sig skapar ytterligare incitament att resa kollektivt. Att resa med medhavd cykel är både viktigt för studie- och arbetspendling men också för turister som besöker länet, det i sin tur stärker turismnäringen. Det bidrar dessutom till en bättre folkhälsa.

Örebro flygplats

Örebro Airport är viktig för hela länets tillväxt och framtid. Örebroregionen är demografiskt sett Sveriges mittpunkt. Här bor 70% av landets befolkning inom en radie av 30 mil. Flygplatsens strategiska och logistiska toppläge är en av flera faktorer som bidragit till att Örebro Airport idag är Sveriges fjärde största fraktflygplats med två av världens största fraktbolag etablerade här. Flygplatsen hanterar idag ca 20 ton kollin /dag och ca 80

budbilar/tradare levererar varor i ett område som täcker Västervik - Göteborg - Mora Västerås. 99% av leveranserna sker till företag och industrin vilket bidrar till arbetstillfällen och tillväxten i länet. Flygplatsen är inte bara en fraktnod, här finns också Sveriges största underhållsföretag för flygplan.

Regionen och övriga ägare av flygplatsen ska tillsammans med näringslivet söka vägar för att utveckla flygplatsområdet för att öka andra aktörers intresse i flygplatsen med målet att flygplatsens självfinansieringsgrad ska öka. Flygplatsen har också en viktig roll för försvaret och myndigheten för samhällsskydd och beredskap, exempelvis under skogsbränderna så var flygplatsen en central del för brandflygen.

Örebro Airport är relativt nyutnämnd som beredskapsflygplats, vilket är en viktig del i den fortsatta utvecklingen men också ur kris- och beredskapssynpunkt. Försvarsmakten, sjukvården, företag etc är beroende av en väl fungerande flygplats.

Utöver den frakt som flygs till och från flygplatsen finns även passagerarflyg som kommer invånare och företag till del, idag med exempelvis reguljärflyg till London. Idag flyger tre charterbolag från Örebro Airport. Detta ger möjlighet att på olika sätt marknadsföra de turistmål som finns i länet till flera tusen besökande och väntande passagerare.

Flygplatsen är en del av projektet "Grön Flygplats" där regionala flygplatser samverkar för att vara fossilfria 2030 – med målet att bli Sveriges första autonoma flygplats. Projektet Autonom flygplats innefattar flera aktörer med bl.a. KTH, Örebro Universitet och Vinnova som parter involverar en "veriport" dvs en drönarpark för "last-mile"- leverans ut till kund.

Regionen äger tillsammans med Örebro, Kumla och Karlskoga kommun Örebro flygplats. Det är idag den fjärde största fraktflygplatsen i landet och har en strategisk betydelse för näringslivet i länet. Den starka positionen ska bevaras och utvecklas.

Regionstyrelsen får i uppdrag: att verka för att flygplatsen ökar självfinansieringen
Regionstyrelsen får i uppdrag: att verka för att flygplatsen ska klassificeras som beredskapsflygplats

Miljö och klimat

Människan måste vara miljöpolitikens utgångspunkt. Moderaterna vill utveckla samhället så att det värnar den enskildes frihet, medborgarnas trygghet och vårt gemensamma intellektuella och materiella framåtskridande. Vi bär alla ett ansvar för miljö, biologisk mångfald och goda livsbetingelser för kommande generationer. Det är bara vi människor som har möjlighet att ta ansvar för vår planet. Men det ansvaret måste tas med hänsyn till människan och aldrig utifrån föreställningen att människan är något främmande för naturen och miljön.

Alla påverkas av klimatförändringar. Jordens knappa resurser ska delas av fler. Det krävs därför stora förändringar. Nya resurseffektiva affärsmodeller och en ekonomi som bygger på ett kretsloppssamhälle, en cirkulär ekonomi. En cirkulär ekonomi bygger på att återanvända, laga och att betrakta avfall som en resurs. Den strävar efter produkter som är hållbara och återvinningsbara och där icke-förnybara material över tid ersätts med förnybara. RÖL ska verka för ett hållbart samhälle med en ekologisk utveckling genom att bland annat påverka förutsättningarna för förnybar energiproduktion, icke klimatpåverkande utsläpp och miljöanpassade innovationer. Ny teknik och klimatarbete kräver ekonomisk tillväxt

Moderaterna tror på framsteget och att människan har förmågan att lösa de problem vi står inför. Teknisk utveckling och god hushållning kommer att vara avgörande på miljöområdet. Svenska företag är i framkant för nya gröna innovationer, och en god klimatpolitik utgår ifrån och tar vara på den förändringskraft som finns i ett fritt näringsliv. Vi måste vara medvetna om att miljöproblem – och allra tydligast klimatutsläppen – inte bryr sig om regionens gränser. Regionens verksamheter ska sträva efter minskade utsläpp och bidra till en mer hälsosam miljö för människor och djur att vistas i.

Energiförsörjningen är en viktig del där kärnkraft är avgörande för en trygg energiförsörjning över tid. Vattenkraften är minst lika viktig och de småskaliga vattenkraftverken ska värnas. I dagsläget är det få av regionens sjöar, vattendrag och grundvatten som uppnår god status. Det är framför allt påverkan genom övergödning, miljögifter och olika fysiska förändringar, så som vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur, som gör att god status inte uppnås.

Vattenfrågor styrs av EU:s vattendirektiv. I vattendirektivet förbinder sig alla EU-länder att arbeta för bland annat en trygg vattenförsörjning, livskraftiga ekosystem och minskade utsläpp av farliga ämnen. Målet är att alla vattenförekomster i EU ska uppnå god status. I Sverige är det vattenmyndigheterna som ansvarar för arbetet med vattendirektivet och EU:s kvalitetskrav kallas i Sverige för miljökvalitetsnormer.

Översvämning och skyfallsrisk är betydande i region Örebro och med detta blir det även risk för dricksvattenförsörjningen. Det krävs en tydlig styrning och planering av frågorna, effektiva förvaltningsövergripande samarbeten och tydligare ansvarsfördelning inom regionen.

Transporter står för ca 40 % av Örebro läns CO₂ utsläpp. Transportsektorns utsläpp domineras av vägtrafik. För att nå klimatmålen måste CO₂ utsläppen minska, där en övergång till förnyelsebara bränslen är den viktigaste åtgärden. För att medborgarna ska välja andra alternativa färdsätt måste dessa uppfattas som attraktiva och lösa deras transportbehov. I omställningen mot en fossilfri och utsläppsneutral framtid är vätgas en av många viktiga hörnstenar tillsammans med exempelvis biogas och HVO. Vätgas kan relativt enkelt produceras lokalt och har dessutom fördelen att kunna lagras, för att sedan antingen kunna användas som direktverkande energi, eller för framställning av syntetiska drivmedel.

Energiförsörjning

Moderaterna tror på människans förmåga att hitta nya vägar för att lösa komplicerade problem. Vår uppfattning är därför att miljö- och klimatutmaningar inte i första hand ska lösas genom att begränsa människor, utan genom att skapa förutsättningar för lösningar som minskar eller eliminerar de negativa effekterna av mänsklig miljöpåverkan. Samhället står inför stora utmaningar vad gäller elproduktion.

Regional tillväxtnämnd

Mål: Örebro län ska kännetecknas av företagsamhet, innovationer och högre utbildning

Örebro län ska vara ett attraktivt län där människor vill leva och verka och som erbjuder bra möjligheter till boende, utbildning, kommunikationer och sjukvård. Örebro län ska erbjuda ett rikt kulturliv samt ha en positiv attityd till entreprenörskap och de kreativa näringarna. RÖL ska utveckla ett starkt och sammanhållet innovationssystem för att bygga ett långsiktigt hållbart län där teknik, miljö och social sammanhållning är viktiga komponenter. Det finns goda förutsättningar för länet att utvecklas. Dagens globalisering, urbanisering och digitalisering utgör både utmaningar och möjligheter för hela länet. En allt för liten del av länets ekonomi är öppen för fri företagsamhet.

Örebro län växer befolkningsmässigt. Det är positivt med de möjligheter det innebär men det medför också utmaningar när det gäller jobb, bostäder, skola och vård. Det är viktigt med tillväxt, en starkare ekonomi och jobb för en god och hållbar utveckling i länet.

För ett hållbart län är jämlika och jämställda uppväxtvillkor avgörande. För att Örebro län ska vara ett jämställt län där kvinnor och män har samma möjligheter att forma samhället och sina liv krävs en stor samhällslig förändring. Lagstiftning är ett viktigt redskap, men för reell förändring i Örebro län krävs ett strategiskt jämställdhetsarbete.

Entreprenörerna och företagarnas region

Förutsättningarna för en stark ekonomi, fler jobb och minskade klyftor i Örebro län är att fler företag startar och kan växa. Då blir jobben fler och resurserna till välfärden ökar. Nyföretagandet i länet behöver öka och stärkas, det gäller särskilt kvinnors företagande.

RÖL fördelar idag statliga medel riktade till företag, så kallade 1:1 medel. Idag går huvuddelen av dessa medel till investeringstung tillverkande industri. Det behövs ett differentierat näringsliv och därför är det viktigt att även se över andra stöd som kommer tex tjänsteföretag, innovationer inom alla områden och såväl tillämpad som ny forskning till godo.

Regionala tillväxtnämnden får i uppdrag: att utvärdera effekterna av de bidrag nämnden ger i form av företags- och projektstöd

Entreprenörskapsfrämjande satsningar och ett system som stödjer innovation och forskning är nyckeln till en växande ekonomi. RÖL ska fortsätta utveckla samverkan mellan akademi, näringsliv, civilsamhället och det offentliga.

Regionen ska arbeta för ett näringslivsklimat som uppmuntrar till innovationer och skapar förutsättningar för entreprenörskap och företagsamhet bland både kvinnor och män. Det är färre kvinnor än män som startar och driver företag i länet och graden av kvinnors företagande skiljer sig mellan länets kommuner. Nyföretagandet ligger under Sverigesnittet och kvinnors nyföretagande bland de sämsta i landet. Ett jämlikt och jämställt näringsliv stärker såväl Örebro län som dess invånare.

Nyföretagande

För att bättre fånga upp innovativa idéer och entreprenörskap ska den tidiga delen i innovationssystemet stärkas. Det finns flera aktörer i regionen som kan bidra till och uppmuntra nyföretagande och start-ups. Nyföretagarcentrum, Business Region Örebro och privata aktörer m.fl. Intresset för att söka rådgivning hos t.ex. NyföretagarCentrum har ökat de senaste åren. De verkar mot invånarna i hela länet och i flera av Örebros ytterområden, med goda resultat. RÖL ska vara en återkommande medfinansiär till dessa aktörer för att säkerställa att alla länets invånare kan ta del av verksamhetens tjänster.

Mål: Örebro län ska ligga över riksnittet vad gäller nyföretagande avseende både mäns och kvinnors företagande

Tack vare Ung Företagsamhet och dess lokala organisationer har nära hälften av landets gymnasieskolor sedan 2009 gett sina elever möjlighet att driva UF-företag. Av de elever som provat tar ca 15% chansen att fortsätta sitt entreprenörskap och även anställningsbarheten ökar. Från Regionens sida måste vi ta vårt ansvar och stötta Ung Företagsamhet i deras arbete. Det tjänar vi alla på.

Regionala tillväxtnämnden får i uppdrag: att stärka samarbetet med Ung Företagsamhet

En god inställning till företagare och företagande är en avgörande framgångsfaktor för länets utveckling. Detta kräver en bra samordning. Business Region Örebro (BRO) är en plattform för kommunerna och länets företag. BRO ägs av Regionen och länets kommuner.

Regionala tillväxtnämnden får i uppdrag: att utvärdera Business Region Örebros arbete i syfte att säkerställa verksamhetens kvalitet och nytta för kommunerna och för länet

För en stark ekonomi och tillväxt behövs fler växande företag i länet. ALMI företagspartner erbjuder rådgivning och lån, och är en viktig utvecklingspartner till företag som kan och vill växa och utvecklas. Inkubera är bl. a. en viktig byggsten och miljö för omsättning av forskning och spetskunskap till innovationer och företag.

Region Örebro län ska satsa på forskning och innovationer. I länet finns en växande IT-bransch, en stor tillverkningsindustri och företag med unik kunskap inom teknik och avancerad tillverkningsindustri. Det gäller inte minst i Karlskoga med den högteknologiska spetskompetens som finns bland annat inom försvarsindustrin.

För att regionen ska säkra effektiviteten i dessa innovationsstödjande åtaganden som bedrivs är det viktigt att olika instanser inte har överlappande verksamhetsområden. Därför ska aktörer som Inkubera, innovationsslussen, Business Region Örebro och Nyföretagarcentrum samarbeta på områden där har ett gemensamt verksamhetsområde.

Regionala tillväxtnämnden får i uppdrag: att säkerställa att Regionens innovationsstödjande åtaganden samverkar där det är möjligt

Regionala tillväxtnämnden får i uppdrag: att säkerställa att uppföljning och analys görs av Regionens innovationsstödjande verksamhet

Europa och internationalisering

I en allt mer globaliserad värld är det viktigt att RÖL deltar i internationella sammanhang. Konkurrensen om kompetens, arbetskraft och företagande sträcker sig utanför Sveriges gränser. Örebro län ska stå sig stark i den internationella konkurrensen.

EU beslutar dagligen om lagar och regler som får konsekvenser för Örebro län. I Bryssel har RÖL, tillsammans med Dalarna och Gävleborg, ett Bryssel-kontor, Central Sweden, som bevakar regionernas intressen. Regionen deltar också i Assembly of European Regions (AER), samt Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe (CPMR), där erfarenheter utbyts och frågor drivs tillsammans med ett hundratal andra regioner i Europa.

Inom EU finns möjligheten att söka finansiering för olika investeringar. Region Örebro län och dess aktörer måste bli bättre på att söka sådana EU-medel. Kompetensen inom detta område måste öka och möjligheten till hjälp med ansökningsförfarandet för näringslivet måste finnas tillgänglig. också göras tillgänglig för hjälp till näringslivet med ansökningsförfarandet. Konkurrensbeprövade medel innebär att bästa projekt får finansiering oavsett var projektet utförs. Örebro län måste bli bättre på att vinna projektansökningar till dessa program. Region Örebro län behöver sänka nivån av egenfinansieringsgrad och till större del använda och arbeta för den medfinansiering som finns inom EU:s strukturfonder, program och samarbeten. Genom att öka medfinansiering kan vi öka den nivå av medel som kommer in och växla ut delar av det regionbidrag vi lägger på regionalutveckling.

Regionala tillväxtnämnden får i uppdrag: att öka andelen EU-medel i projekt i länet

Landsbygdsutveckling och gröna näringar

Som inköpare av livsmedel kan RÖL verka för öppna landskap i det egna närområdet. Upphandling av livsmedel ska genomföras uppdelat för olika varor eller varugrupper för att möjliggöra för mindre och "smala" leverantörer att bli konkurrenskraftiga alternativ. Uppdelad upphandling ökar möjligheten att leva upp till Regionens miljö- och hållbarhetsprogram genom att ställa miljömässiga och etiska krav samt att kräva att upphandlade animalier producerats i enlighet med svensk djurskyddslagstiftning.

En konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar och bidrar till fler jobb och hållbar tillväxt i hela Örebro län är målet för den regionala handlingsplanen som grundar sig i den nationella livsmedelsstrategin. Handlingsplanen *Mat för hälsa och hållbarhet* anger gemensam färdriktning för hur länet ska tillvarata branschens utvecklings- och tillväxtpotential. Dagens klimatutmaningar innebär möjligheter för näringslivet att utveckla och erbjuda klimatsmarta lösningar. Den gröna omställningen innebär nya marknadsmöjligheter även i Örebro län. De gröna näringarna kan bland annat förse värmeverk och värmekraftverk i närområdet med förnybart bränsle.

Integration, utbildning och kompetensförsörjning

Örebro län är svagt när det gäller matchning på den regionala arbetsmarknaden. Därför måste multikompetens, yrkesväxling och vidareutbildning stärkas. Det ska vara möjligt att "lära hela livet", att byta yrke eller stärka sin kompetens. RÖL ska arbeta för att förbättra förutsättningarna för personer som står långt från arbetsmarknaden att komma i arbete och att tillvarata och bygga på kunskaper och erfarenheter. Förbättrad validering för de med

utbildningar från andra länder och språkkunskap är nyckeln för att komma in i sysselsättning.

Länets kommuner har ansvaret för att höja kvaliteten och förbättra resultaten i grund- och gymnasieskolorna. Goda utbildningsresultat är en förutsättning för att kompetensnivån i länet höjs. RÖL ska samverka med länets kommuner via det Regionala samverkansrådet. En fortsatt satsning på Vård- och Teknikcollege och fler yrkeshögskoleutbildningar är viktigt för länets fortsatta utveckling liksom uppmuntran att bryta normtänkandet avseende yrkesval.

Folkhögskolorna

RÖL är huvudman för två folkhögskolor, Kävesta och Fellingsbro. Övriga folkhögskolor i länet drivs av andra aktörer. Region Örebro län ska avsäga sig sitt huvudmannaskap för Kävesta och Fellingsbro och istället låta andra aktörer få möjligheten att driva och utveckla folkhögskolorna.

Regionala tillväxtnämnden får i uppdrag: att överlåta ägande och drift av de två folkhögskolor som Region Örebro län idag är huvudman för till extern aktör

Civila sektorn

Social ekonomi syftar till att de som hamnat utanför ordinarie arbetsmarknad eller ”mellan stolarna” hos Arbetsförmedling, Försäkringskassan och socialtjänsten inkluderas i meningsfull verksamhet och får stöd som leder till egenförsörjning, ger egenmakt, självkänsla och egenvärde. Det är därför angeläget att RÖL stödjer arbetet med social ekonomi och sociala innovationer samt aktörer som Finsam för att motverka socialt utanförskap. Färre sjukskrivningar och minskat beroende av försörjningsstöd är bra för både den enskilde människan och för samhällsekonomin. RÖL ska även fortsättningsvis stödja samarbetet mellan Coompanion, Finsam och Länsbyggerådet.

Regionala tillväxtnämnden får i uppdrag: att stödja arbetet med social ekonomi och stöd för en väg tillbaka

Besöksnäring

En av de näringar som utvecklats mycket är upplevelseindustrin som är starkt kopplad till turism. Örebro län är rikt på natur- och kulturmiljöer som erbjuder möjligheter till upplevelser och rekreation. I turismsammanhang är det också viktigt att lyfta verksamheter som genom sin särprägel kan ha dragningskraft på besökare utifrån.

Det arbetet som gjorts med Restauranghögskolan i Grythyttan av bl.a. Carl Jan Granqvist har resulterat i ett varumärke med akademisk status. Detta riskerar länet gå miste om ifall särprägel med lokaliseringen i Grythyttan inte utnyttjas.

Naturturismen ökar länets nationella och internationella attraktionskraft och synlighet och lockar resenärer från hela världen. Inom länet finns goda förutsättningar för att utveckla och stärka naturturismen och se skogen och vatten som en resurs för att öka nyföretagandet.

Besöksnäringen och naturturismen är lämpad för ett utvecklingsarbete i samverkan med den gröna näringen och måltidsbranschen. Förutsättningarna för en expansion inom

branscherna ska förstärkas genom en regional strategi för besöksnäring. Närproducerad mat och dryck är något som tilltalar många och som kan stärka både näringslivet och turismen i länet. I vårt län har vi flera lokala producenter av öl och vin att vara stolta över. En statlig utredning från 2010 (SOU 2010:98) har visat att gårdsförsäljning inte skulle ha några negativa konsekvenser för folkhälsan, utan stället skulle vara en möjlighet att stärka näringslivet och turismen. Moderaterna vill att Region Örebro län söker ett särskilt tillstånd hos regeringen för att under en försöksperiod prova gårdsförsäljning.

Regionala tillväxtnämnden får i uppdrag: att kartlägga tillgängligheten i länets besöksnäring

Regionala tillväxtnämnden får i uppdrag: att medverka i arbetet för att säkra Restauranghögskolan i Grythyttan

Regionala tillväxtnämnden får i uppdrag: att se till att Region Örebro län söker särskilt tillstånd hos regeringen för att under en försöksperiod prova gårdsförsäljning

Kulturnämnd

Kultur – ett kitt i samhället

Kultur är något som kopplar samman människor. Kultur får oss att se längre och mer, det gör att vi vidgar våra perspektiv. Kulturopplevelser får oss må bra. Att gå en lång promenad i skogen, att gå på teater, att dansa eller att se på dans, att måla eller att titta på en vacker tavla eller se en vacker solnedgång, allt sådan får oss människor att må bättre och att läka fortare. Kulturen visar på att människan är mer än bara en maskin. Kultur är ett arv som kopplar samman det gamla Sverige med den nya och moderna Sverige, den bron är därför väldigt viktig att ta tillvara.

Kultur för ett attraktivt och levande län

Om regionen ska utvecklas och växa är kulturen central. Inriktningen för den regionala kultur-verksamheten anges i den Regionala kulturplanen. Kulturplanen ska beakta jämställdhet samt prioritera barn och unga. Kulturen behöver leva i hela länet. Alla invånare oberoende var i länet man bor måste kunna ta del av regionens kulturutbud. Där krävs en balans mellan att kunna resa enkelt för att uppleva kultur, men även att kulturen både digitalt och fysiskt tar sig ut till alla delar av länet. Tillgängligheten är en demokratifråga.

Kulturen ska inte bara vara inkluderande oavsett var i länet man bor, den bör också vara inkluderande för människor med särskilda behov. Kulturen måste vara tillgänglig även för personer med funktionsnedsättning, både som utövare och mottagare av kultur. Även detta är en demokratifråga.

Verksamheten ska regelbundet följas upp utifrån dessa aspekter. Det fortsatta arbetet inom ramen för samverkansmodellen förutsätter en kraftsamling i samverkan mellan länets kulturaktörer. De etablerade kulturinstitutionerna utgör en grund och plattform för att bära och förnya utvecklingsprojekt inom kultursektorn. Samarbete mellan kulturinstitutionerna, entreprenörer och andra aktörer ska uppmuntras. Det är därför viktigt att uppmuntra dessa institutioner att fundera över på vilket sätt de kan bidra med tillväxt i vårt län. Det är viktigt att kulturutövare inte fastnar i gamla fotspår om utveckling ska vara möjlig. Det finns stora möjligheter för kulturutövare och kulturföretag att samarbeta och hitta samarbeten med mer traditionella företag inom regionen. Det finns väldigt många fina lokaler som kan användas mer effektivt om vi samordnar och arbetar tillsammans.

Kultur på hög nivå

Mål: Det finns ett rikt kulturliv i hela länet.

De regionala kulturinstitutionerna har ett mångfasetterat uppdrag och ska erbjuda länets invånare kultur av hög kvalitet. Region Örebro Län (RÖL) har ett ansvar att tillsammans med kulturinstitutionerna säkra kulturens framtid. Här krävs en större grad av självfinansiering. För att kunna vara oberoende och fri behöver institutionerna ansvara för största delen av sin egen finansiering.

Örebro slott är en viktig tillgång som lockande resmål i vårt län. RÖL ska skapa förutsättningar för Läns museet att utveckla slottsutställningen för att ytterligare stärka besöksattraktionen.

Alfred Nobels Björkborn är en viktig del i länets industri- och kulturarv och har stor potential att bidra till besöksnäringen i hela länet.

Örebro läns museum har begränsade resurser i en nationell jämförelse, både generellt och vad avser möjligheten att visa konst. Likväl är det viktigt att Läns museet uppfyller en för länet central roll i bild- och formsammanhang. En diskussion behöver föras med Örebro kommun om muséets roll och uppdrag i syfte att stärka det kommunala engagemanget.

Kultur- och fritidsnämnden får i uppdrag: att öka det kommunala engagemanget i Örebro läns museum.

Länsmusiken som ägs av Örebro kommun och Region Örebro län producerar, utvecklar och stödjer professionell musik. Verksamheten utgår från **Örebro konserthus** men inkluderar också kreativa samarbeten för att gynna länets musikaliska kulturutbud som helhet.

Örebro länsteater ägs gemensamt av Region Örebro län och Örebro kommun. Örebro länsteater har två scener i Örebro, Örebro teater och Nya China, men uppdraget inkluderar konstnärlig närvaro i hela länet.

Alla dessa kulturinstitutioner är betydande för vår region och därför behövs tydlig redovisning och uppföljning av verksamheterna.

Kultur – en arena för folkbildning

Regionens bibliotek har en viktig del i regionens folkbildning, därför är det viktigt att de når brett. Ett nutida bibliotek är inte längre bara böcker och därför måste den digitala utvecklingen gå framåt på dessa områden. Att använda sig av digital teknik kan även hjälpa till i arbetet att nå hela regionen.

Folkbildningen har en stor betydelse som kulturspridare. Studieförbunden är den i särklass största kulturarrangören med många arrangemang, ofta genomförda tillsammans med föreningslivet. Demokratikriteriet är väldigt viktigt att ta i beaktande vad gäller dessa verksamheter. En viktig poäng med studieförbunden är att de ska verka för gemenskap och inte splittring, därför är det viktigt att förbunden inte har etniska förtecken utan är öppna för alla. Den verksamhet som bedrivs inom folkbildningen främjar i allra högsta grad folkhälsan. Det egna frivilliga skapandet skapar egenvärde, självkänsla och välmående. Det motverkar dessutom isolering och utanförskap. RÖL tilldelar det civila samhället bidrag för 1–3-åriga projekt inom kultursektorn. Det civila samhället utgör en viktig arena där ideella föreningar, nätverk, stiftelser med flera kan bidra till kulturutbudet. Regionens projektstöd ska i möjligaste mån komma alla kommuner till del.

Kultur – för ett blomstrande föreningsliv

Länets olika föreningar är viktiga. Allt från politiska ungdomsförbund, idrottsföreningar, ungdomsorganisationer, kulturföreningar och mycket annat. I ett samhälle är dessa frivilliga krafter en nyckel för att människor ska finna mening i tillvaron. Små gemenskaper är en fundamental pusselbit i ett lyckat samhällsbyggande. För många av dessa föreningar är stödet från RÖL viktigt, men föreningarna själva behöver också fundera på hur de kan bli mer självfinansierade. Detta ökar föreningarnas demokrati och oberoende. Det är viktigt att de föreningsbidrag som RÖL delar ut kontinuerligt följs upp och utvärderas.

Länets föreningar kan bidra på många olika sätt. Föreningsgemenskap bör bidra till integration och jämställdhet. Länets föreningar ska inte bidra till segregering. Föreningar som bygger på etnicitet ska därför inte tilldelas bidrag. De föreningar som specifikt arbetar med ungdomar ska ha en policy för ANDT (alkohol, narkotika, doping och tobak).

Kultur- och fritidsnämnden får i uppdrag: att utvärdera effekten av de olika stöden och att mottagarna uppfyller regelverkens krav.

Kultur- och fritidsnämnden får i uppdrag: att se över regelverken och säkerställa att de ställer relevanta krav på verksamhet, deltagande och demokrati.

Gemensam nämnd för företagshälsovård samt tolk- och översättarservice

Den gemensamma nämnden för företagshälsovård samt tolk- och översättarservice har det övergripande ansvaret för det arbete som förvaltningen Företagshälsa och tolkförmedling bedriver. Det sker gemensamt för Region Örebro län, Örebro kommun, Kumla kommun, Hallsbergs kommun, Lindesbergs kommun, Laxå kommun, Ljusnarsbergs kommun, Lekebergs kommun och Nora kommun. Förvaltningen består av två verksamheter, dels Regionhälsan som avser företagshälsa och dels Tolk- och översättarservice som avser språktolkning och översättningar. Syftet är att tillhandahålla relevanta tjänster till anslutna kundorganisationer och bidra till att skapa goda förutsättningar för gott arbetsmiljöarbete samt underlätta kommunikation där gemensamt språk saknas.

Tolk- och översättarservice

Vid lättare tolkning bör möjligheten att använda översättningsprogram ses över. Vid tolkuppdrag som inte kräver platstolkning ska alltid distanstolkning erbjudas som första alternativ. För att få tillgång till platstolkning ska alltid särskilda skäl eller lagkrav ligga till grund för att få detta beviljat. Genom utökad användning av distanstolkning minskar resor och restid för tolkarna, vilket innebär att en större del av arbetstiden kan ägnas åt faktisk tolkning. Samtidigt ökar tillgängligheten och det blir lättare att snabbt få tolkhjälp om sådan behövs.

Gemensamma nämnden för företagshälsovård samt tolk- och översättarservice får i uppdrag: att utveckla skärmtolkning samt aktiv telefontolkning för att öka tillgängligheten och samtidigt minska resor och restid

Gemensamma nämnden för företagshälsovård samt tolk- och översättarservice får i uppdrag att: följa utvecklingen inom AI-tolkning samt implementering av detta när tekniken tillåter

Företagshälsovård

Mål: Regionhälsan ska erbjuda tjänster och verksamheter som är konkurrenskraftiga

Genom att satsa mer på förebyggande arbete har företagshälsovården möjlighet att bidra till minskad sjukfrånvaro i medlemskommunerna och skapa attraktivare arbetsplatser genom att erbjuda en bra arbetsmiljö.

Företagshälsan medlemmar har över 30 000 anställda vilket gör att man har möjlighet att påverka den allmänna hälsan positivt, såväl den fysiska som den psykiska, hos personalen med liten eller ingen kostnad. Företagshälsovården kan kommunicera de goda effekterna med fysiska aktiviteter och bra kost till över 30 000 ambassadörer vilket även kan ha positiv effekt på hälsan hos övriga kommuninnevånare i medlemskommunerna.

Gemensamma nämnden för företagshälsovård samt tolk- och översättarservice får i uppdrag: att aktivt arbeta för att minska sjukfrånvaron

Gemensamma nämnden för företagshälsovård samt tolk- och översättarservice får i uppdrag: att ta fram adekvata mätetal för konkurrenskraften hos nämndens verksamheter

Patientnämnd

Mål: Nämndens rapporter är kända och används i verksamhets- och kvalitetsutvecklingen i hälso- och sjukvården och tandvården.

Till patientnämnden kan länets invånare vända sig för att lämna synpunkter och klagomål gällande:

- Hälso- och sjukvård i Region Örebro län
- Hälso- och sjukvård i Örebro läns kommuner
- Hälso- och sjukvård som utförs av privata vårdgivare enligt avtal med Region Örebro län eller någon av länets kommuner
- Folktandvården eller annan tandvård som helt eller delvis finansieras av Region Örebro län
- Den kommunala elevhälsans medicinska insatser

Patientnämndens uppgift är att hjälpa både patienter och närstående att föra fram synpunkter och klagomål till vårdgivaren och att se till att vårdgivaren besvarar dessa. Patientnämnden kan också hjälpa medborgare att få information som behövs för att ta till vara medborgarens intressen i vården.

Det åligger patientnämnden att särskilt beakta barnens bästa om patienten är barn. Verksamheten har utvecklat arbetssätt för hur synpunkter och klagomål på vården ska tas omhand och hur barnets bästa ska beaktas.

Patientnämnden gör ingen bedömning av klagomålet och tar inte ställning till om vårdgivaren har begått fel. Patientnämnden utser också stödpersoner till patienter som vårdas enligt tvångsvårdslagstiftning. Patientnämndens kansli tar fram rapporter om patientens synpunkter och klagomål på vården. Nämndens rapporter utgör ett viktigt underlag i arbetet med att stödja, kvalitetsutveckla och förbättra hälso- och sjukvården.

Ekonomi

Samhällsekonomiska förutsättningar

Fram till februari i år redovisade SKRs (Sveriges Kommuner och Regioner) en optimistisk bild över världsekonomiernas utveckling, med tillväxt och en tydlig återhämtning efter pandemins effekter. Kort därefter har världsbilden påverkats av Rysslands invasionskrig i Ukraina med påföljande flyktingvåg ut i Europa. Vid ett seminarium den 23 mars belyste SKR ett antal faktorer i ekonomin som blir effekter av kriget. Ryssland är en stor leverantör av energi och står för 10 procent av Europas gasförsörjning. Landet exporterar även ett antal insatsvaror, som metaller. Ryssland och Ukraina gemensamt står för en tredjedel av världens spannmålsförsörjning och avsaknaden av leveranser kommer att ge stora effekter i bland annat Afrika. Ukraina levererar neongas och palladium, vilka båda är ämnen som finns i begränsad mängd idag. Allt detta leder kortsiktigt till prisökningar och ger effekt på inflationen. Inflationstakten enligt KPIF (Konsumentprisindex med fast ränta), det vill säga förändringen från samma månad föregående år, var 6,1 procent i mars 2022.

För regionerna kommer de ökade priserna på bränsle till kollektivtrafiken och livsmedel att ge direkt avtryck i ökade kostnader. Mottagandet av flyktingar kommer också att innebära påverkan på verksamheten med medföljande kostnader för upprättande av informationsinsatser, hälsoundersökningar, vaccinationer och vård som inte kan anstå. Eftersom staten har kostnadsansvar för flyktingmottagande är avsikten att regionerna kompenseras för sina kostnader.

Konjunkturinstitutet lämnade den 30 mars en bild av konjunkturläget där antagandet var att 200 000 ukrainska flyktingar kommer till Sverige i år, vilket medför stora ökningar av de offentliga konsumtionsutgifterna. De offentliga finanserna är dock starka och påverkas inte nämnvärt på kort sikt av flyktingmottagandet. BNP-tillväxten påverkas inte heller särskilt mycket av den uppkomna situationen. Hushållens köpkraft urholkas visserligen av den höga inflationen, men utfasningen av pandemirestriktionerna bidrar till att hushållen tar av sitt höga sparande och ökar konsumtionen ändå, om än i långsam takt. Den svenska ekonomin går in i en mild högkonjunktur i slutet av 2022. Den höga inflationen och det växande resursutnyttjandet i ekonomin gör att Riksbanken överger nollräntepolitiken. En första höjning av reporäntan gjordes per den 4 maj med 0,25 procentenheter.

Befolkningsprognos

Den 13 april presenterade SCB (Statistiska Centralbyrån) en befolkningsprognos för åren 2022–2070. Framskrivningen är gjord med förbehåll för osäkerheten kring asylinvandringen på grund av kriget i Ukraina. SCB har gjort fem olika scenarion. Befolkningsökningen är inte jämn i alla åldrar och befolkningen ökar mest i de äldre åldrarna. I framskrivningen antas en fortsatt ökande livslängd. Under hela perioden beräknas fler födas än avlida, men de närmaste åren antas födda barn per kvinna att minska. Ökningen för riket beräknas till 0,5-0,6 procent per år för de närmaste åren. Örebro läns befolkning ökade med 0,4 procent 2021, vilket var i samma nivå som året innan. Tidigare år har ökningstakten uppgått till ungefär en procent per år.

Regionsektorns resultat 2021

Verksamhetens resultat för regionerna uppgick till 14 miljarder kronor för 2021, vilket var 8 miljarder lägre än 2020. Skatteintäkterna uppgick till 290 miljarder kronor 2021, vilket var en ökning med 6 procent jämfört med föregående år. Generella statsbidrag och utjämning låg på samma nivå som 2020. Verksamhetens intäkter ökade med 13 procent, från 89 miljarder kronor 2020 till 101 miljarder

kronor 2021. Verksamhetens kostnader ökade med 33 miljarder kronor, vilket motsvarar en ökning på 8 procent mot 2020. Endast två regioner redovisar ett negativt verksamhetens resultat.

Trots ett minskat verksamhetsresultat redovisade regionerna ett fortsatt starkt resultat efter finansiella poster på 22 miljarder kronor. Resultatnivån var 3 miljarder högre än 2020. Endast en region uppvisar ett negativt resultat efter finansiella poster. (Källa: SCB).

Budget för 2023 samt plan för 2024 och 2025

Allmänna förutsättningar

Resultatbudgeten baseras på ekonomiskt utfall till och med 2021 samt SKRs prognos för skatteunderlag och löne- och prisindex från april 2022. Resultatbudgeten är uppdaterad utifrån dessa förutsättningar vad gäller uppräknig av skatter, generella bidrag samt löne- och prisuppräknig.

Resultatbudgeten omfattar de ekonomiska effekterna av tidigare beslutade särskilda satsningar samt utnyttjande av 2022 års planeringsreserv. En planeringsreserv finns för respektive år för att kunna möta tillfälliga resultatsvängningar. I de regiongemensamma posterna finns kostnader för pensioner, vilka har beräknats utifrån Skandias prognos per 30 mars. Skandias prognos innefattar de nu kända effekterna av en övergång till nytt pensionsavtal A-KAP KR från 2023.

Finansnettot är kalkylerat från att investeringar för externa hyresgäster görs med upplåning och en gällande avkastning om fem procent på placerade medel och bygger på att finansiella intäkter, det vill säga realiserade värdeökningar i pensionsmedelsportföljen, motsvarar finansiell kostnad för pensionsskulden respektive år. Mellanskillnaden mellan den beräknade totala avkastningen och det som räknats in i resultaträkningen redovisas som orealiserade värdeförändringar i resultatalkylen. Dessa ska inte räknas in i balanskravsresultatet.

Resultatalkylen förutsätter att nämnderna har en ekonomi i balans för samtliga år.

Skattesats

Skattesatsen är oförändrad, 11,55 kronor, för Region Örebro län år 2023.

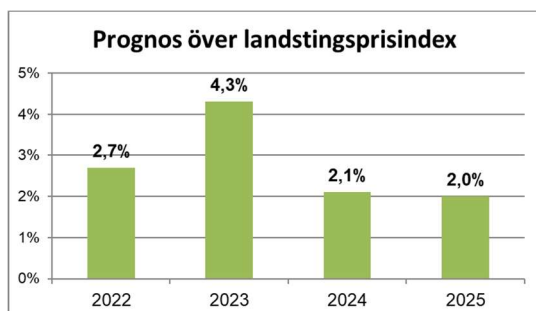
Skatteintäkter, generella bidrag och specialdestinerade statsbidrag

SKR har lämnat planeringsförutsättningar för regionerna för åren 2022-2024. Skatteintäkterna beräknas 2023 till 8 422 miljoner kronor, vilket är 488 miljoner kronor högre än budget 2022. Generella statsbidrag och utjämningsavgiften beräknas till 2 948 miljoner kronor, vilket är en minskning med 85 miljoner kronor från budget 2022. I förändringen ingår ännu ingen justering av statsbidraget för läkemedelsförmånen. När beloppet för 2023 är känt beslutar regionstyrelsen om tilläggsbudgetering av statsbidraget för läkemedelsförmånen samt fördelning till berörda nämnder. En preliminär beräkning av statsbidragets höjning 2023 ligger för närvarande på 32 miljoner kronor. Specialdestinerade statsbidrag som är kopplade till befintliga överenskommelser mellan staten och SKR redovisas på respektive berörd nämnd. I det fall nya eller utökade statsbidrag beslutas efter att regionfullmäktiges budget har fastställts ska regionstyrelsen fatta beslut om vilka nämnder som får ta del av statsbidraget.

Bedömd prisutveckling i sektorn

I löne- och prisindex (LPIK) ger SKR sin bedömning av regionsektorns prisutveckling. LPIK baseras på SKR:s ekonomiska antaganden och ändras i takt med nya bedömningar av samhällsekonomin. I indexet ingår inga volymförändringar. SKR har per april reviderat upp sin bedömning av indexutvecklingen, dels till följd av en stigande inflation och dels till följd av ökade kostnader för pensioner till följd av nytt avtal. LPIK inklusive läkemedelspriser beräknades per april 2022 till 4,3 procent för 2023, 2,1 procent för 2024 och 2,0 procent för 2025.

Ramar till styrelse och nämnder

Ramarna till styrelse och samtliga nämnder räknas upp med LPIK inklusive läkemedel minus 0,5%.

Det innebär att samtliga verksamheter åläggs ett löpande effektiviseringskrav om 0,5 %.

Uppräkningen för 2023 uppgår till totalt 402 miljoner kronor. Därutöver ska kompensation för ökade läkemedelskostnader delas ut till verksamheten i samma nivå som Region Örebro län erhåller ökade statsbidrag för läkemedel inom förmånen.

Särskilda prioriteringar

För år 2023 görs nya satsningar om totalt 180 miljoner kronor inom nedanstående områden.

Särskilda satsningar 2023	Milj. kr
Satsning på bättre arbetsmiljö och villkor	-50
Medarbetarsatsning specifikt intensivvård	-10
Stärkt primärvård	-40
Stärkt spec. vård och korta köerna	-50
Psykiatri barn och unga	-10
Akutsjukvård	-5
Ambulanssjukvård	-10
Äldres hälsa	-5

Regionstyrelsens planeringsreserv

En reserv behövs för att kunna möta eventuella uteblivna intäkter eller tillkommande kostnader som uppstår under året. För nästa år budgeteras en planeringsreserv på 30 miljoner kronor, vilken styrelsen kan besluta om att disponera.

Årets resultat

Utifrån ovanstående förutsättningar uppgår balanskravsresultatet till 177 miljoner kronor år 2023, 270 miljoner 2024 och 402 miljoner kronor år 2025. Region Örebro läns verksamhetsplan med budget uppfyller därmed balanskravet. Med dessa resultat kommer soliditeten att förbättras under planperioden för att uppgå till -1 procent år 2025. Målsättningen för Region Örebro län är att uppnå en positiv soliditet år 2030. Inklusivt budgeterade realiserade värdeökningar på finansiella tillgångar uppgår resultatet till 100 miljoner kronor år 2023. Två procent av skatter och statsbidrag för 2022 beräknas till 227 miljoner kronor.

Investeringar i anläggningstillgångar

För 2023 är investeringsramarna beräknade till 809 miljoner kronor.

Nämnd	Immateriella	Fastigheter	MT	IT	Övriga invest	Totalt
Regionstyrelsen	14,4	4,6			10,0	29,0
Hälso och sjukvårdsnämnden		86,6	207,6		70,0	364,2
Folktandvårdsnämnden		5,2	10,7		8,0	23,9
Forskningsnämnden			11,8		2,0	13,8
Servicenämnden		224,3		97,0	15,0	336,3
Samhällsbyggnadsnämnden					13,0	13,0
Regional tillväxtnämnd		1,8			2,0	3,8
Gem nämnden företagshälsa tolkförmedl					0,2	0,2
Externa hyresgäster		25,0				25,0
SUMMA	14,4	347,5	230,1	97,0	120,2	809,2

Finansiering av investeringar

Utgångspunkten i Region Örebro läns strategi för finansiering av investeringar är att de över tid ska ske med egna medel. Lånefinansiering får endast förekomma vid mycket höga investeringsnivåer eller för finansiering av fastigheter med externa hyresgäster.

I de fall en fastighet med externa hyresgäster finansieras med externa lån ska finansieringskostnaden via hyran betalas av den externa hyresgästen. Huvudregeln för investeringar för eget bruk är att de över tid ska finansieras med avskrivningar och årets resultat, det vill säga egenfinansieras.

Om ytterligare likviditetsbehov ändå uppstår, trots att hittills redovisade finansieringskällor använts, ska regionen i första hand använda tillgängliga medel i likviditetsfonden, som för närvarande uppgår till 400 miljoner kronor. I andra hand ska finansiering ske genom långfristig upplåning eller att kortfristig använda checkräkningskrediten. Val av upplåningsalternativ beror på hur lång period som likviditetsbehovet bedöms finnas samt ränteläge.

För att säkerställa att regionen under 2023 har en tillfredsställande betalningsberedskap beslutas följande:

1. Externt långfristigt lån upphandlas motsvarande för finansiering av investeringar i fastigheter med externa hyresgäster. För 2023 uppgår den summan till 25 miljoner kronor och avser Campus etapp 3.
2. Regionens checkräkningskredit uppgår fortsatt till 1 000 miljoner kronor.
3. Investeringsnivån budgeteras 2023 till 809 miljoner kronor, varav 25 miljoner kronor i fastigheter med extern hyresgäst. Mot bakgrund av den budgeterade avskrivnings- och resultatnivån medför det en möjlighet till extern upplåning för egna lokaler med upp till 146 miljoner kronor utöver hittills beslutad låneram och för investeringar i lokaler för externa hyresgäster med 25 miljoner kronor.

Sammantaget innebär det att regionens upplåningsram för 2023, inklusive lån för externt utlyrda investeringar, utökas med 171 miljoner kronor till 3 045 miljoner kronor.

Regionens skuldportfölj förvaltas så att regionen kan amortera låneskulden i takt med avskrivningarna på de belånade fastigheterna, över tid cirka 70 miljoner kronor per år.

Utlåning och borgensåtagande för andra juridiska personer

Region Örebro län har lämnat långfristigt lån till dotterbolaget Region Örebro läns förvaltnings AB om 182 miljoner kronor. Därutöver lämnas ett lån till Svenskt Ambulansflyg om 4 miljoner kronor och Arkiv Centrum om knappt 1 miljon kronor.

Region Örebro län har lämnat långfristigt lån till dotterbolaget Region Örebro läns förvaltnings AB om 182 miljoner kronor. Därutöver lämnas ett lån till Svenskt Ambulansflyg om 20 miljoner kronor och Arkiv Centrum om knappt 0,6 miljoner kronor.

Borgensåtagandena för andra juridiska personer, det vill säga utnyttjade borgensbelopp, uppgår till 2 114 miljoner kronor vid årsskiftet 2021, varav den största är Länsgården Fastigheter AB om 1 300 miljoner kronor. Totalt har Region Örebro län en beviljad borgen för lån till Länsgården Fastigheter AB om 2 716 miljoner kronor. För Svealandstrafiken AB:s investeringar i fordon lämnar Region Örebro

län en borgen om 600 miljoner kronor, vilken vid årsskiftet nyttjades om 345 miljoner kronor. Svealandstrafiken planerar för ytterligare investeringar i framförallt elfordon närmsta tiden så utnyttjad borgen kommer att öka kommande år. Övriga större borgensåtaganden avser solidarisk borgen för AB Transitio om 359 miljoner kronor avseende finansiering av spårfordon samt borgen för Örebro Läns Flygplats AB som nyttjas till 83 miljoner kronor.

Kreditlimiter för bolag som den 1 januari 2023 ingår i regionens koncernkontosystem uppgår till:

	(mnkr)
Länstrafiken Örebro AB	0
Scantec AB	5
Länsgården Fastigheter AB	10
Region Örebro läns förvaltnings AB	0

Region Örebro län debiterar en borgensavgift i de fall borgen för lån lämnas till hel- eller delägt bolag som bedriver verksamhet på en konkurrensutsatt marknad. Borgensavgifter gäller från 2023 enligt följande:

Länsgården Fastigheter AB	0,40%
Örebro läns flygplats AB*	0,35%
Svealandstrafiken AB	0,40%
Scantec AB	0,40%

*) samordnad med Örebro kommun

Pensionsmedelsportfölj

Pensionsskulden i balansräkningen prognostiseras öka kommande år till följd av att vissa grupper anställda fortsatt har ett intjänande av förmånsbestämd ålderspension samtidigt som inflationen innebär att pensionsskulden räknas upp. Storleken på pensionsskulden påverkas även av nivån på diskonteringsräntan (RIPS-räntan) som fastställs årligen av SKR. En låg diskonteringsränta medför en högre pensionsskuld och tvärtom. Pensionsskulden diskonteras med en långsiktig realränta som idag är högre än vad den historiska realräntan varit senaste åren. För närvarande bedöms RIPS-räntan, trots att den är satt till 1,0 procent, vara hög och således innebära en för lågt värderad pensionsskuld. Mot bakgrund av nuvarande sannolikt låga värdering av pensionsskulden (hög RIPS-ränta) är bedömningen att kapitalet i pensionsmedelsportföljen behöver vara större än pensionsskulden. Detta för att säkerställa att pensionsmedelsportföljen i framtiden matchar skuldjusteringar till följd av variationer i inflation, diskonteringsränta och livslängdsantaganden. Utifrån det bedöms en målsättning för skuldtäckningsgrad vara 120 procent.

För 2023 placeras medel i pensionsmedelsportföljen motsvarande årets intjänade pensionsskuld (normal avsättning) plus en överavsättning om 100 miljoner kronor, totalt 425 miljoner kronor. Med den extra avsättningen på 100 miljoner kronor har medel placerats motsvarande det belopp som återlånades åren 2017 till 2020.

Kommande år placeras medel i pensionsmedelsportföljen motsvarande årets intjänade pensionsförpliktelse, till dess 120 procents skuldtäckning föreligger.

Sedan 2010 har Region Örebro län, Region Sörmland och Region Västmanland samarbetat inom finansområdet. Tillsammans strävar organisationerna efter att vara ansvarsfulla investerare som placerar kapitalet hållbart. Arbetet kring hållbara placeringar är en central del inom samarbetet vilket har lett till en utvecklad syn och kontroll över etiska, hållbara och ansvarsfulla placeringar.

Varje år genomförs en koldioxidscreening av kapitalportföljen i syfte att belysa den klimatpåverkan som kapitalportföljen genererar. De senaste årens mätningar visar att kapitalportföljen har ett lägre koldioxidavtryck än jämförelseindex.

Känslighetsanalys

En känslighetsanalys är ett sätt att visa hur olika förändringar i Region Örebro läns omvärld påverkar organisationen finansiellt och kan utgöra ett underlag till bedömningar och beslut. I nedanstående tabell redovisas hur ett antal händelser påverkar regionorganisationens ekonomi:

Känslighetsanalys	Kostnader/intäkter (mnkr)
Löneförändring 1 procent	± 73
Förändring av övriga driftskostnader 1 procent	± 58
Förändring av skatteunderlaget med 1 procent	± 73
10 öre förändrad utdebitering	± 68

1.1.1 Riktlinjer för god ekonomisk hushållning och resultatutjämningsreserv

I och med beslutet om verksamhetsplan med budget beslutar regionfullmäktige om följande riktlinjer för god ekonomisk hushållning.

Målet för Region Örebro läns ekonomiska politik är att skapa en långsiktig, stark ekonomi samt uppnå en verksamhetsmässig och finansiell, god hushållning.

Grundtanken med god ekonomisk hushållning i Region Örebro län är att varje generation av länets invånare ska bära kostnaderna för den service som de själva beslutar om och drar nytta av samt att gjorda investeringar ska kunna ersättas. Det medför att god ekonomisk hushållning idag är en förutsättning för att också i framtiden bedriva och utveckla en bra verksamhet för länets invånare.

En långsiktig stark ekonomi omfattar att ha reserver som klarar anpassningar från högkonjunktur till lågkonjunktur utan drastiska åtgärder. Det krävs därför mer än nollresultat för att finansiera verksamheterna över tid. Över mandatperioden ska utvecklingen av Region Örebro läns resultat, tillgångar och skulder resultera i att soliditeten (inklusive samtliga pensionsförpliktelser) som uppgick till -5 procent i bokslutet 2021 blir positiv senast 2030.

Region Örebro läns intäkter i form av skatter och statsbidrag utgör den ekonomiska ramen för omfattningen på den verksamhet som regionorganisationen kan erbjuda till länets invånare. Därför är det av största vikt att respektive verksamhets omfattning anpassas efter de ekonomiska ramarna och redovisar ett resultat varje år som är noll eller större. Den ekonomiska styrningen av verksamhetens omfattning innebär även att varje verksamhet ska ta hänsyn till, och inom befintlig ram, finansiera förändrade avskrivningskostnader till följd av beslutade investeringar.

Region Örebro län ska använda tillgängliga resurser på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt. Det innebär att verksamhet bedrivs på rätt sätt, med rätt insatta resurser och vid rätt tidpunkt. Detta gäller oavsett om verksamheten bedrivs i regionorganisationens regi eller av privata entreprenörer.

För att uppfylla kravet på god ekonomisk hushållning ska huvuddelen av finansiella och verksamhetsmässiga mål vara uppfyllda. Vid bedömningen om kraven på god ekonomisk hushållning har uppfyllts ska årets resursutnyttjande ställas mot verksamheternas övergripande måloppfyllelse.

I verksamhetsplan för 2021 har fullmäktige fastställt riktlinje för resultatutjämningsreserv

Finansiella mål och uppdrag

Mål: Region Örebro län bedriver verksamhet med hög effektivitet och hög produktivitet.

Region Örebro län ska redovisa resultat som motsvarar minst 100 mnkr varje år (balanskravsresultat)

Styrelsen och nämnderna ska var för sig redovisa ett resultat i balans

Betalningsberedskapen uppgår vid varje tillfälle till minst en månad

Uppdrag:

Regionstyrelsen och samtliga nämnder får i uppdrag: att fortsätta förändrings- och effektiviseringsarbete för att klara ekonomi i balans varje år under perioden 2023-2026.

Arbetet ska resultera i konkreta, hållbara och långsiktiga åtgärder, med redovisning av åtgärdernas konsekvenser. Uppföljning ska ske i varje del- och årsrapportering till såväl Regionstyrelse som till Regionfullmäktige.

Regionstyrelsen och Hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag: att genomföra ett utvecklingsarbete för att tydligt effektivisera de administrativa processerna i vården, minska den administrativa bördan och överbyggnaden, samt tillföra digitala verktyg för att skapa mer effektiva vårdprocesser och en mer ändamålsenlig ledning och styrning.

Regionstyrelsen får i uppdrag att utreda vilka av Region Örebro län ägda, direkt eller via bolag, fastigheter som är lämpliga att säljas. Utredningen ska avrapporteras vid delårsrapportering.

Regionstyrelsen och samtliga nämnder får i uppdrag: att ta fram relevanta mått för att kontinuerligt mäta effektivitet och produktivitet i den egna verksamheten.

Budgetkalkyl

Bilagor

Bilaga 1: Budget 2023 samt plan 2024-2025

RESULTATRÄKNING mnkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2024	Plan 2025
Budgetramar till nämnderna	-10 092	-10 354	-10 746	-10 930
Löne- och prisjustering	-215	-402	-230	-224
Särskilda prioriteringar	-50	-180	-180	-180
Regionstyrelsens planeringsreserv, årets	-50	-30	-50	-50
Regionstyrelsens planeringsreserv, föreg års	-50	0	-30	-80
Omställning	-142	0	0	0
Regionstyrelsens verksamhetskostnad	-148	-207	-193	-146
Verksamhetens nettokostnader	-10 747	-11 173	-11 430	-11 610
Skatteintäkter	7 934	8 422	8 705	8 991
Generella statsbidrag och utjämning	3 033	2 948	3 014	3 040
Verksamhetens resultat	221	197	290	421
Finansiella intäkter	222	296	295	324
Finansiella kostnader	-137	-393	-319	-300
Finansnetto	85	-97	-24	24
Årets resultat	306	100	266	445
Balanskravsjusteringar	-106	77	4	-44
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	200	177	270	402
2 procent av skatteintäkter o generella bidrag	219	227	234	241

Driftbudget per nämnd

DRIFTREDOVISNING mnkr	Ramar till nämnderna 2022	Beslut efter vp 2022	Läke-medel	Juster under 2022	Aktuell ram 2022*	Justeringar inför 2023	Löne- o prisuppräkn	Särskilda prioriteringar	Ramar till nämnderna 2022
Budgetramar till nämnderna									
Regionfullmäktige	-18				-18		-0,7		-19
Regionstyrelsen									
varav									
- Regionstyrelsen och regionkansliet	-437			63	-374	-13,6	-16,7		-404
- Hälsovalsenheten	-1 957	-12	-5	0	-1 973		-75,0	-45,0	-2 093
- Tandvårdsenheten	-247			0	-247		-9,4		-256
Hälso- och sjukvårdsnämnd	-6 567		-21	-63	-6 652	-52,1	-258,3	-135,0	-7 097
Forsknings- och utbildningsnämnd	-127			-5	-132		-5,0		-137
Folktandvårdsnämnd	-1			1	0		0,0		0
Servicekommitté	-49			-1	-50		-1,9		-52
Samhällsbyggnadsnämnd	-646	-6			-652	0,0	-24,8		-677
Regional tillväxtnämnd	-152	0			-153	29,0	-5,7		-129
Kulturnämnd	-117				-117	1,5	-4,4		-120
Gem nämnd för företagsh.o tolk	0				0		0,0		0
Administration						50,0			50
Tidigare beslut ej utfördelade till nämnder	-11			5	-6				
Summa budgetramar till nämnderna	-10 331	-18	-26	0	-10 375	14,8	-401,8	-180,0	-10 935
- Regionstyrelsens verksamhetskostnad	-148	12			-136				-207
- Effekter tidigare års beslut	-50				-50				0
- Regionstyrelsens planeringsreserv	-50	6			-44				-30
- Omställning	-142				-142				
Verksamhetens nettokostnader	-10 721	0	-26	0	-10 747				-11 173
Regionstyrelsens finansförvaltning	11 027		26		11 053				11 273
Årets resultat	306				306				100

*) aktuell budgetfördelning per 2022 04 30

Balansbudget

BALANSRÄKNING	Budget			
mnkr	2022	2023	2024	2025
TILLGÅNGAR				
Anläggningstillgångar				
<i>Immateriella anläggningstillgångar</i>	43	55	49	49
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>				
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	6 663	6 776	6 799	6 771
Maskiner och inventarier	1 402	1 636	1 870	2 104
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>	174	174	174	174
Summa anläggningstillgångar	8 283	8 641	8 893	9 099
Omsättningstillgångar				
Förråd	88	88	88	88
Fordringar	722	722	722	722
Kortfristiga placeringar pensionsmedelsportfölj	5 187	5 908	6 477	6 991
Orealiserade finansiella tillgångar	0	0	0	0
Kassa/bank o kortfr placeringar likv portfölj	238	74	21	144
Summa omsättningstillgångar	6 235	6 793	7 307	7 945
SUMMA TILLGÅNGAR	14 518	15 434	16 200	17 044
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER				
Eget kapital				
Ingående eget kapital	2 861	3 167	3 267	3 533
Årets resultat	306	100	266	445
Summa eget kapital	3 167	3 267	3 533	3 978
Avsättningar				
Avsättning för pensioner inkl löneskatt	5 702	6 356	6 928	7 398
Summa avsättningar	5 702	6 356	6 928	7 398
Skulder				
Långfristiga skulder	2 874	2 992	2 921	2 849
Kortfristiga skulder	2 775	2 819	2 819	2 819
Summa skulder	5 649	5 811	5 739	5 668
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	14 518	15 434	16 200	17 044
	0	0	0	0
Ansvarsförbindelse pensioner	3 571	3 568	3 465	3 337
Ansvarsförbindelse pensioner inkl löneskatt	4 437	4 434	4 305	4 147
<i>Avsättning enl Skandia</i>	4 589	4 829	5 174	5 573
<i>inkl löneskatt</i>	5 702	6 001	6 429	6 925
	327	299	428	496
Soliditet	-0,09	-0,08	-0,05	-0,01

Kassaflödesbudget

KASSAFLÖDE mnkr	Budget 2022	2023	2024	2025
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN				
Årets resultat	306	100	266	445
Justering för av- och nedskrivningar	446	463	466	466
Justering för gjorda avsättningar	327	698	572	470
Justering för övr ej likv.påverkande poster	142	0		
<i>Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital</i>	1 221	1 261	1 304	1 381
Ökning/minskning kortfristiga fordringar	0	0	0	0
Ökning/minskning förråd och lager	0	0	0	0
Ökning/minskning kortfristiga skulder	0	0	0	0
Justering ej likvidpåverkande poster				
Kassaflöde från den löpande verksamheten	1 221	1 261	1 304	1 381
INVESTERINGSVERKSAMHETEN				
Investeringar i immateriella anläggningstillgångar	0	-14	0	-6
Investeringar i materiella anläggningstillgångar	-920	-782	-717	-666
Investeringar i materiella anläggningstillgångar, ext hyresgäst	-104	-25	0	0
Försäljning av materiella anläggningstillgångar				
Investeringar i finansiella tillgångar	-427	-798	-572	-471
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar				
Justering ej likvidpåverkande poster	-106	77	4	-44
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-1 557	-1 543	-1 286	-1 186
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN				
Amortering långfristiga skulder	-18	-63	-72	-72
Nyupptagna långfristiga skulder	132	156	0	0
Nyupptagna långfristiga skulder, externa hyresgäster	104	25	0	0
Ökning långfristiga fordringar				
Justering för ej likviditetspåverkande poster				
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	218	118	-72	-72
ÅRETS KASSAFLÖDE (exkl förändr pensionsmedel)	-118	-163	-54	123

Justering gjorda avsättningar specifikation

Förändring av pensionsskuld 442	-169 596	-261 900	-219 700	-153 400
Löneskatt på p-skuldsförändring 4536	-41 144	-63 537	-53 299	-37 215
Löneskatt på rtedel årets penskostn 4537	-22 707	-72 707	-58 345	-54 536
Räntedel i årets pensionskostnad	-93 597	-299 700	-240 500	-224 800
Egen avsättning pensioner				
Summa	-327 043	-697 844	-571 845	-469 951
Extra avsättning pensionsmedel (p.g.a. återlån 2017-2020)	-100 000	-100 000	0	0
Realiserad avkastning på pensionsmedelsportföljen		-373 000	-299 000	-280 000
Ökning långfristiga skulder	132	156	-18	-196
Omställning (beaktas vid lånebehov)	-142	0		

Investeringsbudget

1.1.2 Övergripande förutsättningar

Respektive nämnd som gör en investering ska rymma ökade driftkostnader till följd av investeringar inom den befintliga ramen. Investeringsbudgeten anger ramar för respektive investeringsgrupp och nämnd som kommer att bära kostnaden för investeringen. Fastighetsinvesteringar över 10 miljoner kronor och som innebär en ny eller utökad verksamhet ingår i regionfullmäktiges beslut. Även medicintekniska investeringar som innebär en ny verksamhet beslutas av regionfullmäktige. Utifrån regionfullmäktiges angivna ramar ska respektive nämnd verksamhetsplan med budget specificera investeringsramen.

Servicenämnden har övergripande ansvar för att genomföra av regionfullmäktige beslutade investeringar om inget annat har beslutats. Servicenämnden ansvarar för beslutsprocess för fastighetsinvesteringar samt har rätt att överföra investeringsmedel mellan beslutade investeringsobjekt om utrymme finns i andra objekt. Om en sådan justering av investeringsbudgeten leder till ökade driftkostnader ska justeringen först godkännas av berörd nämnd.

1.1.3 Överföring av investeringsmedel mellan åren

Efter avslutat verksamhetsår sammanställs de investeringar som har beslutats men ännu inte verkställts. För fastigheter och medicinteknisk utrustning ska de investeringar som beslutats för mer än tre år sedan, men ännu inte verkställts tas bort och för övriga investeringar ska beslut som inte verkställts inom ett år i normalfallet tas bort. Återstående investeringar som ska föras över till nästa år tas upp till beslut av regionfullmäktige i samband med behandling av årsredovisningen. Totala investeringsramen för 2022 är 2 233 miljoner kronor, inklusive överförda beslut från tidigare år. Prognosen för genomförda investeringar 2022 är per april 1 412 miljoner kronor. Mellanskillnaden 821 miljoner kronor kan därför bli föremål för bedömning om det är investeringsbeslut som ska strykas eller föras över till 2022 års budget.

1.1.4 Investeringsramar 2023

Nämnd	Immateriella	Fastigheter	MT	IT	Övriga invest	Totalt
Regionstyrelsen	14,4	4,6			10,0	29,0
Hälso och sjukvårdsnämnden		86,6	207,6		70,0	364,2
Folkvandvårdsnämnden		5,2	10,7		8,0	23,9
Forskningsnämnden			11,8		2,0	13,8
Servicenämnden		224,3		97,0	15,0	336,3
Samhällsbyggnadsnämnden					13,0	13,0
Regional tillväxtnämnd		1,8			2,0	3,8
Gem nämnden företagshälsa tolkförmedl					0,2	0,2
Externa hyresgäster		25,0				25,0
SUMMA	14,4	347,5	230,1	97,0	120,2	809,2

1.1.5 Fastigheter

Ramen för fastighetsinvesteringar till respektive nämnd för 2022 uppgår till 282,5 miljoner kronor. Därtill finns potter för förstudier och planering samt projektering av nya fastighetsinvesteringar om totalt 65 miljoner kronor. Fördelning av fastighetsinvesteringar per nämnd som kommer hyra lokalerna framgår nedan. Totalsumman för fastighetsinvesteringar innefattar även 25 miljoner

kronor för investeringar åt externa hyresgäster. Tabellen visar också preliminära beräkningar för hyreshöjningar år 2023-2025 per nämnd, som kommer ske till följd av beslutade och förväntat genomförda investeringar.

(mnkr)	Investering 2023	Preliminär årshyreshöjning, mnkr/år		
		2023	2024	2025
Regionstyrelsen	4,6			
Hälso och sjukvårdsnämnden	86,6	27,4	7,4	3,8
Folktandvårdsnämnden	5,2	2,3	0,2	0,2
Servicenämnden	159,3	4,1	0,1	0,1
Regional tillväxtnämnd	1,8	5,7	0,2	0,1
Externa hyresgäster	25,0			
SUMMA	282,5			

För att utveckla universitetssjukhusområdet efter verksamhetens behov pågår arbeten med långsiktiga, fysiska planer. Eftersom ett större fastighetsprojekt tar cirka 10 år att genomföra sker planering för 20 år framåt. Dagens och kommande behov kommer inte att tillgodoses med en nybyggnation på USÖ, utan flera byggnader behöver tillskapas under denna tidsperiod. Flera olika byggnadsalternativ övervägs. När alternativen har konkretiserats kommer investeringsbudgeten att tillföras medel för projektering av denna fastighetsutveckling.

Nyinvesteringar över 10 miljoner kronor i fastigheter

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Universitetssjukhuset M-huset, ombyggnation patologen (total investering 12,4 miljoner kronor, varav 2023 12,4 miljoner kronor)

På våning 1 i M-huset finns en tomställd lokal. I ett ombyggnadsprojekt ska lokalen anpassas för patologens och genetikens laborierverksamhet. Projektet är planerat och teknisk projektering genomförs under 2022 för att sedan kunna genomföra byggnationen under 2023.

Servicenämnden, fastigheter

Universitetssjukhuset, Lindesbergs lasarett och Karlskoga lasarett Nätstationer (total investering 141,4 miljoner kronor, varav 2023 48,5 miljoner kronor)

Enligt den tekniska försörjningsplan som är upprättad 2021-2022 behöver elförsörjningen på länets tre sjukhus förstärkas och renoveras. Detta för att säkerställa robusthet och redundans av strömförsörjning.

Länet, Renovering skyddsrum (total investering 10 miljoner kronor, varav 2023 10 miljoner kronor)

Regionservice fastigheter har genomfört en inventering av regionens skyddsrum som visar att de delvis behöver åtgärdas för att möta dagens krav. Åtgärderna innebär bland annat inköp av skyddsrumsutrustning, renovering och bortforsling av äldre material.

Länet, Radonåtgärder (total investering 25 miljoner kronor, varav 2023 5 miljoner kronor)

Regionservice fastigheter har genomfört en länsövergripande mätning av radonhalten i regionens lokaler. I vissa lokaler behöver åtgärder utföras för att understiga gränsvärdet för verksamhetslokaler. Projektet innefattar bland annat tätning av sprickor och rörgenomföringar och åtgärder på ventilationssystem.

1.1.6 Immateriella investeringar

Under immateriella investeringar budgeteras 14,4 miljoner kronor som ett led i investeringen för nytt vårdinformationsstöd.

1.1.7 MT-investeringar

Planerade medicintekniska (MT) investeringar uppgår till 230 miljoner kronor för 2023. Av detta belopp avser 26 miljoner kronor nyinvesteringar för robot för ortopedi samt kardiologiskt röntgen/genomlysningslaboratorium. Investeringar som finansieras via s k ALF-medel planeras uppgå till 8 miljoner kronor.

Beskrivning av nya planerade MT-investeringar:

Robot för ortopedi, Verksamhetsområde ortopedi och handkirurgi, Område specialiserad vård.

Navigation för ryggkirurgi är numera väletablerad inom implantatbaserad ryggkirurgi. Den naturliga vidareutvecklingen är robotar kopplade till navigationen som hjälper kirurgen att utföra implantatkirurgi genom mindre snitt med mindre vävnadsskada. Robotarna är mycket bra för utvecklingen av minimalinvasiv ryggkirurgi som nu ligger i tiden. Minimalinvasiv kirurgi är associerad med mindre postoperativ smärta, tidigare mobilisering och förkortat vårdtid. Det är också så att Örebro universitet lägger resurser på forskning i interaktionen mellan robot och människa så investeringen innebär utöver att vi ligger i framkant som universitetssjukhus inom området ryggkirurgi.

Investeringsutgift: Utrustningsinvesteringen uppgår till totalt 11 miljoner kronor 2023.

Serviceavtal: Vid eventuellt tecknande av fullserviceavtal, ca 900 000 kr/år.

Kardiologiskt röntgen/ genomlysningslab, Verksamhetsområde hjärt- lungmedicin och klinisk fysiologi, Område specialiserad vård.

Investeringen avser utökning med ytterligare ett interventionslaboratorium. Interventioner ökar i omfattning, många är av akut karaktär. För att säkerställa bättre förutsättningar att lösa både det planerade och det akuta uppdraget är det strategiskt viktigt att ha ytterligare ett laboratorium.

Investeringsutgift: Utrustningsinvesteringen uppgår till 15 miljoner kronor för 2023. Ombyggnation kommer att krävas.

Serviceavtal: Vid eventuellt tecknande av fullserviceavtal ca 500 000kr/år.

1.1.8 It-investeringar

Bedömt investeringsbehov för IT 2023 uppgår till 97 miljoner kronor, varav 19 miljoner kronor avser investeringar som avser datakommunikation (wifi) 19 miljoner teknikbyte, övervakning och säkerhet 4 miljoner kronor, ny lösning för datalagring 10 miljoner kronor inom serverdrift. I övrigt rör investeringarna infrastruktur, vårdssystem samt bastjänster och inköp av IT-utrustning som anskaffas av Regionservice IT och hyrs av verksamheterna.

1.1.9 Övriga investeringar

Förslag till ramar för övriga investeringar för respektive nämnd

Regionstyrelsen, pott för oförutsedda investeringar	10
Hälso- och sjukvårdsnämnden	70
Folktandvårdsnämnden	8
Forsknings- och utbildningsnämnden	2
Servicenämnden	15
Samhällsbyggnadsnämnden	13
Regional tillväxtnämnd	2
Gemensamma nämnden företagshälsovård o tolk- o översättarservice	-
Summa	120

Bolagsdirektiv

Bilaga 3: Direktiv 2023 för Region Örebro läns majoritetsägda bolag

Enligt Region Örebro läns bolagspolicy fastställer regionfullmäktige årliga direktiv till de majoritetsägda bolagen som en del i beslutet om regionens budget och flerårsplan. Direktiven för bolagen anger mål, inriktning och resultatkrav för bolagets verksamhet.

1.1.10 Region Örebro läns förvaltnings AB

Mål och inriktning

Bolaget ska uppnå mål enligt beslutat ägardirektiv.

Resultatkrav

Bolagskoncernens verksamhet ska bedrivas på affärsmässiga grunder med beaktande av kommunala principer. Moderbolaget ska finansiera sin verksamhet genom i form av koncernbidrag från dotterbolagen. Bolagskoncernen ska sträva efter ett ekonomiskt resultat som ger utrymme för långsiktig konsolidering i moderbolaget och i dess dotterbolag samt en skälig avkastning till Region Örebro län. Förvaltningsbolaget ska under 2023 generera en utdelning på 12 miljoner kronor till ägaren.

1.1.11 Länsgården Fastigheter AB

Mål och inriktning

Bolaget ska följa beslutad bolagsordning och ägardirektiv.

Länsgården Fastigheter AB har fortsatt i uppdrag att avyttra fastigheter som primärt inte ingår i vård- och omsorgsuppdraget.

Resultatkrav

Bolagets verksamhet ska bedrivas på affärsmässiga grunder med beaktande av kommunala principer. Bolaget ska sträva efter ett ekonomiskt resultat som ger utrymme för långsiktig konsolidering och årlig avkastning i form av koncernbidrag eller aktieutdelning till Region Örebro läns förvaltnings AB. Avkastningskravet på bolaget ska, i samråd med dess styrelse, årligen prövas och fastställas av styrelsen för Region Örebro läns förvaltnings AB med utgångspunkt från bolagets konsolideringsbehov.

1.1.12 Länsteatern i Örebro AB

Mål och inriktning

Bolaget ska erbjuda invånare i Örebro kommun och Örebro län professionell teater och scenkonst av hög konstnärlig kvalitet samt vara en resurs inom kommunen och länet för såväl professionella teateraktörer och amatörteater som för skolan i dess olika former.

Resultatkrav

Bolagets verksamhet ska bedrivas på affärsmässiga grunder med beaktande av kommunala principer. Bolaget ska sträva efter ett ekonomiskt resultat som ger utrymme för långsiktig konsolidering.

1.1.13 Svealandstrafiken AB

Mål och inriktning

Bolaget bedriver trafikrörelse avseende kollektivtrafik samt därmed förenlig verksamhet i Västmanlands län och Örebro län.

Bolaget ägs till lika delar av Region Västmanland och Region Örebro län. Bolaget är en del av respektive regions verksamhet. Bolaget ska i sin verksamhet beakta detta. Bolagets verksamhet regleras, utöver av lag och av bolagsordningen, av direktiv utfärdade av respektive regions fullmäktige eller styrelse, fastställda av bolagsstämma.

Uppdraget enligt nedan är ett komplement till ägardirektiv och bolagsordningen och baseras på de förutsättningar och målsättningar som förelåg inför bildandet av ett gemensamt ägt bolag.

Följande effekter förväntades uppstå:

- Flera positiva stordriftsfördelar och synergier, med lägre kostnad som följd.
- För Region Örebro län förväntades:
  - högre upplevd kundnöjdhet
  - bättre anställningsvillkor för busschaufförer
  - fortsatt högre andel anställda kvinnor i bolaget än branschen i övrigt

Bolaget ges fortsatt i uppdrag att i samband med ägardialoger redovisa aktiviteter och effekter utifrån målsättningarna ovan.

Resultatkrav

Bolaget ska ha som inriktningsmål att nå ett resultat i verksamheten som medger avkastning på insatt kapital motsvarande 10 procent. Den närmare nivån beslutas på ägarsamråd årligen.

Beslut om utdelning av avkastning till ägarna måste föregås av beslut vid ägarsamråd.

Bolaget ska eftersträva att vid varje tillfälle ha en soliditet på minst 15 procent.